

**PSİKOLOJİK DANIŞMANLARIN OTANTİKLİK DÜZEYLERİ VE
KÜLTÜRE DUYARLI PSİKOLOJİK DANIŞMA YETERLİK
ALGILARI ARASINDAKİ İLİŞKİDE BİLİŞSEL ESNEKLİK
DÜZEYLERİNİN ARACILIK ROLÜ**

Mehmet Buğra Akalın

YÜKSEK LİSANS TEZİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANABİLİM DALI

REHBERLİK VE PSİKOLOJİK DANIŞMANLIK BİLİM DALI

GAZİ ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TEMMUZ, 2022

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU

Bu tezin tüm hakları saklıdır. Kaynak göstermek koşuluyla tezin teslim tarihinden itibaren(....) ay sonra tezden fotokopi çekilebilir.

YAZARIN

Adı : Mehmet Buğra

Soyadı : Akalın

Bölümü : Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı

İmza :

Teslim tarihi :

TEZİN

Türkçe Adı : Psikolojik Danışmanların Otantiklik Düzeyleri ve Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterlik Algıları Arasındaki İlişkide Bilişsel Esneklik Düzeylerinin Aracılık Rolü

İngilizce Adı : The Mediator Role of Cognitive Flexibility Levels in the Relationship Between Authenticity Levels and Multicultural Counseling Competence Perceptions of Psychological Counselors

ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI

Tez yazma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyduğumu, yararlandığım tüm kaynakları kaynak gösterme ilkelerine uygun olarak kaynakçada belirttiğimi ve bu bölümler dışındaki tüm ifadelerin şahsıma ait olduğunu beyan ederim.

Yazar Adı Soyadı: Mehmet Buğra AKALIN

İmza:

JÜRİ ONAY SAYFASI

Mehmet Buğra AKALIN tarafından hazırlanan “Psikolojik Danışmanların Otantiklik Düzeyleri ve Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterlik Algıları Arasındaki İlişkide Bilişsel Esneklik Düzeylerinin Aracılık Rolü” adlı tez çalışması aşağıdaki jüri tarafından oy birliği ile Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Zehni KOÇ

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Başkan: Doç. Dr. Gökhan ATİK

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, Ankara Üniversitesi

Üye: Doç. Dr. Safiye SARICI BULUT

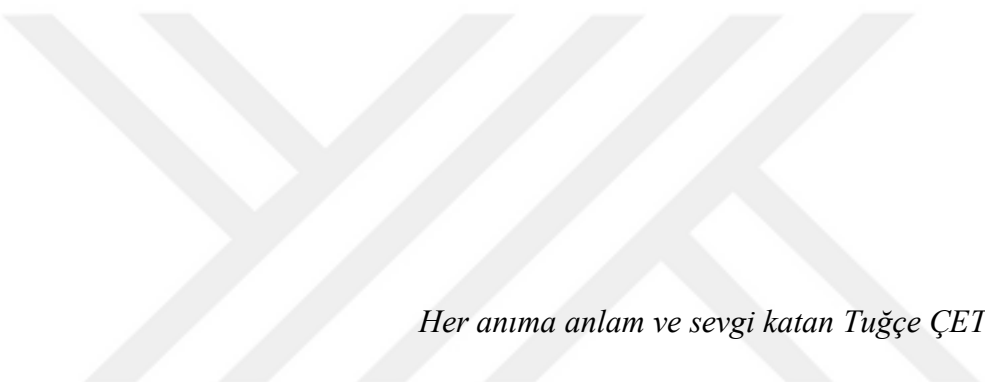
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı, Gazi Üniversitesi

Tez Savunma Tarihi: 23 / 06/ 2022

Bu tezin Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olması için şartları yerine getirdiğini onaylıyorum.

Prof. Dr. Şaban ÇETİN

Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürü

Her anıma anlam ve sevgi katan Tuğçe ÇETİNER'e...

TEŞEKKÜR

Zorlukların beni geliştirdiği ve kendi potansiyelimi keşfetmemi sağlayan bir süreç olarak gördüğüm tez yazım aşamasının sonuna gelmekten mutluluk duyuyorum. Bu tezin özgün nitelikte bir çalışma olarak alana katkı sağlamasını diliyorum. Öncelikle bu çalışmaya akademik bilgileriyle katkı sağlayan değerli danışmanım Sayın Dr. Öğr. Üyesi Zehni KOÇ ile tez jüri üyeleri Sayın hocalarım Doç. Dr. Safiye SARICI BULUT ve Doç. Dr. Gökhan ATİK'e geri bildirimleri ve önerileriyle tezimi zenginleştirdikleri için teşekkürlerimi sunarım. Tezim ile ilgili desteğini içtenlikle hissettiren ve okuma önerileriyle ufkumu açan değerli hocam Sayın Prof. Dr. Galip YÜKSEL'e teşekkür ederim.

Veri toplama ve veri analizi aşamalarında bana değerli vakitlerini ayıran Prof. Dr. Şerife IŞIK, Prof. Dr. Kemal ÖZTEMEL, Doç. Dr. Emine ÖNEN, Arş. Gör. Dr. Zafer ERTÜRK, Arş. Gör. Dr. Esra OYAR ve Arş. Gör. Fazilet Gül İNCE ARACI hocalarımla yardımları benim için çok önemliydi. Kendilerine katkılarından dolayı teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca bu süreçte bana yardım eden ve heyecanımı paylaşan değerli hocam ve çalışma arkadaşım Arş. Gör. Sabire KILIÇ'a teşekkür ederim.

Tez yazım sürecinde desteklerini yanımda hissettiğim sevgili aileme teşekkür ederim. Son olarak, bana olan desteği ve inancıyla beni her zaman motive eden, verdiği geri bildirimlerle tezimin kalitesini artıran ve hayatıma kattığı gibi tezime de değer katan sevgili Tuğçe ÇETİNER'e minnettarım. Varlığına şükranlarımı sunuyorum.

**PSİKOLOJİK DANIŞMANLARIN OTANTİKLİK DÜZEYLERİ VE
KÜLTÜRE DUYARLI PSİKOLOJİK DANIŞMA YETERLİK
ALGILARI ARASINDAKİ İLİŞKİDE BİLİŞSEL ESNEKLİK
DÜZEYLERİNİN ARACILIK ROLÜ**
(Yüksek Lisans Tezi)

Mehmet Buğra Akalın
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ
Temmuz, 2022

ÖZ

Bu araştırmanın temel amacı, psikolojik danışmanların otantiklik düzeyleri ile kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları arasındaki ilişkide bilişsel esneklik düzeylerinin aracılık rolünü incelemektir. Ayrıca psikolojik danışmanların kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları toplam ve alt boyut puanlarının cinsiyetlerine, öğrenim düzeylerine ve mesleki deneyimlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı araştırılmıştır. Araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu, Türkiye'nin çeşitli illerinde yaşayan 493'ü kadın 124'ü erkek olmak üzere toplam 617 psikolojik danışmandan oluşmaktadır. Veri toplama aşamasında “Kişisel Bilgi Formu”, “Otantiklik Ölçeği”, “Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterlikleri Ölçeği” ve “Bilişsel Esneklik Envanteri” kullanılmıştır. Verilerin analizinde Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı, bağımsız örneklem t-testi ve tek yönlü çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) kullanılmıştır. Çalışma sonucunda psikolojik danışmanların otantiklik düzeyleri, bilişsel esneklik düzeyleri ve kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları arasında pozitif yönlü anlamlı ilişkiler olduğu tespit edilmiştir. Buna ek olarak otantiklik düzeylerinin kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları üzerindeki doğrudan etkisi anlamsız bulunurken, toplam ve dolaylı etkisi anlamlı bulunmuştur. Bu bağlamda psikolojik danışmanların bilişsel esneklik düzeylerinin otantiklik düzeyleri ve kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları arasındaki ilişkide tam aracılık rolü üstlendiği bulgusuna

ulaşılmıştır. Ayrıca psikolojik danışmanların kùltùre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları toplam puanları ile bilgi ve beceri alt boyut puanları cinsiyetlerine göre farklılaşmazken, farkındalık alt boyutu puanlarının cinsiyetlerine göre farklılaştığı gör÷lm÷řtür. Bunun yanında psikolojik danışmanların kùltùre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları toplam ve alt boyut puanlarının òğrenim düzeylerine ve mesleki deneyimlerine göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Sonuçlar ilgili alanyazın çerçevesinde tartışılmış ve değerlendirilmiştir. Son olarak çalışmanın bulgularından yola çıkarak araştırmacılara ve uygulayıcılara yönelik önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Kùltùre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterlik Algıları, Otantiklik, Bilişsel Esneklik

Sayfa Adedi: 125

Danışman: Dr. Òğr. Üyesi Zehni KOÇ

**THE MEDIATOR ROLE OF COGNITIVE FLEXIBILITY LEVELS IN
THE RELATIONSHIP BETWEEN AUTHENTICITY LEVELS AND
MULTICULTURAL COUNSELING COMPETENCE PERCEPTIONS
OF PSYCHOLOGICAL COUNSELORS
(M.S. Thesis)**

Mehmet Buğra Akalın

GAZI UNIVERSITY

GRADUATE SCHOOL OF EDUCATIONAL SCIENCES

July, 2022

ABSTRACT

The main aim of this study is to investigate the mediator role of cognitive flexibility levels in the relationship between authenticity levels and multicultural counseling competence perceptions of psychological counselors. In addition, it was investigated whether the total and sub-dimension scores of multicultural counseling competence perceptions differ according to gender, education level and professional experience. Relational screening model was used in the research. The study group is 617 psychological counselors, 493 women and 124 men, living in various cities of Turkey. “Personal Information Form”, “Authenticity Scale”, “Multicultural Counseling Competencies Scale” and “Cognitive Flexibility Inventory” were used in data collection phase. Pearson Product Moments Correlation Coefficient, independent sample t-test and one-way multivariate analysis of variance (MANOVA) were used while analyzing data. As a result of the study, it was determined that there were positive and significant relationships between authenticity levels, cognitive flexibility levels and multicultural counseling competence perceptions. In addition, direct effect of authenticity levels on multicultural counseling competence perceptions was insignificant, while its total and indirect effects were significant. In this respect, it was found that cognitive flexibility levels have a full mediating role in the relationship between authenticity levels and multicultural counseling competence perceptions. Also, while total scores of multicultural counseling competence perceptions and knowledge and skill sub-dimensions’ scores did not differ according to gender, it was found that scores of the awareness sub-dimension differed according to gender. In addition, it was found that total and sub-dimensions’ scores of the psychological counselors' multicultural

counseling competence perceptions did not differ according to education level and professional experience. The results were discussed and evaluated within framework of relevant literature. Finally, suggestions were made for researchers and practitioners based on the findings of study.

Key Words: Multicultural Counseling Competence Perceptions, Authenticity, Cognitive Flexibility

Page Number: 125

Supervisor: Assist. Prof. Dr. Zehni KOÇ

İÇİNDEKİLER

TELİF HAKKI VE TEZ FOTOKOPİ İZİN FORMU	i
ETİK İLKELERE UYGUNLUK BEYANI	ii
JÜRİ ONAY SAYFASI.....	iii
TEŞEKKÜR	v
ÖZ	vi
ABSTRACT.....	viii
İÇİNDEKİLER	x
TABLolar LİSTESİ.....	xiv
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	xvi
SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ	xvii
BÖLÜM I.....	1
GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu.....	1
1.2. Araştırmanın Amacı.....	13
1.3. Araştırmanın Önemi	14
1.4. Sayıtlar.....	17
1.5. Sınırlılıklar.....	17
1.6. Tanımlar	17
BÖLÜM II	19
KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	19

2.1. Kuramsal Çerçeve	19
2.1.1. Otantiklik.....	19
Çok Bileşenli Otantiklik Modeli.....	22
Birey Merkezli Otantiklik Modeli	23
2.1.2. Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterlikleri	25
2.1.2.1. Psikolojik Danışma.....	25
2.1.2.2. Kültür	27
Bireyci ve Kolektivist Kültürler	30
Hofstede'nin Kültür Boyutları	31
2.1.2.3. Çok Kültürlülük	32
2.1.2.4. Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yaklaşımı	35
2.1.2.5. Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterlikleri	40
2.1.3. Bilişsel Esneklik	47
Bilişsel Esneklik Teorisi.....	52
2. 2. İlgili Araştırmalar	53
2.2.1. Türkiye'de Yapılan Araştırmalar	53
2.2.2. Yurtdışında Yapılan Araştırmalar	60
BÖLÜM III.....	65
YÖNTEM	65
3.1. Araştırmanın Modeli.....	65
3.2. Çalışma Grubu	65
3.3. Veri Toplama Araçları.....	68
3.3.1. Kişisel Bilgi Formu.....	68
3.3.2. Otantiklik Ölçeği	68
3.3.3. Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterlikleri Ölçeği.....	69

3.3.4. Bilişsel Esneklik Envanteri	71
3.4. Verilerin Toplanması	72
3.5. Verilerin Analizi	72
BÖLÜM IV	76
BULGULAR VE YORUM	76
4.1. Araştırmanın Değişkenleri Arasındaki İlişkilere İlişkin Değerler ve Yorumu	76
4.2. Psikolojik Danışmanların Otantiklik Düzeyleri ve Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterlik Algıları Arasındaki İlişkide Bilişsel Esneklik Düzeylerinin Aracılık Rolüne İlişkin Bulgular ve Yorumu	77
4.3. Psikolojik Danışmanların Cinsiyetlerine Göre Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterlik Algıları Toplam ve Alt Boyut (Farkındalık, Bilgi ve Beceri) Puanlarına İlişkin Bulgular ve Yorumu.....	79
4.4. Psikolojik Danışmanların Öğrenim Düzeylerine Göre Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterlik Algıları Toplam ve Alt Boyut (Farkındalık, Bilgi ve Beceri) Puanlarına İlişkin Bulgular ve Yorumu	80
4.5. Psikolojik Danışmanların Mesleki Deneyimlerine Göre Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterlik Algıları Toplam ve Alt Boyut (Farkındalık, Bilgi ve Beceri) Puanlarına İlişkin Bulgular ve Yorumu	81
BÖLÜM V	83
TARTIŞMA.....	83
5.1. Psikolojik Danışmanların Otantiklik Düzeyleri ve Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterlik Algıları Arasındaki İlişkide Bilişsel Esneklik Düzeylerinin Aracılık Rolüne İlişkin Bulguların Tartışılması	83
5.1.1. Psikolojik Danışmanların Otantiklik Düzeylerinin Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterlik Algıları Üzerindeki Toplam Etkisine Yönelik Bulgunun Tartışılması	83

5.1.2. Psikolojik Danışmanların Otantiklik Düzeylerinin Bilişsel Esneklik Düzeyleri Üzerindeki Doğrudan Etkisine Yönelik Bulgunun Tartışılması.....	85
5.1.3. Psikolojik Danışmanların Bilişsel Esneklik Düzeylerinin Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterlik Algıları Üzerindeki Doğrudan Etkisine Yönelik Bulgunun Tartışılması.....	87
5.1.4. Psikolojik Danışmanların Otantiklik Düzeylerinin Bilişsel Esneklik Düzeyleri Aracılığıyla Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterlik Algıları Üzerindeki Dolaylı Etkisine Yönelik Bulgunun Tartışılması	88
5.2. Psikolojik Danışmanların Cinsiyetlerine Göre Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterlik Algıları Toplam ve Alt Boyut (Farkındalık, Bilgi ve Beceri) Puanlarına İlişkin Bulguların Tartışılması	90
5.3. Psikolojik Danışmanların Öğrenim Düzeylerine Göre Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterlik Algıları Toplam ve Alt Boyut (Farkındalık, Bilgi ve Beceri) Puanlarına İlişkin Bulguların Tartışılması	92
5.4. Psikolojik Danışmanların Mesleki Deneyimlerine Göre Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterlik Algıları Toplam ve Alt Boyut (Farkındalık, Bilgi ve Beceri) Puanlarına İlişkin Bulguların Tartışılması	93
BÖLÜM VI.....	96
SONUÇ VE ÖNERİLER	96
6.1. Sonuçlar	96
6.2. Öneriler.....	97
Araştırmacılara Yönelik Öneriler	98
Uygulayıcılara Yönelik Öneriler	99
KAYNAKLAR	101
EKLER	116

TABLÖLAR LİSTESİ

Tablo 1. Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Betimsel İstatistikler.....	66
Tablo 2. Araştırmada Ele Alınan Değişkenlere İlişkin Çarpıklık ve Basıklık Katsayıları ..	73
Tablo 3. Çalışmada Kullanılan Ölçme Araçlarına İlişkin Betimsel İstatistikler.....	74
Tablo 4. Araştırmanın Değişkenleri Arasındaki İlişkiler	76
Tablo 5. Psikolojik Danışmanların Otantiklik Düzeyleri, Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterlik Algıları ve Bilişsel Esneklik Düzeyleri Arasındaki Toplam, Doğrudan, Dolaylı Etkiler ve Güven Aralıkları	78
Tablo 6. Psikolojik Danışmanların Cinsiyetlerine Göre Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterlik Algıları Toplam Puanlarına İlişkin T-Testi Sonuçları	79
Tablo 7. Psikolojik Danışmanların Cinsiyetlerine Göre Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterlik Algıları Alt Boyut (Farkındalık, Bilgi ve Beceri) Puanlarına İlişkin MANOVA Sonuçları.....	79
Tablo 8. Psikolojik Danışmanların Cinsiyetlerine Göre Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterlik Algıları Alt Boyut (Farkındalık, Bilgi ve Beceri) Puanlarındaki Farklılığın Kaynağına İlişkin MANOVA Sonuçları.....	80
Tablo 9. Psikolojik Danışmanların Öğrenim Düzeylerine Göre Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterlik Algıları Toplam Puanlarına İlişkin T-Testi Sonuçları	80
Tablo 10. Psikolojik Danışmanların Öğrenim Düzeylerine Göre Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterlik Algıları Alt Boyut (Farkındalık, Bilgi ve Beceri) Puanlarına İlişkin MANOVA Sonuçları	81

Tablo 11. <i>Psikolojik Danışmanların Mesleki Deneyimlerine Göre Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterlik Algıları Toplam Puanlarına İlişkin T-Testi Sonuçları</i>	81
Tablo 12. <i>Psikolojik Danışmanların Mesleki Deneyimlerine Göre Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterlik Algıları Alt Boyut (Farkındalık, Bilgi ve Beceri) Puanlarına İlişkin MANOVA Sonuçları</i>	82

ŞEKİLLER LİSTESİ

<i>Şekil 1.</i> Birey merkezli otantiklik modeli.	24
<i>Şekil 2.</i> “Soğan”: Farklı derinlik seviyelerinde kültürün görünümü.	29
<i>Şekil 3.</i> Basit aracılık modeli	75
<i>Şekil 4.</i> Psikolojik danışmanların otantiklik düzeyleri ve kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları arasındaki ilişkide bilişsel esneklik düzeylerinin aracılık rolü	77

SİMGELER VE KISALTMALAR LİSTESİ

ÇKPDYÖ	Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterlikleri Ölçeği
DSM	Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders
KDPDY	Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterliği
KDPDYA	Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterlik Algıları
MANOVA	Multivariate Analysis of Variance
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
PDR	Psikolojik Danışma ve Rehberlik
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu

BÖLÜM I

GİRİŞ

“Dünya on binlerce çiçekli bir kültür bahçesidir; her çiçeğin ayrı bir rengi ve kokusu vardır. Bir çiçeğin koparılması bir rengin, bir kokunun yok olmasıdır.”

“Bir bahçede hep aynı çiçekten olursa o bahçe güzel olmaz. Sen, ben, o varız diye güzel bu bahçe. Koparma farklı çiçekleri, kalsın renkleriyle, kokularıyla...”

Yaşar Kemal

Araştırmanın bu bölümünde problem durumu, araştırmanın amacı, önemi, sayıltıları, sınırlılıkları ve araştırmada ele alınan temel kavramların tanımlarına yer verilmiştir.

1.1. Problem Durumu

Birey doğumundan itibaren içinde yaşadığı kültürden etkilenmeye başlamakta ve bu etki tüm yaşamını kapsamaktadır. Öyle ki bir bebek doğduğunda alınan giysilerin rengi ve verilen oyuncaklar bile o toplumun kültürünün cinsiyete bakış açısına göre şekillenmekte; bir insan öldüğünde ise o toplumun kültürüne göre defnedilmektedir. Bu denli erken başlayan ve insanın tüm yaşamını kapsayan kültürlenme sürecinin bireyin hayata bakış açısının şekillenmesinde önemli bir etkiye sahip olduğunu söylemek mümkündür. Bu bakımdan her

bireyin yaşama kendi kültür gözlemleriyle baktığı söylenebilir. Dolayısıyla kültür, insanların yaşamlarının her alanında var olan bir yapıda olup yaşamlarını anlamlandırmalarında önemli bir rol oynamaktadır. Öyle ki kültür o topluma ya da bireye öznel bir gerçeklik sağlamaktadır (Ivey, D'Andrea, Bradford Ivey ve Simek-Morgan, 2002; Parekh, 2002). Ancak düşünen bir varlık olan insan için tek bir gerçeklik olmadığı ve gerçekliğin öznel algılara göre farklı şekillerde yorumlanabildiği düşünüldüğünde (Solso, Maclin ve Maclin, 2018) kişiler arası ilişkilerde farklı kültürlerle duyarlı bir tutum sergilemek önem kazanmaktadır.

Bilimin hızla gelişmesiyle birlikte meydana gelen teknolojik ilerlemeler insanoğlunun iletişim ve ulaşım olanaklarını hiç olmadığı kadar kolaylaştırmıştır. Böylece farklı kültürlerden bireylerin iletişim halinde olmaları ve farklı coğrafyalara göç etmeleri daha kolay hale gelmiştir. Tüm bu gelişmelere ek olarak deprem, kuraklık, küresel ısınma, terör, iç savaş, işsizlik gibi doğal ya da beşeri sebepler de insanların zorunlu olarak farklı bölgelere göç etmelerine neden olmaktadır. Bunun sonucunda kişiler arası iletişim sürecinde kültürel farklılıklar daha çok meydana gelmekte ve bu nedenle iletişim sürecinde bazı güçlükler ortaya çıkabilmektedir. Bu güçlüklerin günlük hayatın bir mikrokosmosu olan psikolojik danışma sürecine de yansıdığı görülmektedir. Bu nedenle psikolojik danışma sürecinde danışan ve psikolojik danışman arasındaki kültürel farklılıklardan doğan güçlüklerin üstesinden gelebilmek yardım sürecinin verimliliği açısından önem arz etmektedir.

Bireyin yaşamının her alanında büyük etkiye sahip olan kültür, toplumlar arasındaki farkları ifade etmenin ötesinde cinsiyet, yaş, sosyoekonomik düzey, eğitim düzeyi, psikolojik olgunluk gibi kişisel olabilen çeşitli faktörleri içeren oldukça kapsamlı bir kavramdır (D'Andrea ve Daniels, 2001'den akt. Ivey vd., 2002; Sue, Arredondo ve McDavis, 1992). Bu şekilde ele alındığında aynı evde yaşayan iki kişi bile farklı kültürlerle mensup olabilir (Bektaş, 2006). Nitekim Pedersen (2000) kültürü birçok boyutu içinde barındıran geniş kapsamlı bir yapı olarak ele almakta ve bu açıdan tüm etkileşimlerin çok kültürlü bir yapıda olduğunu belirtmektedir. Dolayısıyla iki insanın birbiriyle tam olarak aynı kültürel yapıya

sahip olmasının olanaksız olması nedeniyle tüm etkileşimlerin kültürel farklılıklar içerebileceğini söylemek mümkündür.

Kültür, bir grubun paylaştığı anlamlar, öğrenilip aktarılan semboller, fikirler, yaşantılar ve davranışlar bütünüdür ifade eden oldukça geniş kapsamlı bir kavramdır (Erkal, 1997; Kağıtçıbaşı, 2000; Kağnıcı, 2019; Ratzlaff, Matsumoto, Kouznetsova, Raroque ve Ray, 2000). Bunun yanında norm kavramının biçimlendiricisi de içinde bulunulan kültürdür. Öyle ki “normal” kavramı “belirli bir grupta tipik, ortalama olan, norma uyan” anlamına gelmektedir. Bu açıdan normal yargısı o kültürün yapı taşlarına göre varılan değerlendirmenin bir sonucudur (Budak, 2005). Öte yandan bireylerin kendi kültürlerinin dünyadaki tek doğruyu yansıttığını düşüncelerinin gerçeklik ile bağdaşmayacağı ve farklı kültürlerin bir arada uyum içerisinde yaşamasını engelleyeceği belirtilmektedir (Parekh, 2002).

Farklı kültürleri bir arada anlayış ve uyum içerisinde yaşatma çabası çok kültürlülük kavramını ön plana çıkarmaktadır. Çok kültürlülük, toplumdaki tüm kültürel grupların birbirlerine ilişkin kabulünü ve entegrasyonunu işaret eder (Berry, 2013). Bu kavram sadece aralarında büyük farklılıklar bulunan grupları ifade etmez; aynı zamanda lezbiyenler, biseksüeller, homoseksüeller, engelliler, yaşlılar, evsizler, farklı dini inançlara sahip olanlar ve hüküm giymişler gibi toplum içinde hep var olan ama görmezden gelinmiş ya da fark edilmemiş grupları da işaret eder (Arredondo vd., 1996; Kağnıcı, 2019; Moodley, 2007). Farklı kültürlerin bir arada uyum içerisinde yaşamaları istendik bir durum olmakla beraber bunun varsayıldığı kadar kolay olmadığı belirtilmektedir (Yakışır, 2009). Farklı kültürlerden kişilerin etkileşimlerinin stresli bir süreç olabilmesi nedeniyle bu etkileşimlerden ayrımcılık, asimilasyon ve marjinalleşme gibi istenmedik sonuçlar doğabilmektedir (Berry, 1974; 2008; 2015).

İlk olarak Amerikan toplumundaki ırksal farklılıklar nedeniyle bir ihtiyaç olarak ortaya çıkan kültüre duyarlı psikolojik danışma yaklaşımı bir kuramdan daha ötesini ifade etmekte ve tüm

psikolojik danışma yaklaşımları için bir temel oluşturmaktadır (Pedersen, 1998). Öyle ki Sue vd. (1992) bu temel bağlamında psikolojik danışmanların sahip olmaları gereken (a) kendi varsayımlarının, değerlerinin ve önyargılarının farkında olma, (b) farklı kültürlere mensup danışanların dünya görüşünü anlama ve (c) danışanın kültürüne uygun müdahale stratejileri geliştirebilme ve uygulayabilme olmak üzere üç yeterlik alanı tanımlanmıştır. Her bir yeterlik alanı ise kendi içinde inanç ve tutumlar, bilgi ve beceriler olmak üzere üç boyuta ayrılmakta ve her boyutun altında bir dizi kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterliği yer almaktadır. Günümüzde psikolojik danışmanların farklı kültürel gruplara mensup danışanlarla çalışma olasılıklarının oldukça yüksek olduğu düşünüldüğünde bu yeterliklere sahip olmaları psikolojik danışma sürecinin etkililiği ve kurulacak terapötik bağ açısından önem arz etmektedir.

Psikolojik danışma yaklaşımları danışanların sorunlarını kavramsallaştırmaya yarayan ve belirli bir çerçeveye oturtan sistemli anlayışlar olarak görülebilir. Her yaklaşım kendi içinde varsayımları, teknikleri, danışana bakış açıları ve psikolojik danışmanı konumlandıkları rol ile alan çalışanlarına adeta bir paket program sunmakla birlikte (Lawton, 2014), bir danışan için her yönüyle ideal bir psikolojik danışma yaklaşımının olmadığı vurgulanmaktadır (Corey, 2015). Bu noktada herhangi bir psikolojik danışma yaklaşımının varsayımları esas alınarak çalışılan danışanın kültürüne uymayan tek bir nokta olsa bile bunun dikkate alınması yardım sürecinin etkililiği açısından önemi yadsınamaz bir gerçekliktir.

Rose (2019) ‘Ortalamanın Sonu’ adlı kitabında ortalamanın bir gruptaki bireylerin özelliklerini yansıtmakta çoğu zaman yetersiz kaldığını, hatta yanıltıcı olabileceğini vurgulamaktadır. Kitapta jinekolog ve heykeltıraş Dr. Robert L. Dickinson tarafından 15 bin kadından toplanan beden ölçülerine göre oluşturulan ama hiç kimseyi tam olarak yansıtmayan Norma heykelinden bahsedilmektedir. Norma heykeline en çok benzeyen kadına ödül verilmek üzere düzenlenen yarışma sonucunda birinci seçilen kişinin bile neredeyse heykelin ölçülerinden yarı yarıya farklılık gösterdiği görülür. Aynı şekilde

psikolojik danışma kuramlarının her birinin varsayımlarının ve kullandığı tekniklerin o yaklaşımın “danışan prototipi”ne, yani içinde bulunduğu toplumun sahip olduğu kültürün ve anlayışın ortalama bireyine uygun olduğu söylenebilir. Örneğin ‘Bilişsel Davranışçı Terapi’ için ortalama birey düşüncelerini daha gerçekçi hale getirerek duygularını şekillendirebilen kişidir (Beck, 2020). Öte yandan ‘Kabul ve Kararlılık Terapisi’ ortalama bireyin kendisine acı veren duyguları olduğu gibi kabul ederek psikolojik iyi oluşa ulaşabileceğini varsaymakta ve buna uygun teknikler uygulamaktadır (Harris, 2019). Ancak her yaklaşımın kendine göre çerçevelediği bu prototip aslında hiçbir danışanı tam olarak yansıtmamaktadır. Çünkü her danışan kendine özgü kültürü ile ortalamadan az ya da çok bir şekilde sapma göstermektedir. Bu açıdan kültüre duyarlı psikolojik danışma yaklaşımının bu danışan prototipi ile bireysel nitelikler arasındaki farklara duyarlı bir şekilde danışma sürecinin yürütülmesi anlayışını esas alan bir bakış açısı olduğunu söylemek mümkündür. Nitekim tüm kültürlerle uygun bir danışma yaklaşımının bulunmadığı ve tüm yaklaşımların farklı kültürel bağlamlarda bazı sınırlılıklara sahip oldukları belirtilmektedir (Corey, 2015). Bu bağlamda her psikolojik danışma yaklaşımının sınırlılıkları dikkate alınarak belirli oranlarda danışanların kültürlerine uyarlanması gerektiği söylenebilir.

Birçok psikolojik danışman, kimi nedenlerden dolayı kültüre duyarlı psikolojik danışma yaklaşımına mesafeli durmaktadır. Bu nedenler arasında kültüre duyarlı psikolojik danışmanın politik ve ayrımcılık içeren bir yaklaşım olarak görülmesi, koşulsuz kabul ve saygı gibi psikolojik danışmanın bazı temel ilkeleriyle çeliştiğine inanılması ve danışma sürecinde kültürel farklılıklara odaklanmanın işlevsel olmayacağına, terapötik bağa zarar vereceğinin düşünülmesi vardır (Barrott, 2014; Kağıtçıbaşı, 1998; Leong ve Santiago-Rivera, 1998). Ancak tam tersine, danışma sürecinde psikolojik danışman ve danışan arasındaki kültürel farklılıkları görmezden gelmek yerine bunlara değinebilmenin daha işlevsel olacağı belirtilmektedir (Barrott, 2014).

Psikolojik danışmanların danışma sürecini kültüre duyarlı bir şekilde yürütmelerinin önündeki bir diğer engel ise psikolojik danışmanın temel varsayımlarının evrensel

olduğunun düşünülmesidir. Psikolojik danışmanın kuramsal temellerinin Batı felsefesi içerisinde şekillendiği; Batı felsefesinin de Batı kültürünün etkisi altında ortaya çıktığı belirtilmektedir. Bu nedenle psikolojik danışma sürecinde kabul edilen genel geçer doğrular ve varsayımlar bireyci toplumlara özgü değerler çerçevesinde oluşmuştur (Barrott, 2014; Kağıtçıbaşı, 2000; Kağnıcı, 2019; Pedersen, 1998). Oysa içinde bulunduğumuz toplumun kültürünün ya da psikolojik danışma hizmeti verdiğimiz danışanların bireysel kültürünün tam olarak Batı kültürünü yansıttığı söylenemez. Bu noktada psikolojik danışma sürecinde kültüre duyarlı olmamak danışanı değerlendirme konusunda psikolojik danışman için sınırlayıcı bir durumdur. Çünkü farklı kültürlerde sağlıklı olarak değerlendirilebilecek kimi davranışlar başka kültürlerde sağlıklı olarak görülebilmektedir (Diagnostic and Statistical Manual of Mental Disorders [DSM]-5, 2018). Aynı şekilde Pedersen (2000) tüm davranışlarımızın kültürel bağlamda öğrenilmiş olduğu varsayıldığında yine en doğru değerlendirmenin o kültürel bağlam dikkate alınarak yapılabileceğini belirtmektedir. Buradaki temel sorun “evrensel” olduğunu varsayarak, başka bir kültürün kendine özgü kabullerini temel alıp bunları farklı kültürlerle mensup danışanların kültürlerine uyarlamadan psikolojik danışma sürecini yürütmektir. Bu bağlamda psikolojik danışmanlar kültüre duyarlı olmak konusunda isteksiz olsalar ve kültürel öğeleri göz ardı etseler de psikolojik danışmanın kuramsal temellerinin Batı kültürü içerisinde şekillendiği düşünüldüğünde bu kültüre uygun bireylere yönelik psikolojik danışma süreci yürüttükleri düşünülmektedir. Bu nedenle psikolojik danışmanların kültüre duyarlı olmalarının bir seçenekten ziyade zorunluluk haline geldiği söylenebilir.

Hook vd. (2016) tarafından yapılan nitel bir çalışmada, araştırmaya katılan danışanların %81’i psikolojik danışmanları tarafından psikolojik danışma sürecinde en az bir kez mikro saldırganlığa maruz kaldıklarını düşündüklerini belirtmiştir. Bu saldırganlık istemsizce ortaya çıkmaktadır. Bunun sebebi ise psikolojik danışmanların danışma sürecinde kültürel konulara değinmekten kaçınmaları ve kültüre duyarlı psikolojik danışma süreci ile ilgili yeterince farkındalık sahibi olmamalarıdır. Nitekim psikolojik danışma uygulamalarında bu

tür bir sorunun farkında olan Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği (Türk PDR Derneği, 2018) psikolojik danışmanların “toplumda değişik kesimlerin gereksinim ve sorunlarının farkında olmaları”, “bireylerin farklı kültürel arka planlarını anlamak için aktif çaba göstermeleri” ve “kullandıkları yöntem ve teknikleri onların gereksinimlerine göre uyarlamaları” ihtiyacının etik bir zorunluluk olduğunu belirtmektedir. Bond (2017) ise psikolojik danışmanların danışma sürecindeki kültürel öğelere karşı içgörülerinin artmasının etik bilinciyle yakından ilişkili olduğunu belirtmektedir. Benzer şekilde Türk PDR Derneği (2021) psikolojik danışmanların kültüre duyarlı olmalarını mesleki değer ve sorumluluk olarak kabul etmektedir. Dolayısıyla kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterliklerinin tüm psikolojik danışmanların mesleklerinin temel etik ilkeleri doğrultusunda sahip olmaları gereken önemli ve temel yeterliklerden biri olduğu söylenebilir.

Otantiklik, kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlikleri ile ilişkili olabileceği düşünülen bir kavramdır. Otantikliğin psikolojik danışmanlık eğitiminde önem verilen (İşmen Gazioğlu ve Demir, 2020) ve psikolojik danışmanlarda bulunması gereken bir özellik (Corey, 2015) olmasının yanında terapötik ilişkide empati, olumlu saygı gibi oluşturulması gereken hayati ilk adımlar arasında olduğu (Hanna, Bemak ve Chung, 1999) belirtilmektedir. Alanyazında yapılan sınırlı sayıda araştırmada ise otantikliğin kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterliklerini yordadığı görülmektedir (Prince, 2003). Otantiklik, bireyin dışsal kriterler ya da beklentilere göre değil, kendi gerçek benliğine ve doğrularına uygun davranışlar sergilemesini ifade etmektedir (Maslow, 2011; Rogers, 1961). İlişkisel otantiklik ise iletişimde dürüst olmayı ve bireyin kendisini iyi ve kötü yanlarıyla açıkça ifade edebilmesini içeren otantikliğin bir boyutudur (Kernis ve Goldman, 2006). İlişkisel otantikliğin kendini açma, diğer insanlara karşı şeffaf olma ve iletişim süreçlerinde rahat bir tutum sergileyebilme gibi kültürler arası iletişim yeterlikleri arasında tanımlanan bazı yeterlikler (Chen, 1987) ile büyük ölçüde örtüştüğü söylenebilir. Diğer taraftan Young (2019) psikolojik danışmanların kültüre duyarlı olabilmeleri için danışanlarının kültürünü basmakalıp yargılar ile değerlendirmemeleri ve her danışanın kültürel arka planının eşsiz

olduğunun bilincinde olmaları gerektiği belirtmektedir. Bu bağlamda farklı kültürlerden danışanlarla çalışırken otantik olan psikolojik danışmanların daha kolay bir şekilde baskın kültürün kalıp yargılarından sıyrılacakları, alışlagelmiş iletişim biçimlerinin dışına çıkabilecekleri ve böylece danışanları ile doğal, saydam ve özgün bir terapötik ilişki geliştirebilecekleri düşünülmektedir.

Kottler (2017) psikoterapide hakim iki genel bakış açısından bahsetmektedir: İlki işe yarayan müdahale ve yaklaşımların mümkün olduğu kadar benzer şekilde tekrar edilerek birçok danışana uygulanmasıdır. Bu sayede psikolojik danışmanın uygulama konusundaki yetkinliği ve dolayısıyla danışana faydası artacaktır. Diğer yaklaşım ise her danışanın hatta her seansın biricik olduğunu varsaymaktadır. Her seansı “eşsiz bir sanat eseri” gözüyle değerlendiren bu yaklaşıma göre psikolojik danışmanın enerjisini otantik bir şekilde ifade etmesinin önemi vurgulanmaktadır. Kültür kavramının kapsamının genişliği düşünüldüğünde (Pedersen, 2000) her danışanın biricik özellikleri olduğunu söylemek mümkündür. Bu açıdan psikolojik danışmanların her danışanda genel geçer ve tek tip bir danışma stili benimsemesi yerine otantik olması yararlı olabilir. Öyle ki psikolojik danışmanların düşünce ve davranışlarındaki otantikliğin yaratıcı eylemler, yeni deneyimlere açık olma ve sorunları esnek bir şekilde çözebilme gibi birçok fenomene kaynak sağlayabileceği belirtilmektedir (Kottler, 2017). Psikolojik danışma sürecindeki her kültürel farklılığın psikolojik danışman için yenilik ve bilinmeyen bir durumu ifade ettiği düşünüldüğünde otantikliğin kültüre duyarlı psikolojik danışma sürecinde önemli bir özellik olabileceği söylenebilir.

Bireyin kendi kültürünün dünyadaki tek doğruyu yansıttığını düşünmesi ve diğer kültürel varsayımları gözardı etmesi kültürel hapsolme (cultural encapsulation) kavramıyla açıklanmaktadır (Wrenn, 1962; 1985’ten akt. Pedersen, 1998). Otantiklik, kişinin çevresi yerine kendi benliğine uygun yaşamasını ifade etmektedir (Maslow, 2011; Rogers, 1961). Taylor (2003) ise otantikliğin kişinin bazı toplumsal ahlaki kurallara karşı olabilmesini sağlayan ve bireye yol gösteren içsel ahlaki bir fenomen olduğunu belirtmektedir. Bu bir

anlamda, kişinin yaşadığı toplumdaki baskın kültürel normlara ve beklentilere karşı kendisi olabilmesi anlamına gelebilir. Böyle bir bireyin kültürel hapsolma durumunda olmadan kendi özüne uygun yaşayabileceği ve kültürel farklılıklara duyarlı olabileceği söylenebilir.

Kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlikleri ile ilişkili olabileceği düşünülen bir diğer değişken ise bilişsel esnekliktir. Bilişsel esneklik, bireylerin ani ve beklenmedik çevresel değişimlere karşı çözüm stratejilerini yeniden yapılandırarak mevcut duruma uygun tepki verebilme becerisini ifade etmektedir (Canas, Fajardo ve Salmeron, 2006; Dennis ve Vander Wal, 2010; Scott, 1962). Farklı kültürlerden danışanlarla çalışırken psikolojik danışmanların yeni ve beklenmedik durumlar ile karşılaşmaları olasıdır. Böyle bir durumda psikolojik danışmanların kendi bilişlerini danışanlarının kültüründen gelen yeni bilgilere göre yeniden yapılandırmasının önemi vurgulanmaktadır (Barrott, 2014). Öte yandan kendi kültürüne hapsolmuş bir psikolojik danışmanın tek taraflı düşüneceği, psikolojik danışma sürecinde ortaya çıkan değişimlere uyum sağlayamayacağı ve alternatifler yollar üretemeyeceği vurgulanmaktadır (Pedersen, 2000). Bu bağlamda psikolojik danışmanların farklı kültürlerden danışanlara yardım hizmeti sunarken danışanların kültürlerinden gelen beklenmedik ve yeni bilgileri hızlı bir şekilde işleyebilmeleri, mevcut duruma adapte olabilmeleri ve buna uygun bir strateji izleyebilmeleri için bilişsel esnekliğe sahip olmaları gerektiği söylenebilir. Nitekim yapılan araştırmalarda bilişsel esneklik ile kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlikleri arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunduğu görülmektedir (Alan, 2020; Buyruk Genç, 2019; Martinez ve Dong, 2020; Weide Shibl, 2010).

Bilişsel esnekliğin aynı zamanda otantiklik ile de ilişkili bir kavram olabileceği düşünülmektedir. İlgili alanyazın incelendiğinde, otantikliğin bilişsel esneklik ile ilişkisi inceleyen sınırlı sayıda araştırma olduğu görülmektedir (Çeltekligil, 2021). Diğer taraftan otantikliğin bir boyutu olarak farkındalık ile bilişsel esneklik arasında ilişki ortaya koyan (Akyüz, 2020; Peker Akman ve Demir, 2021) ve otantiklik ile başa çıkma biçimleri (Kernis ve Goldman, 2006), problem çözme becerileri (Nas, 2020; Pullu, 2019; Tekin, 2021),

yaratıcılık (Anbe, 2016; Pullu, 2019) ve deneyime açıklık (Xu, Xia, Zhao ve Pang 2021) gibi bilişsel esneklik ile bağlantılı olabilecek kavramlarla ilişkiler ortaya koyan çalışmalara rastlanmaktadır. Farklı kültürlerden insanların etkileşime girmesinin stresli bir süreç olabileceği düşünüldüğünde (Berry, 1974; 2008; 2015) yüksek otantiklik düzeyine sahip bireylerin düşük otantiklik düzeyine sahip bireylere göre adaptif başa çıkma biçimlerini daha çok maladaptif başa çıkma biçimlerini ise daha az kullanmaları bulgusunun önemli olduğu söylenebilir (Goldman ve Kernis, 2005'den akt. Kernis ve Goldman, 2006). Kottler (2017) ise psikolojik danışmanların otantik olmalarının yaratıcılıkları, deneyimlere açıklıkları ve esnek problem çözme becerileri gibi bilişsel esneklikle bağlantılı görünen bazı kavramlarla ilişkili olduğunu belirtmektedir.

Keller (2020) düşünme ve algının kültür ile bağına dikkat çekmektedir. Öyle ki kategoriler bireyin dünyayı anlamlandırmasına yarayan ve toplumsal kültürden etkilenen şablonlardır. İnsanların mensup oldukları kültürün içindeki kategoriler yoluyla gerçeklik anlayışını şekillendirdikleri belirtilmektedir. Öte yandan birey farklı bir kültürle karşılaştığında mevcut kültürel şemaları durumun gerçekliğiyle bağdaşmayabilir. Otantik olmayan kişilerin dışsal kriterlerden ve beklentilerden daha çok etkilendikleri düşünüldüğünde (Maslow, 2011; Rogers, 1961) farklı ve yeni durumlarla baş etmede otantik bireylere göre daha çok zorlanabilecekleri söylenebilir. Çünkü otantik bir kişinin kendi düşünme tarzının otantik olmayan birine göre baskın kültürel şemalardan daha bağımsız olması beklenir. Ayrıca otantik kişilerin otantik olmayan kişilere göre çevrelerinden daha az etkilendiklerine göre çevresel değişikliklerden de daha az etkilenmeleri olasıdır. Bu bağlamda otantik bireyler kendi benliklerinin ve potansiyellerinin farkında oldukları için yeni durumlara bilişsel anlamda daha esnek yaklaşabilirler.

Psikolojik danışmanların otantiklik düzeylerinin kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterli algılarını doğrudan yordaması yerine bilişsel esneklik düzeyleri aracılığıyla dolaylı olarak yordayan bir faktör olabileceği düşünülmektedir. Taylor (2003) otantikliğin kişinin farklı anlamlara/değerlere açık olmasına katkı sağladığını belirtmektedir. Kottler (2017) ise

psikolojik danışmanların otantik olmalarının yaratıcı davranabilmelerini, yeni deneyimlere açık olabilmelerini ve esnek problem çözme becerileri sergileyebilmelerini sağladığını ifade etmektedir. Bu bağlamda psikolojik danışmanların otantik olmalarının danışma sürecinde çalıştıkları danışanların kültürlerinden gelen yeni bilgilere karşı bilişsel esneklik sergileyebilmelerine ve bu sayede kültürel farklılıklara karşı daha duyarlı bir tutum içinde olabilmelerine katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

İki farklı kültürden bireyin etkileşim kurması sonucu meydana gelen davranışsal ve kültürel değişiklikler *kültürleşme* kavramıyla açıklanmaktadır (Berry, 2015). Kültürleşmenin iki taraftan birinin baskın kültüre asimile olarak kimliğini kaybetmesi ya da iki tarafın da birbirini dışlayarak veya entegrasyon içinde kimliklerini koruması gibi olası sonuçları bulunmaktadır (Berry, 1974). Otantikliğin bireyin dışsal kriterler yerine gerçek benliğine uygun bir şekilde çevresi tarafından engellenmeden bir yaşam sürmesini ifade ettiği düşünüldüğünde (Kernis ve Goldman, 2006), kültürleşme sonucunda bireylerin karşı tarafın kültürünü dışlayarak da otantik kalabileceği söylenebilir. Böyle bir durumda kişi karşı tarafın kültürünü kendi kültüründen aşağı gördüğü için bu kültürden etkilenmeyebilir; dolayısıyla kendi kültürel kimliğini otantik bir şekilde koruyabilir. Diğer taraftan kültürleşmenin istendik bir sonucu olan entegrasyonda da her iki tarafın birbirleriyle olumlu ilişkiler kurarak kültürel kimliklerini koruması söz konusudur (Berry, 1974). Neticede kültürler arası etkileşim sürecinde tarafların olumlu ya da olumsuz ilişki içinde kendi kültürel kimlerini otantik bir şekilde koruyabilecekleri söylenebilir. Bu bağlamda bireyin otantik olarak kendi kültürel kimliğini korumasının kültüre duyarlı olmasında bir ön koşul olmasına rağmen kültüre duyarlı olmasını doğrudan yordamayabileceği düşünülmektedir. Bunun yerine otantik bireylerin içinde yaşadıkları toplumun baskın kültürel normlarından, kalıp yargılarından ve düşünüş biçimlerinden sıyrılacak şekilde bilişsel esnekliğe sahip olabilecekleri; bu sayede daha kültüre duyarlı bir tutum içerisinde bulunabilecekleri düşünülmektedir.

Cinsiyet, öğrenim düzeyi ve mesleki deneyim değişkenlerinin kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Toplumsal cinsiyet rollerinin kültürün bir yansıması olduğu ve cinsiyetin kültürün önemli bir boyutu olduğu düşünüldüğünde (D'Andrea ve Daniels, 2001'den akt. Ivey vd., 2002) cinsiyetin kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterliği üzerindeki etkisinin araştırılması önem kazanmaktadır. Bir başka ilişkili olabilecek değişken öğrenim düzeyidir. Alanyazında öğrenim düzeyi ile kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algılarının ilişkisinin bulunduğu çalışmaların (Demir, 2016; Güçlücan, 2016) yanı sıra bulunmadığı (Alan, 2020; Demirel, 2016; Kim ve Cho, 2022; Prince, 2003) çalışmaların da olduğu görülmektedir. Psikolojik danışmanların kültüre duyarlı olmalarının etik bir zorunluluk olarak görüldüğü (Türk PDR Derneği, 2018) ve temel psikolojik danışma yeterlikleri arasında gösterildiği (American Counseling Association, 2014) düşünüldüğünde bunun psikolojik danışman eğitiminde önemli bir kazanım olması gerektiği söylenebilir. Dolayısıyla lisans ve lisansüstü öğrenim görülmesiyle kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algılarının geliştirilebileceği beklenebilir. Kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algılarıyla ilişkili olabilecek bir diğer değişken mesleki deneyimdir. Alanyazın incelendiğinde mesleki deneyimin birçok çalışmada kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algılarıyla ilişkisinin bulunmadığı görülmekle birlikte (Alan, 2020; Buyruk Genç, 2019; Demir, 2016; Demirel, 2016; Dodson, 2013; Güçlücan, 2016; Korban, 2018), ilişkisinin bulunduğu çalışmalar da (Crook, 2010; Holcomb-McCoy, Harris, Hines ve Johnston, 2008; Yıldırım, 2020) mevcuttur. Ayrıca mesleki deneyimin psikolojik danışma öz yeterlikleri ile ilişkili olduğu (Satici, 2014), psikolojik danışma öz yeterliklerinin ise kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algılarıyla ilişkisinin bulunduğu (Bakioğlu, 2017) çalışmalar olduğu görülmektedir. Bu bağlamda psikolojik danışmanların mesleki deneyimlerinin kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algılarıyla ilişkili bir faktör olabileceği düşünülmektedir.

Tüm bu bilgiler ışığında, psikolojik danışmanların kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları ile otantiklik düzeyleri ve bilişsel esneklik düzeyleri arasında yakın bir ilişki

olabileceği söylenebilir. Bu nedenle bu çalışmada psikolojik danışmanların otantiklik düzeyleri ile kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları arasındaki ilişkide bilişsel esneklik düzeylerinin aracılık rolü incelenmiştir.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın temel amacı psikolojik danışmanların otantiklik düzeyleri ve kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları arasındaki ilişkide bilişsel esneklik düzeylerinin aracılık rolünü incelemektir. Ayrıca bu çalışmada psikolojik danışmanların kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları toplam ve alt boyutları puanlarının cinsiyet, öğrenim düzeyi ve mesleki deneyimlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşıp farklılaşmadığını ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu amaçlar doğrultusunda aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır.

1. Psikolojik danışmanların otantiklik düzeyleri ve kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları arasındaki ilişkide bilişsel esneklik düzeylerinin aracılık rolü bulunmakta mıdır? Bu problem çerçevesinde aşağıdaki hipotezler test edilmiştir.

H1. Psikolojik danışmanların otantiklik düzeylerinin kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır. $X \rightarrow Y$ (c')

H2. Psikolojik danışmanların otantiklik düzeylerinin bilişsel esneklik düzeyleri üzerindeki doğrudan etkisi anlamlıdır. $X \rightarrow M$ (a)

H3. Psikolojik danışmanların bilişsel esneklik düzeylerinin kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları üzerindeki doğrudan etkisi anlamlıdır. $M \rightarrow Y$ (b)

H4. Psikolojik danışmanların otantiklik düzeylerinin bilişsel esneklik düzeyleri aracılığıyla kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları üzerindeki dolaylı etkisi anlamlıdır. $X \rightarrow M \rightarrow Y$ (a.b)

2. Psikolojik danışmanların kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları toplam ve alt boyut (farkındalık, bilgi ve beceri) puanları cinsiyetlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

3. Psikolojik danışmanların kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları toplam ve alt boyut (farkındalık, bilgi ve beceri) puanları öğrenim düzeylerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

4. Psikolojik danışmanların kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları toplam ve alt boyut (farkındalık, bilgi ve beceri) puanları mesleki deneyimlerine göre anlamlı düzeyde farklılaşmakta mıdır?

1.3. Araştırmanın Önemi

Türkiye gerek uygarlığın ilk ortaya çıktığı topraklara ev sahipliği yapıyor olması gerekse de Osmanlı İmparatorluğu'nun çok kültürlü yapısından aldığı sosyolojik miras nedeniyle kültürel olarak heterojen bir yapıya sahiptir. Bu heterojen yapıya 2011 yılından itibaren ülkelerinde yaşanan iç savaş nedeniyle Türkiye'ye göç etmek durumunda kalan Suriyeli mülteciler de eklenmiştir. Ayrıca sosyoekonomik nedenlerden dolayı son dönemde Türkiye'de şehirleşme oldukça artmış olup İstanbul, İzmir, Ankara, Bursa, Mersin, Antalya, Sakarya, Gaziantep ve Hatay gibi bazı kozmopolit şehirler yabancı vatandaşların göçüne ülkenin geri kalanına kıyasla oldukça yoğun bir şekilde maruz kalmıştır (Türkiye İstatistik Kurumu [TÜİK], 2019). Bu durumun din, etnik köken, sosyoekonomik düzey, aile yapısı, cinsel kimlik vb. boyutlar bakımından farklı kültürel altyapılara sahip insanların aynı coğrafyada bir arada yaşamalarını geçmişe oranla daha zorunlu hale getirdiğini söylemek mümkündür.

Psikolojik danışma sürecinde kültüre duyarlı olmak etik bir zorunluluk olmasına (Türk PDR Derneği, 2018) ve psikolojik danışmanlar için mesleki bir değer olarak görülmesine (Türk PDR Derneği, 2021) rağmen Türkiye'de kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlikleri ile

ilgili çalışmaların sınırlı kaldığı görülmektedir. Ayrıca psikolojik danışmanların bu konudaki farkındalık, bilgi ve beceri seviyelerinin de yetersiz olduğu söylenebilir. Öyle ki Lüleci (2014) yaptığı ölçek geliştirme çalışmasında araştırmaya katılan 258 psikolojik danışmandan 71'inin düşük çok kültürlü tutum sergilediğini ortaya koymuştur. Araştırmacı tarafından bu durum çalışmaya katılan psikolojik danışmanların kültüre duyarlılık konusunda tutum düzeylerinin yeterli olmadığı şeklinde yorumlanmaktadır. Güçlücan (2016) ise yaptığı çalışmada psikolojik danışmanların bazılarının farklı kültürden herhangi bir danışanla çalışmadıklarını belirttiklerini vurgulamaktadır. Kültürün geniş tanımı dikkate alındığında bunun pek mümkün olmadığı görülmektedir. Nitekim araştırmacı bu bulguları katılımcıların bir kısmının danışanlarının kültürel özellikleri ile ilgili eksik bilgiye sahip olabilecekleri ya da böyle bir danışanla çalışmayıp meslektaşlarına yönlendirmiş olabilecekleri şeklinde yorumlamaktadır. Her iki olasılığın da katılımcıların bazılarının kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterliklerinin düşük seviyede olduğuna işaret ettiği belirtilmektedir. Sebebi ne olursa olsun, kültüre duyarlı psikolojik danışma yaklaşımına ilişkin yanlış bilgi, algı ve tutum dünyada olduğu gibi Türkiye'de de mevcut olabilir. Diğer taraftan kültüre duyarlı psikolojik danışma yaklaşımının benimsenmesinin günümüz dünyasındaki çok kültürlülük dikkate alındığında çok daha önemli hale geldiği görülmektedir.

Düşünme ve algının kültür ile yakından bağlantısı olduğu belirtilmektedir. Öyle ki birey kendi kültüründen getirdiği şemalar ile dünyayı algılamakta ve anlamlandırmaktadır (Keller, 2020). Otantik insanların kendi kültürlerinden öğrendikleri baskın kalıp yargılardan ve düşünüş biçimlerinden otantik olmayan insanlara göre daha kolay sıyrılacakları düşünülmektedir. Bu sayede otantik bireylerin daha esnek düşünerek farklı kültürlere duyarlı bir tutum geliştirmeleri beklenebilir. Bu açıdan bakıldığında toplum için bir rol model olan psikolojik danışmanların (Kottler, 2017) sahip olmaları gereken özellikler arasında gösterilen otantik olmalarının (Corey, 2015) kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algılarıyla bilişsel esneklikleri aracılığıyla ilişkili olabileceği söylenebilir. Yurtiçi ve yurtdışı

alanyazın incelendiğinde kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları ile otantiklik düzeyleri arasındaki ilişkiyi inceleyen çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmektedir (Prince, 2003). Ayrıca psikolojik danışmanların otantiklik düzeyleri ile kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları arasındaki ilişkide bilişsel esneklik düzeylerinin aracılık rolünü inceleyen bir çalışmaya ulaşılamamıştır. Bu çalışmada ilk defa bu üç değişken birlikte basit aracılık modeli ile incelenmiştir. Bu noktada mevcut araştırmanın alana yenilik getirmesi beklenmektedir. Ayrıca bu çalışmada otantiklik düzeyleri ve kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları arasındaki ilişkide bilişsel esneklik düzeylerinin aracılık rolünün belirlenmesinin psikolojik danışmanların kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algılarının nasıl geliştirilebileceği ile ilgili araştırmacılara ve uygulayıcılara fikir sunacağı düşünülmektedir.

Cinsiyetin kültürün en belirgin boyutlarından biri olarak toplumsal yaşamın tüm alanına yansıdığı söylenebilir. Öğrenim düzeyi ise Türkiye’de belirgin kültürel farklılıklardan biri olarak görülmektedir (Erkan, 2020). Diğer taraftan ilgili alanyazında mesleki deneyimin psikolojik danışma öz yeterlikleriyle (Satıcı, 2014) ve kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algılarıyla (Crook, 2010; Holcomb-McCoy vd., 2008; Yıldırım, 2020) ilişkili bir faktör olduğu görülmektedir. Bu değişkenlerle kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları arasındaki ilişkinin ortaya konmasının cinsiyet farkının kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algılarına etkisinin belirlenmesi, Türkiye’deki Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık lisans ve lisansüstü programlarının psikolojik danışmanlara bu yeterlik algılarının kazandırılmasındaki etkililiğine ilişkin fikir sunması ve psikolojik danışmanların mesleki deneyimlerinin bu yeterlik algılarına ne derece katkı sağladığını ortaya koyması açısından önem taşıdığı düşünülmektedir.

Tüm bu bilgiler ışığında bu çalışmanın kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları hakkında gerek akademisyenlere gerekse alandaki uygulayıcılara daha çok bilgi sağlayacağı, özgün nitelikte ve yeni çalışmalara dair yol gösterici olacağı söylenebilir.

1.4. Sayıtlar

1. Katılımcılar tarafından ölçme araçlarının içtenlikle cevaplandırıldığı varsayılmıştır.
2. Araştırmada kullanılan ölçme araçları geçerli ve güvenilir olduğu için istenilen özellikleri ölçtüğü varsayılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

1. Araştırmada toplanan veriler 2022 yılı Ocak ve Şubat ayları ile sınırlıdır.
2. Araştırmada ele alınan değişkenlere ilişkin toplanan veriler, kullanılan ölçme araçlarının ölçtüğü özellikler ile sınırlıdır.
3. Bu çalışmada kullanılan Otantiklik Ölçeği'nin Türk kültürüne uyarlaması yapılmış olmasına rağmen ölçme aracının orijinal formu bireyci bir yapıya sahip olan Batı toplumu içerisinde geliştirilmiştir. Bu doğrultuda araştırmada kullanılan otantiklik değişkeni ölçme aracının geliştirildiği kültürel bağlamdaki "otantiklik" anlayışı ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Otantiklik: Bireyin gündelik yaşantısını gerçek benliğine uygun bir şekilde engellenmeden sürdürebilmesi durumudur (Kernis ve Goldman, 2006).

Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterlikleri: Psikolojik danışmanların psikolojik danışma sürecini kültüre duyarlı bir şekilde yürütebilmeleri için sahip olmaları gerektiği düşünülen (a) kendi varsayımlarının, değerlerinin ve önyargılarının farkında olma, (b) farklı kültürlerle mensup danışanların dünya görüşünü anlama ve (c) danışanın kültürüne uygun müdahale stratejileri geliştirme ve kullanma olmak üzere tanımlanan üç yeterlik alanına ait inanç ve tutumlar, bilgi ve beceriler olmak üzere üç boyuttan oluşan bir dizi yeterliklerdir (Sue vd., 1992).

Bilişsel Esneklik: Bilişsel esneklik, bireyin değişen dışsal şartlara uyum sağlamak adına bilişsel şemaları değiştirme becerisi anlamına gelmektedir (Dennis ve Vander Wal, 2010). Yeni bir durumla karşılaşıldığında farklı çözüm yollarına ilişkin farkındalık, esnek olmaya ilişkin istek ve bunun başarılabilceğine ilişkin yeterlik algısı bilişsel esnekliği işaret etmektedir (Martin ve Rubin, 1995).

BÖLÜM II

KURAMSAL ÇERÇEVE VE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Araştırmanın bu bölümünde otantiklik, kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlikleri ve bilişsel esneklik kavramları ile ilgili kuramsal çerçeveye ve bu değişkenlerle ilgili Türkiye’de ve yurt dışında yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

2.1. Kuramsal Çerçeve

Bu başlık altında çalışmada ele alınan değişkenler bağlamında otantiklik, kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlikleri ve bilişsel esneklik kavramları ile ilgili kuramsal çerçeve üzerinde durulmuştur.

2.1.1. Otantiklik

Otantiklik kavramının tarihçesinin Antik Yunan’daki “kendini bilmek” ve “olduğu gibi görünmek” öğretilerine kadar uzandığı bilinmektedir (Harter, 2005). Otantiklik, bireyin günlük hayatta kendi benliğini ve doğrularını engellenmeden yansıtabilmesi olarak tanımlanmaktadır (Kernis, 2003). Bir başka tanımda ise otantiklik “bireyin kendi içindeki doğruyu bulması, doğru yola girmesi” olarak ifade edilmektedir. Bu doğru yolun doğal ve işlevsel olduğu vurgulanmaktadır. Buna göre her bireyin kendine özgü öznel bir doğru yolu vardır ve buna uygun yaşam sürmesi bireyin varoluşunu gerçekleştirme açısından önem

arz etmektedir (Dökmen, 2003). Otantiklik, bireyi kendisinin dışındaki tüm “ben olmayan”lardan ayıran kendi biricik yanını işaret eder. Bu yan bireyin duygularını, düşüncelerini, arzularını, ihtiyaçlarını, yatkınlıklarını, yeterliklerini ve yaratıcı hünerlerini kapsamaktadır (Guignon, 2008).

Otantiklik “bireyin gerçek benliğiyle uyumlu bir şekilde eylemde bulunması” olarak tanımlanmıştır. Bireyin ne kadar *gerçek benliğine (true-self behavior)* uygun bir yaşam sürebilirse o kadar otantik olduğu belirtilmektedir. Bunun tersi ise *sahte benliğe (false-self behavior)* işaret etmektedir. Gerçek benlik “gerçek düşüncelerini ve inançlarını söylemek”, “dürüstçe fikirlerini dile getirmek” ve “gerçekten nasıl hissettiğini ifade etmek” gibi fenomenlerle karakterize edilirken, sahte benlik “sahte olmak”, “gerçek düşüncelerini ve duygularını gizlemek” ve “gerçek düşüncelerini değil, başkalarının duymak istediklerini söylemek” gibi fenomenlerle karakterize edilmektedir (Harter, 2005).

Rogers (1961) psikolojik olarak sağlıklı insanı “potansiyelini tam olarak kullanan kişi” olarak tanımlamaktadır. Buna göre bir bireyin psikolojik olarak sağlıklı olması için başkalarının beklentileri ve isteklerine göre değil, kendi arzuladığı şekilde otantik bir yaşam sürmesi gerekmektedir. Ayrıca Rogers bireyin kendi benliğini olduğu gibi kabul etmesinin, duygularını tüm yönleriyle kucaklamasının ve kendisi hakkında farkındalık sahibi olmasının psikolojik sağlığa işaret eden faktörler olduğunu vurgulamaktadır. Rogers toplum içinde maskeler takan ve yapay davranışlar sergileyen kişilerin kendileri olamayacağını ifade etmektedir. Buna göre bireyin iyi bir yaşam sürmesi için başkalarının beklentilerinden kurtulup kendi benliğinden kaçmayı bırakarak kendini tüm yönleriyle kucaklaması ve kendisi gibi davranması gerekmektedir.

Maslow da (2011) Rogers gibi otantikliği bir psikolojik iyi oluş göstergesi olarak değerlendirmekte ve “kendini gerçekleştiren birey”lerin bir özelliğinin de otantik bir yaşam sürmek olduğunu ifade etmektedir. Maslow otantik benliğe sahip bir bireyi iç sesine kulak veren, yani ne istediğinin, neye uygun bir yapısı olduğunun bilincinde olan bir kişi olarak karakterize etmektedir. Böyle bir birey toplumun kriterlerine göre değil, içsel dünyasına göre

davranışlarını şekillendirmekte ve yaşamını sürdürmektedir. Bu açıdan bakıldığında Maslow otantik bireyi kültürel normları içine sıkışıp kalmayıp evrensel, dünya ile harmanlanmış ve gerçek benliğini yaşamına doğrudan yansıtabilen, özerk bir birey olarak tasvir etmektedir. Otantikliğin farkındalık ve eylem olmak üzere iki aşamalı bir süreç olduğu ifade edilmektedir (Guignon, 2008). Birçok insanın beraberinde getireceği olumsuz duygulardan korkmaları sonucu kendileri hakkında farkındalık sahibi olmaktan kaçındıkları belirtilmektedir. Kendisi hakkında farkındalık sahibi olmayan bir bireyin de anlamlı bir yaşam sürmesinin mümkün olmayacağı vurgulanmaktadır (Martens, 2004). Diğer taraftan birey kendisi hakkında farkındalık sahibi olsa bile gerçek benliğini eyleme yansıtmasının bir çark gibi işleyen toplumsal yapı içinde pek kolay bir süreç olmadığı belirtilmektedir (Guignon, 2008). Bu bağlamda otantiklik bireyin toplumdan tecrit edilmesine varana kadar olumsuz sonuçlar doğurabilir. Öte yandan otantik yaşamayan bireyin özüne ihanet ettiği ve kendi potansiyelini engellediği için varoluşsal suçluluk yaşayacağı belirtilmektedir. Bu nedenle otantik olmayan bir yaşam kişide derin bir huzursuzluğa sebep olacaktır. Ancak birey kendi özünü keşfederek buna uygun otantik bir yaşam sürebilirse varoluşunu nitelikli bir şekilde deneyimleyebilecektir (Dökmen, 2003).

Otantik kişilerin otantik olmayan kişilere göre benlik farkındalığının daha yüksek olduğu ve daha özgür oldukları ifade edilmektedir. Ayrıca otantik kişilerin gerçek benliklerini ön plana çıkararak, otantik olmayan kişilerin ise başkalarının beklenti, kriter ve isteklerine göre davrandıkları için sahte benliklerini ön plana çıkararak yaşadıkları belirtilmektedir. Sahte benliği ile yaşayan kişilerin benliklerini kabul etmedikleri ve bu nedenle gerçek benliklerine ilişkin yıkıcı utanç duyguları yaşayabildikleri vurgulanmaktadır (Martens, 2004). Bu bağlamda sahte benlikleriyle yaşayan kişilerin benlik saygısının gerçek benliklerine uygun yaşam süren kişilere göre daha düşük olduğu ifade edilmektedir. Bunun sonucunda bu kişilerin gerçek benliklerine uygun yaşam süren kişilere göre depresyona daha meyilli oldukları ve daha umutsuz bir yapıda oldukları belirtilmektedir (Harter, 2005). Aşağıda Çok

Bileşenli Otantiklik Modeli ve Birey Merkezli Otantiklik Modeli olmak üzere otantiklik kavramını açıklayan iki temel modele değinilmiştir.

Çok Bileşenli Otantiklik Modeli

Kernis ve Goldman (2006) otantikliğı dört bileşenden oluşan bir yapı olarak tanımlamaktadır:

1) *Farkındalık*: Bu boyut bireyin kendi duygularının, bilişlerinin, güdülerinin, arzularının ve değerlerinin farkında olarak bunlara güven duymasını ifade etmektedir. Farkındalık sahibi insanlar kendi güçlü ve zayıf yönlerinin farkındadırlar. Ayrıca Kernis (2003) insanların doğasında zıt kutupların var olduğunu ifade etmektedir. Örneğin, bir kişi hem içedönük hem de dışadönük özellikler taşıyabilir ya da bir kişinin içinde hem baskın bir yan hem de edilgen bir yan olabilir. Bu kutuplardan biri diğerine göre daha ağır basmasına rağmen her iki kutbun da bireyin özünü oluşturduğu vurgulanmaktadır. Farkındalık boyutu bu kutupların da bilincinde olmayı içerir.

2) *Tarafsızlık*: Bu bileşen bireyin kendisine ait bilgileri tarafsız bir şekilde değerlendirmesini ve kabulünü içermektedir. Bu bağlamda kişi kendi olumlu ve olumsuz yönlerini, tutumlarını ve özelliklerini mümkün olduğunca objektif bir biçimde ele alır ve kendisini olduğu gibi kabul eder. Ayrıca birey kendi içsel deneyimlerini, kendisi hakkındaki gerçekleri, başkalarının kendisi hakkındaki değerlendirmelerini görmezden gelmez; bunları çarpıtmadan, reddetmeden ve saptırmadan ele alabilir. Yoğun bir şekilde savunma mekanizmalarını kullanan insanların bu bileşeni tam anlamıyla sağlayamadıkları ifade edilmektedir.

3) *Davranış*: Bu bileşen bireyin gerçek benliğiyle uyumlu bir şekilde davranmasını belirtmektedir. Otantik davranış, kişinin ödül, ceza ve onaylanma gibi dışsal faktörleri dikkate almaksızın değerlerine, tercihlerine ve ihtiyaçlarına uygun şekilde eylemde bulunması olarak ifade edilmektedir.

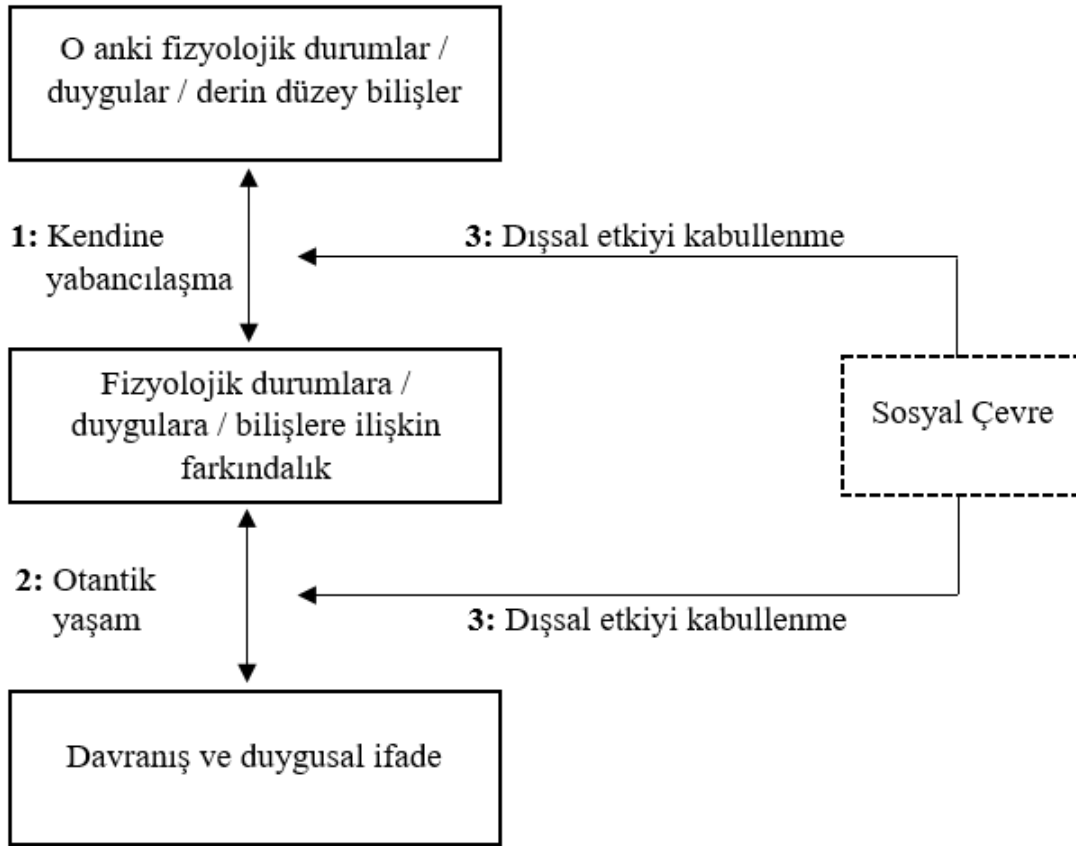
4) *İlişkisel otantiklik*: Bu bileşen kişinin çevresiyle kendisini olduğu gibi gösterebildiği saydam ilişkiler kurması ve bu ilişkilerinde yapmacıklıktan uzak davranması anlamına gelmektedir. Bu ilişkilerin temelinde açık ve dürüst olmak vardır. İlişkilerinde otantik olan birey başkalarına kendi kişiliğini iyi ve kötü yönleriyle gösterebilir.

Otantikliğin tüm boyutlarının kısmen birbirlerine bağlı, kısmen ise bağımsız olan kompleks bir ilişkisi olduğu vurgulanmaktadır. Örneğin zaman zaman benliğin ihtiyaç ve değerlerinin toplumla çatışabileceği belirtilmektedir. Böyle durumlarda birey otantik olarak benliğini belirli boyutlarda yansıtırken belirli boyutlarda yansıtamayabilir. Örneğin birey otantikliğin farkındalık ve tarafsız işlem boyutlarında yeterliğe sahip olabilir, ancak davranış boyutunu yansıtmaya kalkarsa toplum tarafından bu davranışı hoş karşılanmayabilir ya da toplumdaki dışlanabilir (Kernis, 2003; Kernis ve Goldman, 2006). Bu bağlamda kişinin otantik bir benliğe sahip olmasının ve buna göre davranmasının içinde bulunulan toplum ile yakından ilişkili olduğunu söylemek mümkündür.

Otantik bir benliğe sahip olabilmek için öncelikle kişinin kendisine ilişkin farkındalığa sahip olması gerekmektedir. Böyle bir farkındalığa sahip olan kişinin yaşadığı çevreye psikolojik adaptasyonunu daha kolay sağlayabileceği ve bu farkındalığın bireyin psikolojik iyi oluşunu olumlu yönde etkileyeceği ifade edilmektedir (Kernis, 2003).

Birey Merkezli Otantiklik Modeli

Barrett-Lennard (1998) tarafından geliştirilen bu modele göre otantiklik (a) bireyin o anki fizyolojik, duygusal ve bilişsel yapısı, (b) fizyolojisi, duyguları ve bilişlerine ilişkin farkındalığı ve (c) çevresine aktardığı duygu ve davranışları arasındaki etkileşim sonucunda doğan tutarlılık ya da tutarsızlık ile şekillenmektedir.

Şekil 1. Birey merkezli otantiklik modeli. Wood, A. M., Linley, P. A., Maltby, J., Baliousis, M. & Joseph, S. (2008). The authentic personality: A theoretical and empirical conceptualization and the development of the Authenticity Scale. *Journal of counseling psychology*, 55(3), 385–399.

Şekil 1’de görüldüğü gibi Wood, Linley, Maltby, Baliousis ve Joseph (2008) Barrett-Lennard’ın (1998) temelini oluşturduğu modeldeki düzeyler arası etkileşimden yola çıkarak otantikliği 3 boyuttan oluşan bir şekilde kavramsallaştırmaktadır:

1. *Kendine yabancılaşma*: Bireyin fizyolojisi, duyguları ve bilincine ilişkin farkındalık derecesi ile bunlara ilişkin gerçek deneyimleri arasındaki fark ne kadar fazla olursa birey o kadar kendine yabancılaşacak, yani otantiklikten uzaklaşacaktır. Bu boyutun aşırı ucunun bireyi psiko-patolojik rahatsızlıklara kadar götürebileceği ifade edilmektedir.

2. *Otantik yaşam*: Bireyin farkındalığı ve eylemleri arasındaki tutarlılığı ifade etmektedir. Ayrıca otantik yaşam bireyin değerlerine ve inançlarına uygun bir yaşam sürerek birçok farklı durumda kendisi olmayı başarabilmesine işaret etmektedir.

3. *Dışsal etkiyi kabullenme*: İnsanların sosyal varlıklar olduğu ve bu nedenle dışsal etkiye maruz kaldıkları belirtilmektedir. Buna göre bireyin başkalarından etkilendiği ve bunu kabul ettiği oranda kendine yabancılaşacağı ifade edilmektedir (İlhan ve Özdemir, 2013).

2.1.2. Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterlikleri

Kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterliklerinin anlaşılması için psikolojik danışma ve kültür kavramlarının ayrıca irdelenip bu yaklaşımın tarihsel gelişiminin göz önüne alınması gerektiği düşünülmektedir. Bu doğrultuda bu bölümde öncelikle psikolojik danışma ve kültür kavramlarına, Hofstede'nin kültür boyutlarına, Triandis'in bireyci ve kolektivist kültür kategorilerine, çok kültürlülük kavramına, kültüre duyarlı psikolojik danışma yaklaşımının tarihçesine ve temel felsefesine değinilmiştir. Son olarak kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlikleri üzerinde durulmuştur.

2.1.2.1. Psikolojik Danışma

Psikolojik danışma, danışan ve psikolojik danışmanın karşılıklı işbirliği ile terapötik bir ortamda danışanın duygu, düşünce veya davranış boyutunda ortaya çıkan sorunları, gündelik yaşamındaki zorlukları ve mevcut problemleri ile ilgili olarak birlikte risk aldıkları bir değişim süreci olarak tanımlanmaktadır (Corey, 2015). Psikolojik danışma ortamının bireylere değişimin gerektirdiği riskle başa çıkabilmelerinde yardım sağlayan güvenli ve özel bir alan oluşturduğu belirtilmektedir (Kottler, 2017). Psikolojik danışmanların ise danışanları bilgilendirici rol üstlenebilen, harekete geçmelerini sağlayan, cesaretlendiren eğitimli profesyoneller oldukları ifade edilmektedir (Young, 2019).

Psikolojik danışma sürecinde mesleki, kişisel gelişim ya da davranış bozuklukları gibi çok çeşitli konular ele alınabilir. Ayrıca hizmet sunulan danışanlar günlük hayatlarındaki işlevselliklerini kaybetmemiş olabileceği gibi işlevsellikleri ciddi derece bozulmuş da

olabilir. Bu açıdan bakıldığında psikolojik danışma alanı çalışılan konular ve hizmet verilen danışan kitlesi olarak geniş bir yelpazeye sahiptir (Gladding, 2015).

Psikolojik danışmanın kuram temelli bir süreç olduğu vurgulanmaktadır (Gladding, 2015). Psikolojik danışmanların benimsedikleri kuramlar aracılığıyla danışanlardan gelen bilgileri organize ederek psikolojik danışma sürecindeki karmaşık bilgiler yığınına anlamlandırdıkları ve danışanların davranışlarının temelindeki problemlere ilişkin varsayımlarda bulundukları belirtilmektedir. Kuramların bu işlevi sayesinde psikolojik danışma süreci amaçlı ve tutarlı bir şekilde yürütülebilmektedir. Bu bağlamda kuramların psikolojik danışmanlar için adeta bir harita işlevi gördüğü ifade edilmektedir (Halbur ve Halbur, 2014; Murdock, 2019). Tüm kuramlar bireyin psikolojik açıdan sağlıklı ve işlevsel bir noktaya gelmesini amaçlasa da her birinin psikolojik iyi oluş ile ilgili farklı bakış açılarına ve varsayımlara sahip olduğu belirtilmektedir. Örneğin psikanaliz içgörünün iyi olma sürecindeki en önemli adım olduğunu varsayarken, birey merkezli yaklaşım insanın içindeki kendini gerçekleştirme dürtüsünün ortaya çıkarılmasının iyi oluş sürecinde anahtar rol oynadığını varsaymaktadır (Çolak, 2020). Bu açıdan tüm kuramların temel hedefi bireylerin iyi oluşunu sağlamak olsa da bu hedefe farklı anlayış ve stratejiler ile ulaşmaya çalıştıkları söylenebilir.

Her psikolojik danışma kuramının kendi felsefi temelleri doğrultusunda sorunu kavramsallaştırma şeklinin, psikolojik danışma sürecini yapılandırılma biçiminin ve kullanılan yöntem ile tekniklerin farklılaştığı söylenebilir. Diğer taraftan Corey (2015) psikolojik danışma yaklaşımlarının belirli kültürel sınırlılıklar içerdiğini belirtmektedir. Pedersen (2000) ise kültürün geniş kapsamlı bir yapıda olduğunu vurgulamakta; bu açıdan bakıldığında her bireyin birbirinden kültürel olarak farklılaşabileceğini ve bunun sonucu olarak her etkileşimin çok kültürlü bir yapıda olacağını belirtmektedir. Bu şekilde ele alındığında psikolojik danışma sürecinde danışan ile psikolojik danışman arasında kültürel farklılıkların bulunması kaçınılmaz bir gerçeklik gibi görünmektedir. Bu bağlamda hangi psikolojik danışma yaklaşımının benimsendiği fark etmeksizin psikolojik danışmanların danışanlarının kültürüne duyarlı olmaları gerektiği söylenebilir.

2.1.2.2. Kültür

Kültür, “davranışları bir sisteme oturtan fikir, uygulama, norm ve anlamlar bütünü”, “paylaşılan semboller ve anlamlar” ve “bir grubun davranışlarında önceden tahmin edilebilir ve belirli farklılıklara yol açan deneyimler” olarak tanımlanmaktadır (Kağıt başı, 2000, s.37). Bir başka tanımda ise kültür, “tarih içerisinde yaratılan bir anlam ve önem sistemi” ve “bir grup insanın bireysel ve toplu yaşamlarını anlamada, düzenlemede ve yapılandırmada kullandıkları inançlar ve adetler sistemi” olarak açıklanmaktadır (Parekh, 2002). Holstede ve Hofstede (2005, s.4) ise kültürü “bir grubun üyelerini diğerlerinden farklı kılan toplumsal zihin programlaması” olarak nitelendirmektedir. Görüldüğü üzere kültürün ilgili alanyazında birçok farklı tanımı olmakla birlikte, her biri kültür kavramını sınırlı bir çerçeveye sokmak yerine kavramın kapsamlılığı hakkında fikir vermektedir (Erkan, 2020). Bununla birlikte, kültürün   renilerek nesiller boyunca aktarılması ve zamanla değişen dinamik bir yapıda olması önemli bir özelliği olarak görülmektedir (Erkal, 1997; Ka nıcı, 2019; Pedersen, 2000). Bu bağlamda kültürün bir toplumu bir arada tutan, ortak bir paydaş olduğu ve zaman içinde toplumsal deneyimlere paralel olarak dönüşüm geçiren bir yapıda olduğu söylenbilir.

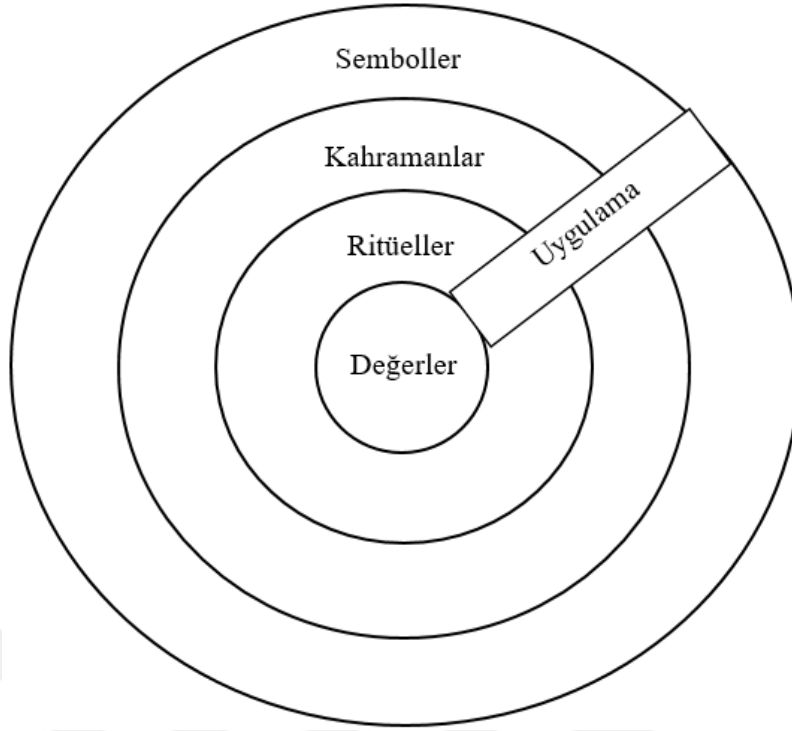
Kültür standartlar, belirtilmemiş varsayımlar, normlar, değerler, alışkanlıklar, araçlar gibi bir dizi bileşeni içermekte ve toplumun içinde bulunan bireylere gelenekler aracılığı ile nelere dikkat edip önem vermeleri gerektiği konusunda yol göstermektedir (Triandis, 2001). Öyle ki kültürün toplumdaki değerleri ve normları biçimlendirdiği için bir nevi “toplum ki ili i” olduğu belirtilmektedir. Buna göre bir toplumun kültürü o toplumun iletişim biçimini, insanların birbirleriyle kurdukları ilişkileri, yaşam olaylarına atfettikleri anlamı, dışsal olaylara karşı verdikleri tepkileri, problem çözme ve ba a çıkma stillerini yakından etkilemektedir (Tarhan, 2016). Benzer  ekilde Holstede ve Hofstede (2005, s.4) kültürden bir toplumdaki bireylerin yaşamına örtük bir şekilde y n vermesini vurgulamak amacıyla “sosyal oyunların yazılı olmayan kuralları” olarak bahsetmektedir. Buna göre kültürün

kolayca görülmemesine rağmen bir toplumun kendi içindeki dinamiklerini düzenlediği söylenebilir.

Pedersen'e (2000) göre kültürü sadece etnik köken ve millet olarak ifade etmek dar bir tanımdır: Kültür yaş, cinsiyet, yaşanılan bölge, eğitim seviyesi, sosyal seviye, ekonomik düzey, bireyin formal ya da informal ilişkileri, dil ve din gibi daha birçok faktörü içinde barındıran karmaşık bir yapıdır. Öte yandan kültürün sadece bir grubu tanımlamayacağı, bireye özgü biricik bir kültürün de var olabileceği ifade edilmektedir (Ratzlaff vd., 2000). Öyle ki her bireyin benliği, cinsiyeti, ilgileri, temel değerleri, giyim tarzı, ideolojik görüşü gibi birçok öge kişinin kendi kültürünü işaret etmektedir (Barrott, 2014). Bu nedenle bir kişinin kültürünün kendi ailesindeki bireylerden bile farklı olabileceği vurgulanmaktadır (Bektaş, 2006). Bu bağlamda kültürün çok boyutlu ve kapsamlı bir kavram olarak sadece gruplar arası keskin farkları belirtmek için kullanılmadığı, bireysel düzeydeki farkları da ifade ettiği görülmektedir.

İnsanların evrensel olarak paylaştığı deneyimlere ve özelliklere kendi kültürleri aracılığıyla farklı anlamlar atfettikleri belirtilmektedir (Parekh, 2002). Buna göre algı ve biliş bireyin çevresinden aldığı bilginin yapılandırılmasıyla yani kültürle yakından ilişkilidir (Triandis, 2001). Holstede ve Hofstede (2005) kültür kavramından bireylerin düşünüş süreçlerini bu şekilde biçimlendirmesinden dolayı “zihnin yazılımı” (mental software) olarak bahsetmektedir. Öyle ki doğumdan itibaren toplum tarafından bireye belirli bir bakış açısı kazandırılmaktadır. Oluşturulan bu kültürel yapılandırmanın ailede başlayıp komşular, okul, arkadaş çevresi ve yaşanılan toplum vasıtasıyla yaşam boyu devam ettiği belirtilmektedir.

Holstede ve Hofstede (2005) kültürel farklılıkların değerler, ritüeller, kahramanlar ve semboller olmak üzere dört seviyede ortaya çıktığını belirtmektedir. “Kültür soğanı” adı verilen modelde görüldüğü üzere içten dışa doğru gittikçe kültürün bileşenlerinin gündelik hayattaki görünürlüğü artmaktadır. Buna göre çekirdekte yer alan değerler bileşeni en örtük kültür yapısını, en dışta yer alan semboller bileşeni ise en belirgin kültür yapısını işaret etmektedir:

Şekil 2. “Soğan”: Farklı derinlik seviyelerinde kültürün görünümü. Hofstede G. & Hofstede, G. J. (2005). *Cultures and organizations: software of the mind*. New York: McGraw-Hill.

Değerler kültürün çekirdeğini oluşturmakta olup bir şeyin iyi ya da kötü, ahlaka uygun ya da değil, güzel ya da çirkin, normal ya da anormal, gerçekçi ya da gerçeklikten uzak, yasaklı ya da yasaksız olduğu gibi birçok açıdan o kültüre mensup bireylere yol gösteren geniş eğilimleri işaret etmektedir. *Ritüeller* ise bir toplulukta yapılan kolektif aktiviteler, dini törenler, selamlaşma şekilleri, saygı gösterme biçimleri gibi birçok boyutu içermektedir. *Kahramanlar* gerçek ya da hayali olan, bir topluma mensup bireylere davranış konusunda model oluşturan kültürel unsurlar olarak tanımlanmaktadır. *Semboller* ise kelimeler, jestler, mimikler, anlam taşıyan resimler ve objeler, bayraklar, armalar, kıyafetler, saç ve giyim şekilleri gibi birçok şekilde ifade bulan bir kültür bileşenidir. Tüm bu bileşenler dikkate alındığında bir kültürün dışındaki herhangi bir bireyin o kültüre ait sembolleri, kahramanları ve ritüelleri görebileceği ancak tüm bunların kendi içindeki anlamını ifade eden değerleri kavramasının nispeten daha zor olacağı ifade edilmektedir. Bu açıdan değerler haricindeki diğer bileşenlerin gündelik hayatta görünür yani *uygulamada* olduğu; öte yandan değerlerin

bir kültürün dışındaki herhangi biri tarafından kolayca fark edilemeyeceği belirtilmektedir (Holstede ve Hofstede, 2005).

Bireyci ve Kolektivist Kültürler

Triandis (2001) kültürleri kolektivist ve bireyci olmak üzere ikiye ayırmaktadır. Buna göre kolektivist kültürlerdeki bireylerin içinde bulundukları gruba daha çok bağlı oldukları, grubun amaçlarını bireysel amaçlardan daha ön planda tuttukları ve ilişkilere daha çok önem verdikleri belirtilmektedir. Diğer yandan bireyci toplumlardaki insanların kolektivist kültürlerdekilere göre daha özerk ve bağımsız oldukları, bireysel amaçlara grubun amaçlarından daha çok önem verdikleri ifade edilmektedir. Bunun yanında kolektivist kültürlerdeki insanların kişiliklerinin grubun standartlarını ve bulundukları bağlamı daha çok dikkate aldıkları için bireyci kültürlerdeki insanlara göre daha esnek bir yapıda olduğu, çocuk yetiştirme tarzlarında uyma davranışı ve güvenlik ihtiyacının daha ön plana çıktığı vurgulanmaktadır. Bireyci kültürlerde ise çocuk yetiştirme tarzlarının kolektivist kültürlerle göre daha yaratıcı, bağımsız, kendine güven içeren ve keşfedici bir tarzda olduğu belirtilmektedir.

Triandis (1999) kültürleri dikey ve yatay olmak üzere ikiye ayırmaktadır. Dikey kültürlerde hiyerarşi ve güç eşitsizliği doğal bir durum olarak görülürken, yatay kültürlerde eşit paylaşıma daha çok önem verildiği belirtilmektedir. Kolektivist ve bireyci kültürler de kendi içinde yatay bireyci kültürler, dikey bireyci kültürler, yatay kolektivist kültürler ve dikey kolektivist kültürler olmak üzere dörde ayrılmaktadır. Buna göre yatay bireyci kültürlerdeki insanlar eşsiz olmak ve istediklerini yapmak istemektedir. Öte yandan dikey bireyci kültürlerdeki insanlar istediklerini yapmanın ötesinde en iyisi olmak istemektedir. Yatay kolektivist kültürlerdeki bireylerin ise kendi benliklerini grubun içerisinde asimile ettikleri ifade edilmekte; dikey kolektivist kültürlerdeki bireylerin ise benliklerini asimile etmenin ötesinde otoriteye uyarak benliklerini kurban ettikleri belirtilmektedir. Bu gruplamalardan görüleceği üzere kolektivist ve bireyci kültürler iki uç nokta olmaktan ziyade daha geniş bir

yelpazeyi ifade etmekte ve her kültür bahsedilen dört sınıflamanın her birinden belli özelliklere sahip olabilmektedir (Triandis, 2001).

Hofstede'nin Kültür Boyutları

Hofstede ve Hofstede (2005) ulusların karakterleriyle ilgili uzun yıllar yaptığı incelemeler sonucu kültürlerin altı boyutu olduğunu saptamıştır:

Güç Mesafesi: Bu boyutta bir toplumdaki güç dağılımındaki eşitsizliğe ilişkin hoşgörüyü vurgu yapılmaktadır. Ancak bu nispeten sosyoekonomik olarak daha güçsüz bireylerin eşit olmayan güç mesafesine karşı ne derece kabul edici olduklarını kapsamaktadır. Güç mesafesi düşük bir toplumda eşitsizlik rahatsızlık verir, bu nedenle gerek kanunlarla gerekse kültür ile eşitlik sağlanmaya çalışır. Öte yandan güç mesafesi yüksek bir toplumda eşitsizlik beklendik ve istendik bir şeydir.

Bireyci veya kolektivist yapı: Toplulukçu kültürlerde gruba bağlılığın daha fazla olduğu, aileyle daha yakın ilişkilerin olduğu, kişilerin özerk olmalarından ziyade grubun bir parçası olmalarının teşvik edildiği ve kişiler arası ilişkilerin daha sıkı olduğu belirtilmektedir. Öte yandan bireyci kültürlerde, kişilerin kendi ihtiyaçlarına öncelik vermesinin yadırganmayıp hoş karşılandığı, kişiler arasındaki ilişkilerin toplulukçu kültürlerle kıyasla daha esnek olduğu ve bireylerin daha bağımsız bir benlik anlayışına sahip oldukları ifade edilmektedir.

Erkeklik veya kadınsılık: Bu boyut toplumsal cinsiyet rollerini işaret etmektedir. Öyle ki bazı toplumlarda erkeklere kadınlara oranla daha çok hak tanınması ve tolerans gösterilmesi erkeksi bir toplum yapısını yansıtmaktadır. Diğer taraftan hem kadına hem erkeğe eşit hakların verildiği, her iki cinsin de diğer cinsiyetin bazı özelliklerini rahat bir şekilde sergileyebildikleri bir ortamın oluşturulduğu ve kadınlara karşı negatif ayrımcılığın ortadan kaldırıldığı toplumlarda kadınsılık ön plana çıkmaktadır.

Belirsizlikten kaçınma: Bir toplumun üyelerinin bilinmeyen, belirsiz bir duruma karşı tehdit altında hissetme seviyelerini ve belirsizliğe ne derece tahammüllerinin olduğunu işaret

etmektedir. Toplumların belirsizliğe tahammülü azaldıkça öngörülebilirlik sağlamak için yazılı olan veya olmayan kurallara başvurdıkları ifade edilmektedir.

Kısa dönem yönelimi veya uzun dönem yönelimi: Uzun dönem yönelimi olan kültürlerde geleceğe ilişkin ödüller düşünülerek azimli olmak ve tasarruf etmek gibi erdemler ön plana çıkarılmaktadır. Böyle kültürlerde insanların içinde bulunduğu koşullara uyum göstermesine önem verilmekte; kişiliğin ve doğruların zamanla değişebileceği düşünülmektedir. Öte yandan kısa dönem yönelimi olan kültürlerde gelecekte çok geçmiş ve şüana, değişime uyum sağlamak yerine geleneklere bağlılığa daha çok önem verilmekte; kişiliğin ve doğruların değişmez olduğu düşünülmektedir.

Kısıtlamaya karşı doyum: Bu boyut bir toplumun içinde bulunan kişilere ne ölçüde yaşamdan doyum sağlayabilmesi için özgürlük tanıdığıyla ilgilidir. Öyle ki doyum kutbu daha yüksek olan bir toplumun bireylerinin daha özgür, kişisel yaşamlarının kontrolüne sahip, kendilerine daha fazla zaman ayıran, sporla daha ilgili ve daha mutlu kişiler oldukları ifade edilmektedir. Öte yandan kısıtlama kutbu daha ağır basan bir toplumda kişilerin yaşamlarının sosyal normlar ve yasalar aracılığıyla daha sınırlandırılmış olduğu ve daha mutsuz oldukları belirtilmektedir (Hofstede, 2011).

2.1.2.3. Çok Kültürlülük

Günümüzde hızla gelişen teknoloji ve küreselleşme nedeniyle dünyanın birçok yerinde farklı kültürlerin bir arada yaşadığı görülmektedir. Bu durum özellikle heterojen toplumsal yapıya sahip olan ülkelerde çok kültürlülük kavramının daha çok tartışılmasına neden olmuştur. Çok kültürlülük, bir toplumdaki farklı kültürlerin birbirlerinin kültürel özelliklerine saygı duymaları ve aralarındaki farklılıkları tehdit olarak değil zenginleştirici bir unsur olarak görerek uyum içerisinde yaşamalarını ifade etmektedir (Kağnıcı, 2019; Pedersen, 1998). Çok kültürlülükte amacın tüm kültürel grupların eşit haklara sahip olarak kendi eşsiz kültürel özelliklerini sergileyebilmeleri, çatışmadan ve barış içinde, bir arada uyumlu bir şekilde varlıklarını sürdürmelerini sağlamak olduğu vurgulanmaktadır (Yakışır, 2009). Eğer bir

toplumda çok kültürlülük olmazsa o toplumun kendi kültürünü tek doğru olarak görüp onu objektif gerçeklik gibi algılayacağı; yani kültürünün içinde hapsolacağı ifade edilmektedir (Parekh, 2002). Öte yandan farklı kültürlerle etkileşim içerisinde olmanın yeni düşünme yolları ve bakış açıları geliştirilmesini sağladığı belirtilmektedir (Pedersen, 2000).

Farklı kültürlerden bireylerin iletişim kurması sonucu birbirlerinden etkilenmesi “kültürleşme” kavramı ile açıklanmaktadır (Berry, 2015). Kültürleşmenin ayrımcılık, asimilasyon, marjinalleşme ve entegrasyon olmak üzere dört olası sonucu bulunmaktadır. *Ayrımcılık*, kültürel olarak baskın grubun azınlık grubuna ilişkin dışlayıcı ve düşmanca tutumunu ifade etmektedir. *Asimilasyon*, baskın grubun azınlık gruplarının kültürel özelliklerini ve farklılıklarını göz ardı ederek kendi kültürleri içerisinde konumlandırmasını işaret etmektedir. *Marjinalleşme*, kültürel açıdan farklı iki grubun farklılıklara fazla odaklanması, kültürel temasın azalması ve etkileşim eksikliği sonucu kendi kültürlerini savunmaya geçmelerini belirtmektedir. *Entegrasyon* ise farklı kültürlere sahip iki insanın ya da grubun birbirlerinin kültürel benzerliklerini göz ardı etmeden farklılıklarına saygı duymaları, uyum içerisinde yaşamaları ve birbirlerinin kültürlerine olumlu yönde katkı sağlamaları durumudur. Entegrasyon, çok kültürlü toplum yapısının bir gerekliliği olarak görülmektedir (Berry, 1974; 2008; 2015).

Artan küreselleşme ve teknolojik gelişmeler nedeniyle kültürel etkileşimin kaçınılmaz olduğu belirtilmektedir. Öyle ki bir toplum kültürel olarak kapalı bir yapıda olsa dahi başka bir toplumun kültürel yapısından etkilenmemek için bazı değerlerini daha fazla vurgulayarak o toplumdan daha çok ayrılmaya çalışabilir. Ancak bu şekilde de diğer toplumdan kültürel anlamda etkilenmiş olmaktadır (Parekh, 2002). Kültürün yaş, ırk, cinsiyet, yaşam tarzı, dil, etnik köken vb. birçok faktörü içeren bir yapıya sahip olduğuna ve geniş kapsamlılığına işaret eden Pedersen (2000) tüm yaşam deneyimlerinin çok kültürlü olduğunu vurgulamaktadır. Bu bağlamda kültürleşmenin günümüzde kaçınılmaz bir gerçeklik olduğu ve buna paralel olarak çok kültürlülüğün öneminin daha da arttığı söylenebilir.

Pedersen (2002) kültürün dikkate alınmasının ve çok kültürlü yaklaşımın bazı olumlu çıktılarını şu şekilde ifade etmektedir:

- a) Tüm davranışlarının kültür bağlamında öğrenildiğinin farkında olunması psikolojik danışmana danışanın davranışlarını doğru değerlendirme, davranışların altındaki anlamı fark etme ve buna uygun müdahale yöntemleri kullanma imkanı sağlamaktadır.
- b) Çok kültürlülük bir toplumdaki bireylere sağlıklı bir şekilde anlaşmazlığa düşmeleri için uygun ortamı yaratmaktadır.
- c) Bir toplumun dostları, düşmanları, kahramanları ve efsaneleri gibi içselleştirdiği birçok kültür elemanını tanıyarak, o toplumdaki bireylerin kişiliklerinin kaynakları daha iyi anlaşılabilir.
- d) Bir toplumda psikolojik sağlamlık için çeşitli kültürel bakış açılarının bir arada yaşaması gerekmektedir.
- e) Bireylerin kendi kültürlerini tek doğru olarak görme eğilimlerine karşı kültürel farkındalığa sahip olmak daha geniş bir bakış açısı sunmaktadır.
- f) Farklı kültürler ile etkileşimde bulunabilmek gelecekte insanoğlunun git gide daha çok küreselleşen dünyada hayatta kalmasını sağlayacak önemli bir beceri olarak görülmektedir.
- g) Bir toplumda sosyal adalet ve ahlaki gelişimin herhangi bir baskın kültürel grubun tekelinde olmaması için çok kültürlülük bağlamında karşıt kültürel bakış açılarının var olması gerekmektedir.
- h) Bir toplumdaki gruplar arasındaki hem kültürel benzerlikler hem de farklılıklar dikkate alınarak mutlak düşünce yerine daha alternatifli bir yapıda bakış açısı geliştirilebilir.
- ı) Bireyin manevi bütünlüğünde kendi gerçeklik anlayışını başka anlayışlar ile tamamlamasının önemi vurgulanmaktadır.
- i) Bir toplumda çok kültürlülüğün siyasi alternatifinin bir uçta mutlakiyetçilik diğer uçta ise anarşi olan antidemokratik kutup olduğu belirtilmektedir.

j) Kültüre duyarlı bir bakış açısının toplumdaki tüm bireylerin içinde yaşıadığı karmaşı  ve dinamik gerçekliği daha iyi bir şekilde yansıtarak psikolojinin uygunluğunu ve uygulanabilirliğini güçlendireceği ifade edilmektedir.

Çok kültürlülük, insanlar arasındaki benzerliklere aşırı vurgu yaparak dar bir kalıba sokmak ya da farklılıklara aşırı vurgu yaparak paylaşılan evrensel deneyimleri inkar etmek anlamına gelmez. Çünkü böyle bir durumda iletişimsizliğin baş göstereceği, dışlayıcı ve düşmanca bir ortamın oluşacağı belirtilmektedir. Öte yandan benzerliklerin fazla vurgulanarak farklılıkların görmezden gelinmesinin “eritme potası” (melting pot) metaforuyla açıklanan, en baskın kültürel grubun diğer grupları asimile etmesini işaret eden bir sürece neden olacağı belirtilmektedir (Pedersen, 2000). Bunun yerine çok kültürlülük bireylerin ve toplulukların sahip olduğu ortak deneyimleri ve değerleri göz ardı etmeden farklılıklara saygı duymayı içermektedir. Bu görüş bir toplumdaki tüm grupların birbirinden farklı olmasına rağmen kendi kültürlerini yaşama hakkına sahip olmasını işaret etmektedir. Çok k lt rl l kte tüm kültürel gruplar “eşit derecede farklı olma özgürlüğüne” sahiptir (Parekh, 2002). Bu açıdan çok kültürlülük bağlamındaki en doğru tanımlama, her kültürünün eşsizliğine vurgu yapıp aynı zamanda ortak paylaşımların varlığını belirtmek olarak ifade edilmektedir (Pedersen, 2000). Bu bilgiler ışığında, kültürün dikkate alınmasının ve çok kültürlülüğün topluma katkıları düşünüldüğünde kültüre duyarlı bakış açısının toplum için bir mikrokosmos niteliğinde olan psikolojik danışma sürecinde benimsenmesinin yardım sürecini olumlu yönde etkileyeceği söylenebilir.

2.1.2.4. Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yaklaşımı

İlgili alanyazın incelendiğinde bu yaklaşımı betimlerken bazı araştırmacıların kültüre duyarlı psikolojik danışma (Akalin ve Türküm, 2021; Aydın, 2014; Bektaş, 2006; Buyruk Genç, 2019; Demir, 2016; Erkan, 2020; Güçlücan, 2016; Gülmüş, 2021; Koç, 2003), bazı araştırmacıların ise çok kültürlü psikolojik danışma (Alan, 2020; Demirel, 2016; Kağnıcı, 2013; Korban, 2018; Lüleci, 2014; Yalçın Güler, 2020) kavramını kullanmayı tercih ettikleri

görülmektedir. Kavramın orijinali incelendiğinde (*multicultural counseling*) “çok kültürlü psikolojik danışma” şeklinde kullanımının çeviri olarak daha uygun olduğu düşünülse de “kültüre duyarlı psikolojik danışma” kavramının anlam olarak kavramın özünü daha çok yansıttığı düşünülmektedir. Kültüre duyarlı psikolojik danışma kavramının çok kültürlü psikolojik danışma kavramına göre kapsamının daha geniş, kullanımının ise kültürel yaklaşımlar açısından daha uygun olduğu ve “çok kültürlülük” teriminin siyasi bir anlama sahip olmasına karşın “kültüre duyarlılık” teriminin bu anlamda daha az kullanıldığını belirtilmektedir (Erkan, 2020). Bu nedenle bu araştırmada özünü daha uygun bir şekilde yansıttığı düşünüldüğünden “kültüre duyarlı psikolojik danışma” kavramının kullanılması tercih edilmiştir.

Kültür üzerine çalışmaların ilk olarak Afrikalı Amerikanlar, Latin Amerikanlar, Hindistanlı Amerikanlar ve Asyalı Amerikanlar arasında ortaya çıkan ırk temelli kültürel farklılıklar sonucu Amerika’da yoğunlaştığı belirtilmektedir. Ardından kültür sadece ırk temelli ele alınan bir kavram olmaktan çıkmış, çok daha geniş kapsamlı bir yapıya bürünmüştür (Sue vd., 1992). Bu kültürel çeşitlilik çok kültürlülüğe olan ilgiyi artırmış ve geleneksel psikolojik danışma kuramlarının kültürel farklılıklara karşı bazı noktalarda yetersiz kaldığı fark edilmiştir. Bu durum kültüre duyarlı psikolojik danışma yaklaşımının ortaya çıkmasına ve ilgili literatürde psikanalitik kuram, insancıl kuram ve davranışçı kuramdan sonra “dördüncü güç” olarak tanımlanarak popüler hale gelmesine ön ayak olmuştur (Pedersen, 1998).

Birey toplum içinde doğar, büyür ve yaşamını sürdürür. Bu açıdan toplumun kültürüyle bireyin davranışları birbirinden ayrılmaz ögeler olarak görülmektedir (Kararımak, 2008). İçinde bulunduğu toplumun kültürünü göz ardı ederek bireyin davranışının değerlendirilmesinin mümkün olmayacağı ifade edilmektedir (Pedersen, 2002). Öyle ki her kültürün normlarına göre davranışın uygunluğunun ve sağlıklılığının değerlendirmesinin yapılabileceği belirtilmektedir. Bu açıdan kültüre duyarlı psikolojik danışma yaklaşımı, evrensel tek bir doğrudan ziyade birden çok doğru olabileceğini ve bu doğrunun mevcut bağlama dayalı olarak göreceli olduğunu varsaymaktadır (Erdur-Baker, 2007). Bu açıdan

kültüre duyarlı psikolojik danışma yaklaşımının bireyin psikolojik işlevselliğinin içinde bulunduğu kültür içerisinde değerlendirilebileceğini ve davranışlarının anlamının kendi kültürü içerisinde kavranabileceğini vurguladığı söylenebilir.

Bireyin davranışlarının bulunduğu kültür içerisinde değerlendirilmesi psikolojik danışma sürecinde sorunun kavramsallaştırılması adına yanlış anlaşılabilir. Öyle ki kültüre duyarlı psikolojik danışmanın danışanın sorunlarının nedeninin kültür olarak görülüp dışsallaştırılması anlamına gelmediği vurgulanmaktadır. Bunun yerine danışanın sorunlarının ve problem durumunun değerlendirilmesinde kültürün göz ardı edilmemesi gerektiği ifade edilmektedir. Öte yandan kültüre duyarlı psikolojik danışma yapmak danışana kültürü hakkında konuşmayı empoze etmek ya da sürekli danışanın kültürünü irdelenmek anlamına da gelmemektedir. Bunun yerine psikolojik danışma sürecinde uygun zamanda kültüre değinmenin önemli olduğu belirtilmektedir (Arredondo vd., 1996).

Diğer taraftan bireyin her zaman içinde bulunduğu toplumun kültürünün tüm özelliklerini sergilemeyebileceği belirtilmektedir (Ersever, 1991). Nitekim bir kişi kendi içinde bulunduğu toplumun kültürünü ya da o kültürün belirli bileşenlerini benimsemeyebilir (Kararımak, 2008). Bu açıdan kültür bir gruba ait özellikleri yansıttığı kadar bireysel özelliklere de vurgu yapan bir kavram olarak görülmektedir (Barrott, 2014). Öyle ki bir kişinin mensup olduğu grubun kültürel değerleri ve normlarını tam olarak yansıtmayabileceği vurgulanmaktadır. Bu açıdan kalıp yargıların bir grubun kültürüne ait genellemeler olduğu düşünüldüğünde grup kültürü içerisindeki bireysel farkların göz ardı edilmesinin kalıp yargıları besleyen bir tutum olduğu belirtilmektedir (Ratzlaff vd., 2000). Kültürün grup yönünün yanında bireysel yönü de dikkate alınarak her bireyin kendine özgü bir kültürel yapısı olduğu düşünüldüğünde, kültüre duyarlı psikolojik danışma yaklaşımının sadece baskın kültürden farklı azınlık gruplarına yönelik bir yaklaşım olmadığı, her danışan için uygulanabilir ve gerekli bir yaklaşım olduğu söylenebilir.

Bir diğer önemli nokta ise kültüre duyarlı psikolojik danışma yaklaşımının toplum içinde engelliler, farklı dini inanışlara sahip bireyler, biseksüeller, homoseksüeller, transseksüeller,

hüküm giymişler, evsizler ve bazı marjinal gruplara mensup bireyler gibi toplum tarafından göz ardı edilen veya dışlanan insanlara kendilerini rahatlıkla ifade edebilecekleri güvenli bir kabul ortamı yaratmasıdır. Bu açıdan kültüre duyarlı psikolojik danışma yaklaşımı çoğulcu ve hümanistik bir toplumun yansıması olarak görülmektedir (Moodley, 2007). Bu bağlamda kültüre duyarlı psikolojik danışma yaklaşımının bireylere kültürel geçmişi ya da ait olduğu grup ne olursa olsun psikolojik danışma sürecinde gerekli olan koşulsuz kabul ortamını diğer yaklaşımlara göre daha çok sağlayabileceği söylenebilir.

Kültür geniş tanımıyla ele alındığında tüm yaşantıların çok kültürlü olarak yorumlanabileceği ifade edilmektedir (Pedersen, 2000). Diğer taraftan dünyadaki artan iletişim ağı ve küreselleşme göz önüne alındığında çok kültürlülüğün daha da önemli hale geldiği belirtilmektedir (Parekh, 2002). Bu bağlamda kültüre duyarlı psikolojik danışma yaklaşımının temel amacının “farklılığın ve çoğulculuğun toplumun temel özelliği haline geldiği 21.yüzyılın danışma yaklaşımını üretmek” olduğu ifade edilmektedir (Koç, 2003, s.5). Kısacası, kültüre duyarlı psikolojik danışma yaklaşımının çok kültürlülüğün meydana getirdiği hassasiyete karşı psikolojik danışmanlara bir yol gösterdiği söylenebilir.

Rogeryen yaklaşım, psikodinamik yaklaşım ve bilişsel davranışçı yaklaşımın bireye odaklanarak bağlamı pek önemsemedikleri; öte yandan kültüre duyarlı psikolojik danışma yaklaşımının bireyin içinde bulunduğu kültürel bağlamı dikkate alması açısından bu yaklaşımlardan farklılaştığı ifade edilmektedir (Ivey vd., 2002). Diğer taraftan kültüre duyarlı psikolojik danışma yaklaşımı bu kuramlara karşı zıt bir yapıda değildir, aksine bu kuramlara güç katmaktadır. Öyle ki kültüre duyarlı psikolojik danışma yaklaşımı sayesinde bu kuramlarının kültürel geçerliliklerinin artırılabilirliği belirtilmektedir (Pedersen, 2002). Bu bağlamda kültüre duyarlı psikolojik danışma yaklaşımının amacının diğer geleneksel yaklaşımların yerini almak olmayıp bunun yerine bu yaklaşımları farklı kültürlere mensup danışan gruplarıyla daha etkili olabilmesi adına kültüre duyarlı hale getirmek olduğu vurgulanmaktadır (Pedersen, 1996). Buradan hareketle kültüre duyarlı psikolojik danışma

yaklaşımının bir üst yaklaşım ya da meta teori olarak tüm psikolojik danışma kuramlarının kültürel sınırlılıklarını iyileştirebileceği söylenebilir.

Kültüre duyarlı psikolojik danışma yaklaşımı danışma sürecinde kültürel farklılıkları görmezden gelmeyerek bunlara açıklıkla değinebilmenin önemini vurgulamaktadır (Barrott, 2014). Diğer taraftan kültürel farklılıklara aşırı vurgu yapılmasının da psikolojik danışma süreci için tehlikeli olabileceği; basmakalıp, dışlayıcı, siyasi, kutuplaştırıcı ve düşmanca bir ortam yaratabileceği belirtilmektedir. Pedersen'e (2002) göre kültüre duyarlı psikolojik danışma yaklaşımı kişiler arası ilişkilerde uyumun temeli olarak farklı kültürlerden bireyler veya gruplar arasında "ortak zemin" bulmayı içerir. Bu açıdan psikolojik danışma sürecinde sadece kültürel farklılıklar üzerinde durmamanın, kültürel benzerliklere de değinmenin önemi vurgulanmaktadır (Ersever, 1991). Ancak kültürel benzerliklere aşırı vurgu yapılmasının da kültürel azınlık gruplarının asimilasyona maruz kalmasına, daha baskın kültürel gruplar tarafından istismar edilmesine ve kültürel kimliklerinden ortaya çıkan ihtiyaçlarının karşılanmasının engellenmesine sebep olabileceği ifade edilmektedir. Bu nedenle kültüre duyarlı psikolojik danışma yaklaşımı hem benzerlikleri hem de farklılıkları göz ardı etmeden ikisini birden psikolojik danışma sürecine dahil etmektedir (Ivey, vd., 2002). Kısacası, kültüre duyarlı psikolojik danışma yaklaşımı danışan ve psikolojik danışman arasındaki kültürel benzerlikler ve farklılıklar arasında hassas bir denge gözetilmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Psikolojik danışmanın temel felsefesinin Batı kültürü içerisinde oluştuğu ve tüm psikolojik danışma yaklaşımlarının ve stratejilerinin bir kültürel bağlam içerisinde ortaya çıktığı belirtilmektedir (Barrott, 2014; Kağıtçıbaşı, 2000; Kağnıcı, 2019; Pedersen, 1998). Kültüre duyarlı psikolojik danışma yaklaşımı her psikolojik danışma kuramının belirli oranlarda danışanın kültürüne uyarlanması gerektiği varsayımına dayalı, bütüncül ve meta teori niteliğinde olan bir kuram olarak tanımlanmaktadır (Ivey vd., 2002). Bu açıdan kültüre duyarlı psikolojik danışma yaklaşımı bir psikolojik danışma kuramı olarak görülmekten çok bir meslek etiği ve gerekliliği olarak görülmektedir (Corey, 2015; Pedersen, 1998). Öyle ki

kültüre duyarlı psikolojik danışma yaklaşımı uygulayıcı, kuramcılar ve araştırmacılara her bireyin eşsizliğine, içinde bulunduğu kültürel bağlama ve geldiği kültürel arka plana dikkat etmelerini önermektedir (Ivey vd., 2002). Bu bilgiler ışığında, kültür kapsamlı haliyle ele alındığında psikolojik danışmanların çalıştığı tüm danışanların kendileriyle belirli oranlarda kültürel farklılıklara sahip olabileceği için kültüre duyarlı psikolojik danışma yaklaşımının bir gereklilik olduğu söylenebilir.

2.1.2.5. Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterlikleri

Kültüre duyarlı psikolojik danışma yaklaşımı tüm psikolojik danışma kuramlarının bir kültürel bağlamda ortaya çıktığını, bu nedenle felsefi temellerini, varsayımlarını ve uygulamalarını danışana yönelik yapılandırmaları gerektiğini savunmaktadır (Ivey, vd., 2002). Bununla birlikte kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlikleri kültürel olarak sınırlı olan yaklaşımları, yöntemleri ve testleri danışanın kültürüne uygun bir şekilde uygulamak olarak tanımlamaktadır (Pedersen, 1996). Kültüre duyarlı bir psikolojik danışmanın esnek bir tutum benimseyerek danışanlarının ihtiyaçları doğrultusunda uyguladığı teknik ve becerileri değiştirebilmeye açık olması gerektiği belirtilmektedir (Ersever, 1991). Bu açıdan bakıldığında kültüre duyarlı psikolojik danışmanların benimsedikleri yaklaşımları, kullandıkları yöntemleri ve psikolojik danışmadaki diğer bileşenleri danışanların kültürlerine uyarlayabilmelerinin önemli bir yeterlik olduğu söylenebilir.

D'Andrea ve Daniels (2001'den akt. Ivey vd., 2002) insanların kültürünü tek bir boyutta tanımlamaktan ziyade bir kişinin kültürünün birden fazla boyutun kesişmesinden meydana geldiğini belirtmektedir. Örneğin, bir kişinin kültürü hem etnik kimliğini içeriyorken, hem de anne/baba olmasını, yaşını, cinsiyetini vb. öğeleri de içinde barındırıyor olabilir. Bu doğrultuda araştırmacılar kültürel boyutların baş harflerinden yola çıkarak RESPECTFUL Modeli'ni sunmaktadır:

Religion/Spirituality Identity - Dini, manevi kimlik: Bireyin inancının yaşamını ve metafizik olayları anlamlandırmasında önemli rol oynadığı belirtilmektedir.

Economic Class Background - Ekonomik sınıf: Bu boyut bireyin ekonomik durumuna vurgu yaparken aynı zamanda sağlık hizmetlerinden yararlanması ve toplumda ne kadar kabul gördüğüyle de yakından ilgilidir.

Sexual Identity - Cinsel kimlik: Bu boyut bireyin toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin bakış açısı ve homoseksüellik, heteroseksüellik, biseksüellik, transseksüellik gibi cinsel yönelimleri kapsamaktadır.

Psychological Maturity - Psikolojik olgunluk: Bu boyut kişinin kendisine ilişkin içgörü düzeyine ve farkındalık seviyesine işaret etmektedir.

Ethnic/Racial Identity - Etnik ve ırksal kimlik: Bu boyut kişinin hangi etnik köken ve ırka mensup olduğuna işaret etmektedir.

Chronological/Developmental Challenges - Kronolojik/Gelişimsel zorlayıcılar: Aynı gelişim dönemlerinden geçen bireylerin ortak yaşam zorluklarını belirtmektedir.

Trauma and Other Threats to One's Well-being - Travma ve öznel iyi oluşu tehdit eden diğer faktörler: Çeşitli hastalıklar veya yaşam olayları ile karakterize edilen travmanın kültürün bir boyutu olduğu ifade edilmektedir.

Family History – Aile geçmişi: Aile yapısı ve sisteminin kişinin kültürünün bir parçası olduğu ifade edilmektedir.

Unique Physical Characteristics – Bireye özgü fiziksel özellikler: Toplumsal anlamda kabul gören beden imajı ile bireyin algıladığı fiziksel özelliklerinin uyuşmamasının psikolojik iyi oluşu olumsuz olarak etkilediği ifade edilmekte ve özellikle fiziksel engeli olan bireylerde bu boyutun önemi vurgulanmaktadır.

Location of Residence and Language – Yaşanılan bölge ve dil: Bu boyut kişinin ikamet ettiği bölgenin coğrafi konumu, özellikleri, iklimi, iş olanakları, kullanılan lehçe ve kişiler arası iletişimde kullanılan dili kapsamaktadır.

Danışanların psikolojik iyi oluşuyla bu boyutların yakından ilişkili olduğu belirtilmekte ve psikolojik danışmanların danışma sürecinde bu boyutların farkında olarak danışanlarını değerlendirmelerinin danışanları daha kapsamlı tanımak açısından yararlı olacağı

vurgulanmaktadır (D'Andrea ve Daniels, 2001'den akt. Ivey vd., 2002). RESPECTFUL Modeli incelendiğinde kültürün farklı boyutlara sahip bir yapıda olduğu görülmektedir. Pedersen (2000) de kültürün geniş kapsamlı bir yapı olduğu düşünüldüğünde her etkileşimin çok kültürlü bir yapıda olacağını işaret etmektedir. Bu açıdan kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterliğinin kişiler arası uyumun temeli olarak kültürel anlamda farklı bireyler veya gruplar arasında "ortak zemin" bulmayı içerdiğini belirtmektedir. Ayrıca kültürün geniş kapsamı düşünüldüğünde kültüre duyarlı bir psikolojik danışmanın kültürel gruplara ilişkin disiplinler arası bir şekilde politik, sosyal ve ekonomik alanlarda bilgi sahibi olması gerektiği vurgulanmaktadır (Pedersen, 2002). Bu bağlamda farklı alanlarda bilgi sahibi olmadan danışanın kültürünün tam olarak anlaşılamayacağı söylenebilir. Bu nedenle psikolojik danışmanın farklı disiplinler açısından içinde bulunduğu topluma yönelik bilgi sahibi olmasının önemli bir kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterliği olduğu söylenebilir.

Sue vd. (1992) üç kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterliği ve her yeterlik alanının içinde inanç ve tutumlar, bilgi ve beceriler olmak üzere üç boyut tanımlamaktadırlar. Bu yeterlik alanları ve boyutlar aşağıda açıklanmaktadır:

1. Psikolojik danışmanın kendi varsayımları, değerleri ve önyargılarına ilişkin farkındalık sahibi olması

İnanç ve Tutumlar

a) Kültüre duyarlı psikolojik danışmanlar farklılıklara değer vermek ve saygı duymak için kendi kültürel geçmişlerine ilişkin farkındalık sahibidir ve bu konuda duyarlı bir tutum sergiler.

b) Kültüre duyarlı psikolojik danışmanlar kendi kültürel geçmişinin, yaşantılarının, tutumlarının, değerlerinin ve önyargılarının psikolojik danışma sürecine etkisi hakkında farkındalık sahibidir.

c) Kültüre duyarlı psikolojik danışmanlar kendi uzmanlık ve yeterliklerine ilişkin sınırlılıkların farkındadır.

d) Kültüre duyarlı psikolojik danışmanlar danışanlarıyla aralarında meydana gelebilecek ırk, etnik köken, kültür ve inanç farklılıklarına karşı rahat hissederler.

Bilgi

a) Kültüre duyarlı psikolojik danışmanlar kendi ırksal kökenlerini ve kültürel geçmişlerini bilirler; bunların kişisel ve profesyonel açıdan normallik-anormallik tanımlarına ve psikolojik danışma sürecine etkileri konusunda spesifik bilgiye sahiptirler.

b) Kültüre duyarlı psikolojik danışmanlar ırkçılığın, ayrımcılığın, basmakalıp şekilde yargılamanın ve baskının kendi kişiliklerine ve profesyonelliklerine etkileri hakkında bilgi ve anlayış sahibidirler. Bu bilgi ve anlayış sayesinde kendi ırkçı tutumlarını, inançlarını ve duygularını kabul edebilirler.

c) Kültüre duyarlı psikolojik danışmanlar kendilerinin başkaları üzerindeki sosyal etkileri hakkında bilgi sahibidirler. Ayrıca iletişim tarzı farklılıklarını, bunların kültürel azınlık grubundaki danışanlarla çalışırken nasıl çatışma yaratabileceğini ya da kolaylaştırıcı olabileceğini bilirler ve başkaları üzerindeki olası etkisini tahmin edebilirler.

Beceriler

a) Kültüre duyarlı psikolojik danışmanlar farklı kültüre mensup bireylerle daha etkili çalışabilmek adına eğitim ve süpervizyon alırlar. Bu konudaki yeterliklerinin ve sınırlılıklarının farkında olarak (a) konsültasyon yardımı alabilirler, (b) eğitim alabilirler, (c) bu konuda uzman bireylere veya kaynaklara başvurabilirler, (d) bunların birkaçını birlikte yapabilirler.

b) Kültüre duyarlı psikolojik danışmanlar kendi ırksal ve kültürel yapılarını anlamaya çalışırlar, bunun yanında kendileri için aktif olarak ırkçı olmayan bir kimlik oluştururlar.

2. Farklı kültürlere mensup danışanların dünya görüşünü anlamak

İnanç ve Tutumlar

a) Kültüre duyarlı psikolojik danışmanlar psikolojik danışma sürecine zarar verebilecek farklı ırksal veya etnik gruplara yönelik olumsuz duygularının farkındadırlar. Kendi inanç

ve tutumlarını farklı kültüre mensup danışanlarının inanç ve tutumlarıyla yargılayıcı olmadan karşılaştırabilirler.

b) Kültüre duyarlı psikolojik danışmanlar kültürel azınlık gruplarına karşı basmakalıp ve önyargılı tanımlamalarının farkındadırlar.

Bilgi

a) Kültüre duyarlı psikolojik danışmanlar çalıştıkları özel gruplarla ilgili ayrıntılı bilgi sahibidirler. Bu grupların yaşam deneyimleri, kültürel mirasları ve tarihi geçmişlerinin farkındadırlar.

b) Kültüre duyarlı psikolojik danışmanlar kültürün, ırkın, etnik kökenin vb. kişiliğin oluşumunu, meslek seçimlerini, psikolojik bozuklukların tezahürünü, yardım arama davranışını ve benimsenen psikolojik danışma yaklaşımının işlevselliğini nasıl etkileyebileceğini anlarlar.

c) Kültüre duyarlı psikolojik danışmanlar ırksal ve etnik azınlıkların yaşamını etkileyen sosyopolitik faktörler hakkında bilgi sahibidirler. Göçmenlik, yoksulluk, ırkçılık, basmakalıp yargılar ve güçsüzlük bireylerde psikolojik danışma sürecini etkileyebilecek büyük izler bırakmaktadır.

Beceriler

a) Kültüre duyarlı psikolojik danışmanlar farklı kültürel gruplarda akıl sağlığı ve psikolojik bozukluklarla ilgili yapılmış güncel araştırmalardan haberdardır. Ayrıca kültüre duyarlı psikolojik danışma konusunda becerilerini, bilgi seviyelerini ve anlayışlarını geliştirmek için eğitimlere katılırlar.

b) Kültüre duyarlı psikolojik danışmanlar danışma ortamı dışında kültürel azınlık gruplarıyla karşılaşabilecekleri ortamlar (topluluklar, kutlamalar, sosyal etkinlikler, komşuluklar, arkadaşlıklar vb.) içinde yer alırlar. Böylece kültürel azınlık grupları ile ilgili akademik bilgi veya psikolojik danışma bilgisinden daha fazlasını ifade eden bakış açılarına sahip olabilirler.

3. Danışanın kültürüne uygun müdahale stratejileri geliştirmek ve kullanmak

İnanç ve Tutumlar

- a) Kültüre duyarlı psikolojik danışmanlar danışanların fiziksel ve zihinsel işleyişleriyle ilgili olduğu için dini ve/veya manevi inançlarına ve değerlerine saygı duyarlar.
- b) Kültüre duyarlı psikolojik danışmanlar azınlık grubunun kendi içindeki yerleşmiş yardımlaşma ağlarına ve yerel yardım uygulamalarına saygı duyarlar.
- c) Kültüre duyarlı psikolojik danışmanlar iki dilliliğe saygı duyarlar ve herhangi bir dili psikolojik danışma sürecini engelleyici bir faktör olarak görmezler.

Bilgi

- a) Kültüre duyarlı psikolojik danışmanlar psikolojik danışma sürecinin genel özellikleri hakkında kapsamlı bilgi sahibidirler ve bu özelliklerin farklı gruplardan bireylerin kültürel değerleriyle ne şekilde çelişebileceği bilirler.
- b) Kültüre duyarlı psikolojik danışmanlar azınlık gruplarının psikolojik yardım alırken karşılaşılabilecekleri engellerin farkındadırlar.
- c) Kültüre duyarlı psikolojik danışmanlar danışanları değerlendirmek için kullandıkları ölçme araçlarındaki olası yanlılıklar hakkında bilgi sahibidir ve danışanlarının kültürel özelliklerini dikkate alarak ölçme araçlarını uygulayıp değerlendirirler.
- d) Kültüre duyarlı psikolojik danışmanlar farklı kültürlere mensup danışanların aile yapıları, toplumsal özellikleri, hiyerarşik yapıları, değerleri ve inançları hakkında bilgi sahibidirler.
- e) Kültüre duyarlı psikolojik danışmanlar, yardım hizmeti verdikleri kitlenin psikolojik iyi oluşunu etkileyebilecek sosyal ayrımcılıkların farkındadırlar.

Beceriler

- a) Kültüre duyarlı psikolojik danışmanlar, sözel ve sözel olmayan mesajları danışanın kültürüne göre yorumlayabilir ve danışanın kültürüne uygun olarak aktarabilirler. Ayrıca psikolojik danışma yaklaşımlarının ve yöntemlerinin kültürel sınırlılıkları olabileceği bildikleri için tek bir yaklaşıma bağlı kalmazlar. Bu bağlamda psikolojik danışmada

izledikleri stratejiyle danışanlarının kültürleri arasındaki olası bir uyumsuzluk ya da sınırlılık durumunu öngörebilir ve bunu ilişkin iyileştirmeler yapabilirler.

b) Kültüre duyarlı psikolojik danışmanlar danışanları adına onların sorunlarını kurumsal bağlamda değerlendirebilirler. Danışanların kendilerini uygunsuz bir şekilde suçlamamaları için bir sorunun o kişiye karşı bir kurumda sergilenen ırkçılıktan ya da önyargılardan kaynaklanıp kaynaklanmadığını değerlendirirler.

c) Kültüre duyarlı psikolojik danışmanlar farklı kültürlerden danışanlar ile çalışırken gerekiyorsa yerel yardım kaynaklarından ve dini veya manevi liderlerinden görüş alırlar.

d) Kültüre duyarlı psikolojik danışmanlar danışanlarının talep ettiği dilde etkileşim kurma sorumluluğunu üstlenir. Danışanlarının kullandığı dili anlamakta zorlanıyorsa kültürel bilgisi olan bir çevirmenden ya da bu konuda yetkin bir psikolojik danışmandan yardım alabilirler.

e) Kültüre duyarlı psikolojik danışmanlar geleneksel değerlendirme ve ölçme araçları konusunda eğitim alırlar ve bu konuda yeterlik kazanırlar. Bu ölçme araçlarının sadece teknik yönlerini öğrenmeyip kültürel sınırlılıklarını da öğrenirler. Bu sayede farklı kültürlerle mensup danışanlarla çalışırken bu ölçme araçlarını etkili bir şekilde kullanabilirler.

f) Kültüre duyarlı psikolojik danışmanlar önyargıları, yanlılığı ve ayrımcılığı ortadan kaldırmaya yönelik çalışmalara katılırlar. Değerlendirme ve müdahale yöntemlerinde sosyopolitik bileşenlerin önemini farkındadırlar. Baskı, ırkçılık ve cinsel ayrımcılığa karşı duyarlıdırlar.

g) Kültüre duyarlı psikolojik danışmanlar danışanlarını psikolojik danışmadaki hedefler, beklentiler, yasal haklar ve kendi yönelimleri gibi psikolojik müdahale süreçleri konusunda eğitime ve bilgilendirme sorumluluğunu üstlenirler.

Görüldüğü üzere Sue vd. (1992) tarafından kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlikleri oldukça kapsamlı olarak ortaya konmuştur. Ancak bazı yeterlik maddelerindeki ırk ve etnik köken vurgusunun Türkiye için geçerli olamayabileceği söylenebilir. Öyle ki Erkan'a (2020) göre Türkiye'de kültürel farklılıklar Amerika'daki gibi ırk boyutunda değil, sosyoekonomik

düzey ve eğitim düzeyi boyutundadır. Ancak kültürel farklılıkların kaynağı ne olursa olsun kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterliklerinin kültür geniş tanımı ile ele alındığında küresel çapta geçerliliğe sahip olduğu söylenebilir.

2.1.3. Bilişsel Esneklik

Esneklik, insanların içinde bulundukları bağlamın taleplerine bağlı olarak farklı davranışlar uygulayabilme becerisi olarak açıklanmaktadır (Martin, Anderson ve Thweatt, 1998). Bilişsel esneklik ise değişen çevresel koşullara uyum sağlamak için bilişsel şemaları değiştirme yeteneği olarak tanımlanmaktadır (Dennis ve Vander Wal, 2010). Bir başka ifadeyle bilişsel esneklik, kişinin bilişsel stratejilerinin çevresel uyaranlara uygun bir yanıt olarak seçici bir şekilde değiştiği hazır olma halini ifade etmektedir (Scott, 1962). Bu bağlamda bilişsel esneklik bir bireyin herhangi bir işi tamamladıktan sonra meydana gelebilecek beklenmedik dışsal değişikliklere verdiği tepkinin niteliğiyle ilgilidir (Canas vd., 2006).

Bilişsel esneklik sistematik bir biçimde kavramsal olarak ancak 1990'lerden sonra incelenmeye başlanmıştır. Bilişsel esnekliği bu tarihten önce dolaylı olarak inceleyen bir ekol olarak Gestalt yaklaşımı gösterilmektedir. Gestalt kuramcıları bireylerin şekil-zemin ilişkisi içinde mevcut bilgilerini ne kadar yaratıcı bir şekilde yeni zemine (bağlama) uyarlayabildiklerini araştırmışlardır. Bu araştırmalar bilişsel esnekliğe dair önemli bir tarihsel adım olarak görülmektedir. Diğer taraftan bilişsel esnekliğin sinirbilim alanında ve bilişin yürütücü işlevleri bakımından incelenmesi de kavramın çok yönlülüğünü göstermektedir (Deak, 2003).

Yaşam adım adım tamamlanan bir görevler silsilesidir. Bir kişinin bir görevi tamamlaması bireyin davranışının o görevin meydana geldiği çevresel koşullara uygun olduğunu ifade etmektedir. Öte yandan çevresel koşullar durağan bir seyir izlemez, sürekli değişim halindedirler. Her durum birbirinden farklı özellikler barındırdığı için bu durumlara karşı farklı davranışlar geliştirmek ve farklı çözüm stratejileri üretmek gerekebilmektedir (Martin

ve Rubin, 1995). Bu nedenle çevresel koşullardaki değişime bireyin uyum sağlayabilmesi gerekmektedir ki yaşamındaki görevlerini tamamlayabilsin. Bilişsel esneklik, değişen görev taleplerine yanıt olarak bilişsel süreçlerin dinamik olarak etkinleştirilmesini ve değiştirilmesini gerektirir. Görev talepleri ve bağlamsal faktörler değiştikçe bilişsel sistem dikkati mevcut duruma kaydırarak, eylemleri yönlendirmek için gerekli bilgileri seçerek, planlar yaparak ve sisteme geri bildirimlerde bulunarak yeni durumlara uyum sağlayabilir (Deak, 2003). Bu bağlamda bilişsel esnekliğin dikkat ve bilgi temsili ile yakından ilişkili olduğu ifade edilmektedir. Birey değişen dışsal koşullara göre dikkatini bir önceki durumdan mümkün olduğunca hızlı ve esnek bir biçimde yeni, var olan duruma kanalize etmelidir. Diğer yandan birey davranışını yeni koşullara esnek bir biçimde uyarlayabilmesi için mevcut bilgilerini yeniden yapılandırmalı; bu sayede mevcut durumu yeniden yorumlamalı ve koşullara tepkisini işlevsel bir biçimde güncelleyebilmelidir. Böyle zamanlarda kişi bilgilerini ne kadar hızlı bir şekilde yeniden yapılandırır ve dikkatini eski durumdan mevcut duruma çekebilirse yeni koşullara o kadar kolay uyum sağlayabileceği belirtilmektedir (Canas vd., 2006).

Anlama, problem çözme ve karar verme süreçlerinin temelinde bireyin önceden sahip olduğu bilgiyi etkinleştirmesi ve yeni duruma uyarlayabilmesi bulunmaktadır (Sprino vd., 1987). Bu açıdan bilişsel esnekliğin insan zekasının ayırt edici özelliklerinden biri olduğu belirtilmektedir. Bilişsel esneklik, alışılmış bilgi ve alışkanlıkların yeni sentezler veya eylem dizileri üretmek için yeniden yapılandırılması olarak tanımlanmaktadır. Bu bağlamda bilişsel esneklik üst düzey bir bilişsel sürecin ürünüdür (Deak, 2003). Bilişsel esneklik, çevresel uyaranlara verilen tepki kategorileri arasında geçiş yapabilmek, yapılan hatalı problem çözme stratejilerinden çıkarımda bulunabilmek, buna uygun alternatif stratejiler geliştirebilmek, dikkati birden fazla kaynağa bölebilmek ve aynı ayna birden fazla bilgi kaynağını işleyebilmek gibi farklı bilgi işleme süreçlerini kapsayan bir yapıdır. Bilişsel esnekliğe sahip olmayan bireylerin çevresel koşullar değişse bile eski katı çözüm

stratejilerini değiştirmedikleri ve ısrarla bağlama uygun olmayan, maladaptif davranışlar sergiledikleri belirtilmektedir (Anderson, 2002).

Bilişsel esnekliğin bir bileşeni de zihinsel temsildir. Zihinsel temsilin dil ile yakından bağlantılı olduğu belirtilmektedir. Buna göre dil bir bireyin bilişsel esnekliğinin hem bir tezahürü hem de gelişmesine yardımcı olan bir ögedir. Temsiller, bilgi işleme için erişilebilir olan gizli ve açık yanıtları kısıtlayan dinamik olarak ortaya çıkan aktivasyon durumları olarak tanımlanmaktadır. Buna göre karmaşık kavramlarla ilgili basit ve az sayıda bilişsel temsilin olmasının bilişsel esnekliği kısıtlayan bir etmen olduğu belirtilmektedir (Deak, 2003).

Çocukların davranış değiştirmede birden çok alternatifini değerlendirmelerinin 7 ile 9 yaş arasında önemli derecede ilerleme gösterdiği belirtilmektedir. Ayrıca, bilişsel süreçler orta çocukluktan ergenliğe kadar hızlı bir şekilde gelişmeye devam etmektedir (Anderson, Anderson, Northam ve Taylor, 2000). Ancak bilişsel esnekliğin erken çocukluk döneminde olgunlaşmaya başladığı ve 12 yaşına kadar önemli derecede geliştiği ifade edilmektedir. Diğer yandan bilişsel esnekliğin ergenlik döneminin ortasına kadar halen tam olarak gelişmemiş olduğu vurgulanmaktadır (Anderson, 2002).

İnsanlar günlük hayatta birçok zorlu yaşam olaylarıyla karşılaşmaktadırlar. Bu yaşam olaylarınınstesinden gelmek için bilişsel esnekliğin rolüne vurgu yapılmaktadır. Dennis ve Vander Wal (2010) bilişsel esnekliği gündelik yaşamda karşılaşılan zorluklara karşı alternatif seçenekleri algılama yetisi, bu zorlukların kontrol altına alınabilir olduğuna ilişkin inanç ve farklı bağlamlarda çeşitli alternatif çözüm stratejileriretebilme becerisi olarak bileşenden oluşan bir şekilde kavramsallaştırmaktadır. Martin ve Rubin (1995) ise bilişsel esnekliği herhangi bir durumda farklı alternatiflerin varlığının farkına varılması, farklı durumlara karşı esnek olarak uyum sağlamaya yönelik istek ve bunun yapılabilmesine sağlayacak yeterlik algısı olmakzere bileşene ayırmaktadır.

Bağlamsal faktörlere karşı birden fazla seçenek olduğunu görebilen insanların sadece tek bir tane uygun ve doğru seçenek olduğunu gören insanlardan daha çok bilişsel esnekliğe sahip

oldukları belirtilmektedir (Martin vd., 1998). Öte yandan bilişsel esnekliğin en uygun eylem ya da çözüm stratejisini uygulamak anlamına gelmediği; olası alternatiflerin farkında olunmasını işaret ettiği belirtilmektedir. Bu bağlamda bilişsel esnekliğin belirli bir durumda bağlama uygun alternatif çözüm stratejilerinin değerlendirilmesi olduğu belirtilmektedir. Bunun farkında olan bir birey duruma uygun bir eylemde bulunmakta zorlanmayacaktır. Bu açıdan yüksek bilişsel esnekliğe sahip olan bireylerin problem çözme becerilerinin de daha yüksek olduğu görülmektedir (Bilgin, 2009).

Daha önceden bir durumun meydana gelebileceğini öngörüp, olası senaryolara karşı yeni davranışlar öğrenmenin bilişsel esnekliği tam yansıtmadığı belirtilmektedir. Çünkü bilişsel esneklik öngörülemeyen durumlara karşı kısa sürede geliştirilen anlık tepkileri işaret etmektedir. Bu bağlamda bilişsel esneklik farklı durumlar için stratejiler öğrenerek sağlanan bir hazır olma durumu değildir, bir bağlamsal süreç yönetimi becerisidir. Öte yandan bilişsel esneklik zaman içinde meydana gelen davranış değişikliklerini kapsayan bir kavram da değildir. Çünkü bilişsel esneklik bireyin tepkilerini veya çözüm stratejilerini hızlı ve beklenmedik şekilde meydana gelen çevresel değişikliklere uygun olarak yeniden yapılandırmalarını işaret etmektedir (Deak, 2003).

Bilişsel esnekliğin tersini işaret eden kavram ise *bilişsel katılık (cognitive inflexibility)* olarak ifade edilmektedir. Bilişsel katılık, bir bireyi çevresel şartlar değişime zorlamasına rağmen bireyin mevcut davranışlarında esneklik sergileyememesi, davranışlarını değiştirememesi anlamına gelmektedir (Anderson, 2002). Bilişsel katılık sergileyen bir kişi çevresel şartlardaki beklenmedik ve ani değişimlere karşı davranışlarını uyarlamakta güçlük çekecektir. Bilişsel katılık dört fenomende açıklanmaktadır (Canas vd., 2006):

1. Bilişsel engelleme: Bireyin çevresel şartlar değişse bile davranışlarının ve çözüm stratejilerinin değişmemesini işaret eder. Bilişsel engellemede birey farklı eylem stratejileri olmasına rağmen ilk kullandığı eylem planıyla değişen şartlarla baş etmeye çalışmaya devam etmektedir. Bu nedenle birey problemi kapsamlı bir şekilde analiz etmek yerine, kısmi bir noktadan değerlendirme yapmaktadır.

2. *Bilişsel gecikme*: Bu fenomen bilişsel daralma olarak da adlandırılmaktadır. Bilişsel gecikme, bireyin çevresel şartlar ile nasıl baş edeceğine karar verdikten sonra şartlar değiştiğinde durumun yeniden değerlendirilmesinde başarısızlık yaşamasıdır. Burada yaşanan problem bireyin mevcut durumu değerlendirecek yeni verileri dar bir alana odaklandığı için görememesidir. Bu durum “at gözlüğü ile bakmak” deyiimiyle açıklanabilir.

3. *İşlevsel sabitlik*: İnsan bilişi gündelik yaşamı kolaylaştırmak için nesneleri ve olguları kategorilere ayırma eğilimindedir. Eğer karşılaştığımız durum bilişimizdeki kategorilere uymuyorsa algımızda dengesizlik oluşur. Bunu çözmek için biliş kendi içinde yeniden düzenleme yapar ve kategorileri günceller. Bunun yapılamadığı durumlar işlevsel sabitliği tarif etmektedir. İşlevsel sabitlik, günlük yaşam olaylarına ilişkin bireyin algı dünyasındaki katılığı işaret etmektedir.

4. *İşlevsel azalma*: Çevresel bir problemle başa çıkarken tek bir nedene sabitlenip kalarak, diğer tüm olası nedenlerin görmezden gelinmesini işaret etmektedir. İşlevsel azalmada mevcut problem durumuna ilişkin bütüncül bir değerlendirme yapmak konusunda eksiklik görülmektedir.

İnsanların geçmiş deneyimlerinde başarı elde ettikleri, bir anlamda olumlu yönde pekiştirdikleri davranışları tekrarlama eğiliminde oldukları vurgulanmaktadır. Bu davranışlar zamanla otomatikleşmektedir. Otomatik becerilerin gündelik hayatımızı kolaylaştırdığı belirtilmektedir. Aynı şekilde bir alanda uzmanlaşmak da yapılan işin otomatikleşmesine bağlı olabilmektedir. Bu sayede günlük hayat daha kolay ve öngörülebilir hale gelmektedir. Öte yandan otomatik becerilerin çevresel koşulların değişmesi sonucu bir dezavantaja dönüşebileceği vurgulanmaktadır. Bu bağlamda otomatik davranışların bilişsel katılık ile ilişkili olabileceği belirtilmektedir (Canas vd., 2006). Bir kişinin bilişsel esneklik gösterebilmesi için gerekli bağlamlarda bilişsel düzeyde “otomatik işlem” modundan çıkıp, problem çözme stratejilerini yeniden yapılandırabilmesi gerekmektedir (Dennis ve Vander Wal, 2010). Bilişsel esnekliğe sahip olmayan kişilerin çevresel koşullardaki değişikliklere

verdikleri tepkileri değiştiremediklerini, bu nedenle işlevsel olamayan, mevcut durum ile bağdaşmayan tepkiler verdikleri ifade edilmektedir (Canas vd., 2006).

Bilişsel esnekliğin kişiler arası iletişimde ilişkisel esneklik olarak kendini gösterdiği belirtilmektedir. İlişkisel esneklik, bilişsel esnekliğin olumlu bir çıktısı olup bir bireyin davranışını ilişkilerini daha etkili ve yapıcı kılacak şekilde farklı iletişim bağlamlarına uyarlayabilme becerisi olarak tanımlanmaktadır. İlişkisel esnekliği yüksek olan bireylerin düşük olan bireylere kıyasla daha az sözel saldırganlık gösterdiklerini ve fikir uyuşmazlıklarını daha çok tolere edebildiklerini belirtilmektedir (Martin vd., 1998).

Bilişsel Esneklik Teorisi

Bilişsel Esneklik Teorisi bilişsel esnekliği yapılandırmacı yaklaşım çerçevesinde ele almakta ve öğretilen bir olgu olarak açıklamaktadır (Spiro, Feltovich, Jacobson ve Coulson, 1991). Bilişsel esneklik, kişinin mevcut bilgilerini farklı bağlamlara uygun şekilde entegre etmesi olarak açıklanmaktadır. Bilişsel esneklik analoji, bilgilerin iyi bir şekilde yapılandırılması, bilgiler arası ilişki kurulması ve zihinde çoklu bilgi temsiliin sağlanması gibi öğretim stratejileriyle geliştirilebilecek bir olgudur. İnsanların bilişsel esneklik sergileyememelerinin önündeki en büyük engellerden birisinin mevcut bilgilerin kötü yapılandırılması olduğu belirtilmektedir. Kötü yapılandırılmış bilgi, karmaşık kavramları açıklamakta basit, soyut, düzensiz ve katı kalan bilgileri işaret etmektedir. Öte yandan insanlara bilgileri iyi bir şekilde yapılandırması sağlanarak bilişsel esneklik yetisi kazandırılabilir. Bireylerin bilişsel esneklik kazanmasındaki bir diğer önemli yöntem ise bir kavrama ilişkin birden fazla bilgi temsili yaratmaktadır (Spiro, Coulson, Feltovich ve Anderson, 1988). Bu sayede birey bilgilerini farklı bağlamlara daha kolay bir şekilde uyarlayabilecektir. Son olarak bilişsel esneklik bir kişiye daha önceden karşılaşabileceği olası problemlere karşı çözüm stratejileri öğreterek kazandırılmaz, bunun yerine kişiye bağlamsal değişikliklere karşı bilgilerini uyarlayabilme yetisinin kazandırılması gerekmektedir. Bu nedenle bireye önceden belirlenmiş bir şekilde pasif bilgiler vermenin bir

yararı olmayacağı vurgulanmaktadır. Bu bağlamda önemli olan bilginin içeriğini öğretmek değil, süreci öğretmektir (Spiro vd., 1991).

2. 2. İlgili Araştırmalar

Tezin bu bölümünde kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlikleri, otantiklik ve bilişsel esneklik değişkenleri ile ilgili Türkiye’de ve yurtdışında yapılan araştırmalara yer verilmektedir.

2.2.1. Türkiye’de Yapılan Araştırmalar

Alan (2020) yaptığı çalışmada Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı kurumlarda çalışmakta olan 177 psikolojik danışmanın kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterliği ile bilişsel esneklik düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmanın sonucunda, psikolojik danışmanların kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlikleri ile bilişsel esneklik düzeyleri ile arasında pozitif yönde anlamlı düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca, psikolojik danışmanların bilişsel esneklik düzeylerinin kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlikleri üzerinde yordayıcı rolü olduğu tespit edilmiştir. Araştırmacının ortaya koyduğu bir diğer bulgu ise yaş ile kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlikleri arasında düşük düzeyde pozitif yönlü bir ilişki olduğudur.

Buyruk Genç (2019) 521 psikolojik danışmandan veri toplayarak yürüttüğü çalışmada kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik düzeylerini bazı değişkenlere göre incelemiş ve psikolojik danışmanların etkili psikolojik danışman nitelikleri ile kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlikleri arasındaki ilişkide bilişsel esnekliğin ve kültürel zekânın aracılık rolünü araştırmıştır. Buna göre psikolojik danışmanların etkili psikolojik danışman nitelikleri ile kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlikleri arasında doğrudan bir ilişki bulunmamış, dolaylı bir ilişki bulunmuştur. Psikolojik danışmanların etkili psikolojik danışman nitelikleri ile kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlikleri arasında dolaylı olarak bulunan ilişkide ise

bilişsel esnekliğin ve kültürel zekanın tam aracılık rolü üstlendiği tespit edilmiştir. Ayrıca, üniversite eğitimi sırasında yapılan bireyle psikolojik danışma sayısına, bireyle psikolojik danışma süpervizyonu alma durumuna göre ve grupla psikolojik danışma süpervizyonu alma durumuna göre kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterliklerinin anlamlı bir şekilde farklılaştığı görülmüştür.

Özer (2014) Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterlikleri Ölçeği'ni geliştirmek için yaptığı çalışmada 322 psikolojik danışmandan veri toplamıştır. Araştırmacının odak grup görüşmesi sonucu oluşturduğu 92 maddeden oluşan ölçme aracı daha sonra 62 madde halinde katılımcılara uygulanmış, son olarak ise 26 maddeye düşürülmüştür. Üç faktörlü yapıdan oluşan ölçek toplam varyansın %50,86'sını açıklamaktadır. Ölçeğin alt boyutlarının Cronbach alpha iç tutarlılık katsayıları .84 ile .88 arasında değiştiği, tüm ölçeğin Cronbach alpha iç tutarlılık katsayısı ise .88 olduğu görülmektedir. Çalışmanın sonucuna göre ölçekten alınan puanlar arttıkça psikolojik danışmanların algılanan çok kültürlü psikolojik danışma yeterliklerinin arttığı görülmektedir.

Çetin, Öksüz Gül ve Erol (2018) yaptıkları nitel çalışmada Şanlıurfa ve Tekirdağ illerinden 28 okul psikolojik danışmanının Suriyeli öğrencilere ve kültürel farklılıklara ilişkin algılarını, önyargılarını ve bu farklılıklarla başa çıkma biçimlerini incelemişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre 21 okul psikolojik danışmanının kültürel, etnik ve dini farklılıkları zenginlik veya sosyalleşmeye olumlu katkıda bulunan öğeler olarak algıladıkları; ancak 6 psikolojik danışmanın bu tür farklılıkların toplumsal çatışma yarattığı düşündükleri ve bir psikolojik danışmanın ise azınlık kültürüne mensup bireylerin baskın kültüre asimile olmaları gerektiğini düşündüğü bulunmuştur. Bir başka bulguda ise 28 psikolojik danışmandan 20'sinin Suriyeli öğrencilere yönelik önyargılarının olmadığı, 8'inin ise Suriyeli öğrencilere yönelik olumsuz algıya sahip oldukları belirtilmektedir. Ayrıca, birçok okul psikolojik danışmanının farklılıklara karşı duyarlı olmalarının yanı sıra katılımcıların yarısından çoğunun kendilerini kültüre duyarlılık konusunda yetersiz gördüklerini

belirtilmektedir. Bu bulgu psikolojik danışmanlarla ilgili kültüre duyarlı psikolojik danışma eğitimlerinin ulusal düzeyde artırılması gerekliliğine işaret ettiği şeklinde yorumlanmıştır.

Aydın (2014) yaptığı çalışmada kültüre duyarlı psikolojik danışma eğitim programı geliştirmiş ve bu programın Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık lisans programı son sınıf öğrencilerinin kültürel duyarlılık düzeyleri üzerindeki etkisini incelemiştir. 14 kişilik kontrol grubu ve 14 kişilik deney grubu oluşturulmuştur. Eğitim programının etkililiği ölçmek açısından deney ve kontrol grubuna ön-test, son test ve programın uygulanmasından 3 ay sonra izleme testi uygulanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre kültüre duyarlı psikolojik danışma eğitim programının uygulandığı deney grubunun kültüre duyarlılık düzeyleri kontrol grubuna göre anlamlı ölçüde yüksek bulunmuştur. Ayrıca izleme ölçümü sonuçlarında deney grubunun kültüre duyarlılık düzeylerinde herhangi bir düşüş görülmemiştir.

Lüleci (2014) yaptığı Çok Kültürlü Tutum Ölçeği geliştirme çalışmasında pilot uygulamada 121 kişiye, ana uygulamada ise 258 kişiye ulaşmıştır. Yapılan analizler sonucunda tek faktörlü yapıda, 15 maddelik 5'li likert tipi bir ölçme aracı oluşmuştur. Kapsam ve yapı geçerliğini sağlayan ölçeğin Cronbach alpha iç tutarlılık .95 olarak bulunmuştur. Ölçeğin uygulandığı 258 psikolojik danışmandan elde edilen bulgulara göre 71 kişinin düşük düzeyde, 81 kişinin orta düzeyde ve 106 kişinin yüksek düzeyde çok kültürlü tutuma sahip oldukları görülmüştür. Araştırmacı bu sonuçları 152 psikolojik danışmanın olumsuz çok kültürlü tutuma sahip olduğu şeklinde yorumlamıştır.

Demirel (2016) yaptığı çalışmada 300 psikolojik danışmanın çok kültürlü psikolojik danışma yeterlik algıları ile etnik merkezilik düzeyleri ve çeşitli değişkenler arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre psikolojik danışmanların çok kültürlü psikolojik danışma yeterlik algıları ile etnik merkezilik düzeyleri arasında orta düzeyde negatif yönlü bir ilişki bulunmuştur. Ayrıca yapılan aşamalı regresyon analizi sonuçlarında etnik merkezilik, etnik köken ve dini inanç değişkenlerinin birlikte çok kültürlü psikolojik danışma yeterlik algılarını anlamlı bir şekilde yordadığı görülmüştür.

Demir (2016) 151'i erkek 309'u kadın olmak üzere toplam 460 kişi üzerinde yaptığı çalışmada okul psikolojik danışmanlarının kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlikleri ile çok kültürlü kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırmanın sonuçlarına göre okul psikolojik danışmanlarının çok kültürlü kişilik özellikleri ölçeğinin toplam puanının ve açıklık, kültürel empati, sosyal girişim ve duygusal denge alt boyutlarının kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterliklerini anlamlı şekilde yordadığı; buna karşın çok kültürlü kişilik özellikleri ölçeğinin esneklik alt boyutunun kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterliklerini yordamadığı bulunmuştur. Bunun yanında, araştırmada farklı kültürlerden danışanlarla çalışma sıklığı, bilinen dil sayısı ve öğrenim düzeyi ile kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlikleri arasında anlamlı bir şekilde ilişki bulunmuştur.

Korban (2018) 174'ü kadın 96'sı erkek olmak üzere toplam 270 psikolojik danışman ile yürüttüğü çalışmada çok kültürlü psikolojik danışma yeterliklerinin psikolojik danışma becerileri üzerindeki yordayıcı etkisini araştırmıştır. Araştırmada elde edilen bulgulara göre psikolojik danışmanların çok kültürlü psikolojik danışma yeterlikleri danışma becerilerinin “analitik beceriler” ve “zor danışanlar ve sosyokültürel farklılıklar” boyutlarını anlamlı bir şekilde yordamaktadır.

Bakioğlu (2017) yaptığı çalışmada psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma öz yeterlikleri ile kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlikleri, cinsiyet rolleri ve bilinçli farkındalıkları arasındaki ilişkileri incelemiştir. Çalışma kapsamında 14 farklı devlet üniversitesinde okuyan 431 Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık lisans programı son sınıf öğrencisinden toplanan veriler sonucunda psikolojik danışman adaylarının cinsiyet rolleri ve bilinçli farkındalıklarının psikolojik danışma öz yeterliklerini yordamasında kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterliklerinin kısmi aracılık rolüne sahip olduğu bulunmuştur.

Uğur, Çalık, Bağcı ve Uzun (2021) 209 katılımcıdan veri toplayarak yürüttükleri çalışmada yabancı uyruklu öğrencilerle çalışan okul psikolojik danışmanlarının çok kültürlülük algıları ile psikolojik danışma öz yeterlikleri arasında orta düzeyde pozitif yönlü ilişki bulmuşlardır. Ayrıca okul psikolojik danışmanlarının çok kültürlülük algıları ile psikolojik danışma öz

yeterliklerinin tüm alt boyutları arasında da istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Buna ek olarak, araştırma sonucunda okul psikolojik danışmanlarının çok kültürlülük algılarının cinsiyetlerine, benimsedikleri psikolojik danışma yaklaşımına, çalıştıkları kademeye ve yabancı uyruklu öğrencilerle çalışıp çalışmama durumlarına göre farklılık göstermezken yabancı uyruklu öğrencilerin kültürleri hakkında bilgi edinme isteklerine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı ortaya konmuştur.

Gülmüş (2021) 379 okul psikolojik danışmanı ile yaptığı çalışmada özgecilik düzeyleri ve kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlikleri arasındaki ilişkide benlik kurgularının ve öz şefkatin aracılık rolünün incelemiştir. Araştırma sonucunda, özgecilik ve kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterliği arasındaki ilişkide öz şefkat ve bireyci benlik değişkenlerinin kısmi aracılık rolü üstlendiği bulunmuştur. Ayrıca okul psikolojik danışmanlarının kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterliklerinin cinsiyete, çalışılan sektöre, bu konuda ders alma durumuna ve dindarlık düzeylerine göre farklılaşmamasına karşın sosyal sorumluluk projelerinde yer alma, kültürel ayrımcılığa maruz kalma ve farklı kültürler değerlere sahip bir danışana psikolojik danışma hizmeti sunma durumuna göre farklılaştığı bulunmuştur.

Yalçın Güler (2020) 288 katılımcıdan veri toplayarak yürüttüğü çalışmada okul psikolojik danışmanlarının geçici koruma altındaki Suriyeli bireylere ilişkin kaygı ve sosyal temas düzeylerinin çok kültürlü psikolojik danışma yeterlikleri algılarını yordama düzeylerini incelemiştir. Araştırma sonucunda, sosyal temas niteliğinin ve çok kültürlü psikolojik danışma eğitimi alma durumunun çok kültürlü psikolojik danışma yeterliklerini pozitif yönde yordadığı; kaygı düzeyinin ise çok kültürlü psikolojik danışma yeterliklerini negatif yönde yordadığı bulgusuna ulaşılmıştır.

Çeltekligil (2021) yaptığı çalışma üniversite öğrencilerinde otantiklik ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkide bilişsel esnekliğin aracılık rolünü incelemiştir. Araştırma sonucunda bilişsel esnekliğin otantikliğin kendine yabancılaşma ve dış etkileri kabullenme alt boyutlarını negatif yönde, otantik yaşam alt boyutuyla pozitif yönde olmak üzere tüm boyutlarıyla anlamlı ilişkisi olduğu ve yordadığı bulunmuştur. Ayrıca, bilişsel esneklik ve

otantikliğin alt boyutlarından otantik yaşam ile yumuşak başlılık ve sorumluluk kişilik özelliği pozitif yönde ilişkili bulunmuştur. Öte yandan, otantikliğin olumsuz alt boyutları olan kendine yabancılaşma ve dış etkileri kabullenme ile dışadönüklük, deneyime açıklık, yumuşak başlılık ve sorumluluk kişilik özellikleri ile negatif yönde ilişkiler bulunmuştur.

Güvenç (2019) ise 700 üniversite öğrencisi ile yaptığı çalışmada bilişsel esneklik, belirsizliğe tahammülsüzlük ve kişilik özellikleri arasındaki ilişkileri incelemiştir. Araştırmanın sonucunda bilişsel esneklik ve belirsizliğe tahammülsüzlük arasında anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Buna göre yüksek bilişsel esneklik ile düşük belirsizliğe tahammülsüzlük ilişkilidir. Ayrıca, bilişsel esneklik ile kişilik özelliklerinden yumuşak başlılık, deneyime açıklık, dışadönüklük ve sorumluluk ile pozitif yönde; duygusal dengesizlik ile negatif yönde ilişkiler bulunmuştur.

Tekin (2021) 443 Üniversite öğrencisi ile yürüttüğü çalışmada bireylerin otantiklik düzeyleri ile problem çözme becerileri arasında ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucunda otantiklik toplam puanı ve tüm boyutları ile problem çözme toplam puanları ve problem çözme yeteneğine güven ve kişisel kontrol boyutları ile istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler bulunmuştur.

Sarıçalı (2018) 660 nicel veri kullanarak ve 11 nitel görüşme gerçekleştirerek açımlayıcı karma araştırma deseni ile yaptığı çalışmada olumlu mizah kullanımı ile özgünlük arasındaki ilişkide bilişsel esneklik ve psikolojik kırılganlığın aracılık rolünü incelemiştir. Çalışma sonuçlarına göre bilişsel esneklik ve psikolojik kırılganlığın olumlu mizah kullanımı ile özgünlük arasındaki ilişkide kısmi aracılık rolü üstlendiği bulunmuştur. Ayrıca araştırmacı yaptığı fenomenolojik analizler sonucunda özgünlüğün bağlamsal ve baskın kültürel faktörlerden etkilenebilen bir yapı olduğu sonucunu çıkarmaktadır.

Pullu (2019) Erciyes Üniversitesi'nde öğrenim gören Bilgisayar Teknolojileri programı 2. sınıf öğrencileri ile yaptığı çalışmada programlama öğretiminde otantik görev odaklı uygulamaların öğrencilerin akademik başarılarına, tutumlarına, kalıcılık düzeylerine, problem çözme ve yaratıcı düşünme becerilerine etkisini incelemiştir. Araştırmanın deney

grubu 30 kişiden, kontrol grubu ise 33 kişiden oluşmaktadır. Deney grubunda yer alan katılımcılara otantik görev odaklı uygulamalar kullanılarak, kontrol grubundakilere ise geleneksel yöntemler kullanılarak programlama ğretimi verilmiştir. Araştırmanın sonunda yapılan ölçümlerle deney grubundaki bireylerin problem çözme becerilerinin ve yaratıcılık düzeylerinin kontrol grubundakilere kıyasla daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Nas (2020) 7’si kız 14’ erkek olmak üzere 21 5. Sınıf ğrencisi üzerinde yaptığı araştırmada otantik öğrenme yaklaşımına dayalı araştırma ve sorgulama temelli etkinliklerin akademik başarılarına ve yaratıcı problem çözme becerilerine etkisini incelemiştir. Araştırma sonucunda otantik öğrenme yaklaşımına dayalı araştırma ve sorgulama temelli etkinliklerin öğrencilerin akademik başarılarını ve yaratıcı problem çözme becerilerini olumlu yönde anlamlı olarak etkilediği sonucuna ulaşılmıştır.

Akyüz (2020) 595 ğretmen adayı ile yürüttüğü çalışmada katılımcıların bilişsel farkındalık, bilişsel esneklikleri ve öz yeterlik düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma sonucunda katılımcıların bilişsel farkındalık, bilişsel esneklikleri ve öz yeterlik düzeyleri arasındaki yüksek düzeyde pozitif yönlü ilişkiler bulunmuştur. Aynı şekilde, Peker Akman ve Demir (2021) 244 niversite öğrencisinden veri toplayarak yürüttükleri çalışmada farkındalık ile bilişsel esneklik ve alt boyutları arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulmuştur. Çalışmada ayrıca, farkındalığın bilişsel esneklik üzerinde yordayıcı role sahip olduğu görülmüştür.

Yurtiçi alanyazında yapılan çalışmalara bakıldığında psikolojik danışmanların farklı kültürlerden danışanlarla çalışmaya ilişkin algı ve tutumlarının incelendiği, kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterliklerinin bilişsel esneklik, psikolojik danışma yeterliği, etnik merkezilik, çok kültürlü kişilik özellikleri, benlik kurguları gibi değişkenlerle ilişkisinin incelendiği çalışmalara rastlanılmaktadır. Ayrıca, otantiklik ile kişilik özellikleri, mizah kullanımı, problem çözme becerileri, yaratıcı düşünme gibi değişkenler arasındaki ilişkilerin; bilişsel esneklik ile bilişsel farkındalık, belirsizliğe tahammlszlk ve kişilik özellikleri gibi değişkenler arasındaki ilişkilerin incelendiği görülmektedir. Otantiklik ile

bilişsel esneklik ve kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları arasında doğrudan ilişkilerin incelendiği bir çalışmaya ulaşamamıştır. Ayrıca, otantiklik ve kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algısı değişkenlerinin arasındaki ilişkide bilişsel esnekliğin aracılık rolünün incelendiği bir çalışmaya da ulaşamamıştır. Bu araştırmanın alana bu yönde katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

2.2.2. Yurtdışında Yapılan Araştırmalar

Prince (2003) staj yapan ve profesyonel olmak üzere toplam 284 psikolojik danışmandan veri toplayarak yaptığı çalışmada etnik kimlik ve sosyal beğenirlik faktörlerini kontrol altına alarak otantik olmama durumu ve kendini gerçekleştirmenin kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlikleri ile ilişkisini incelemiştir. Araştırma sonuçlarına göre otantik olmamanın kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlikleri ile negatif yönlü anlamlı bir ilişkisi olduğunu ortaya koymuştur. Buna ek olarak, araştırmada otantik olmamanın kendini gerçekleştirme, otonomi ve deneyime açıklık ile negatif yönde ilişkisi olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca, otantik olmamanın kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlikleri alt boyutlarından bilgi ve farkındalık boyutlarıyla da negatif yönde ilişkisi bulunmuştur. Araştırmanın genel sonuçlarına bakıldığında, düşük düzeyde otantik olmama durumunun yüksek düzeyde kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlikleriyle pozitif yönde ilişkili olduğu görülmektedir. Diğer bir deyişle, yüksek düzeyde otantik olma durumunun yüksek düzeyde kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlikleriyle ilişkili olduğu söylenebilir.

Jung, Wiesjahn, Rief ve Lincoln (2015) yaptıkları çalışmada bilişsel davranışçı terapide terapötik anlaymayı yordayan faktörleri araştırmışlardır. Araştırmanın çalışma grubu, 8'i kadın 3'ü erkek olmak üzere toplam 11 terapistten psikolojik danışma yardımı alan ve klinik anlamda tanı konmuş 48 danışandan oluşmaktadır. Ölçme araçları olarak, algılanan terapist özelliklerini belirlemek için Bonner Terapi Ölçeği, algılanan terapist yetkinliğini belirlemek için İlgili Terapi Koşullarını Değerlendirme Ölçeği ve Yardım İttifakı Ölçeği kullanılmış ve ölçme araçları danışanlar tarafından oturumlardan sonra doldurulmuştur. Araştırma

sonuçlarına göre danışanlar tarafından algılanan terapist otantikliği terapist yetkinliği ile istatistiksel olarak anlamlı bir şekilde pozitif yönde orta düzeyde ilişkili bulunmuştur. Araştırmada ortaya çıkan bir diğer sonuç ise danışanlar tarafından algılanan terapist otantikliğinin terapötik ittifakın orta düzeyde anlamlı bir yordayıcısı olmasıdır. Buna göre, terapist otantikliği arttıkça terapötik ittifakın artacağı söylenebilir.

Martinez ve Dong (2020) çalışma grubunun 87 psikolojik danışma lisans öğrencisinden oluştuğu araştırmalarında farkındalık, bilişsel esneklik ve bilişsel katılık değişkenlerinin kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterliği üzerindeki yordayıcı rolünü incelemişlerdir. Irk ve farkındalık uygulaması değişkenlerinin kontrol altına alındığı çalışmada, farkındalık, bilişsel esneklik ve bilişsel katılık değişkenlerinin tümünün kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterliği üzerinde yordayıcı rolü olduğu bulunmuştur. Bu üç değişkenin kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterliğine ilişkin varyansın %52'sini açıkladığı belirtilmektedir. Campbell, Vance ve Dong (2018) yaptıkları çalışmada lisansüstünde öğrenim gören 157 psikolojik danışmanın farkındalık düzeyleriyle kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlikleri arasındaki ilişkiyi incelemişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre farkındalığın kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterliklerini hem toplam puan olarak hem de bilgi, beceri, farkındalık ve ilişki alt boyutları olmak üzere tüm faktörlerde pozitif yönde yordadığı bulunmuştur. Buna göre psikolojik danışmanların farkındalık seviyeleri arttıkça kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlikleri puanlarının arttığı söylenebilir.

Kim ve Cho (2022) 152 psikolojik danışmandan veri toplayarak yürüttükleri çalışmada kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algılarının yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, kültüre duyarlı psikolojik danışma yaklaşımı ile ilgili eğitim alma, farklı kültürlerden danışanlar ile uygulama yapma durumu, genel psikolojik danışma yeterlikleri ve deneyime açıklık değişkenleri ile ilişkisini incelemişlerdir. Araştırma sonucunda yaş, cinsiyet ve eğitim düzeyi ve deneyime açıklık değişkenleri ile kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Buna karşılık araştırmacılar genel psikolojik danışma yeterlikleri, kültüre duyarlı psikolojik danışma eğitimi alma ve

farklı kültürlerden danışanlar ile çalışma durumunun kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algılarını anlamlı bir şekilde yordadığını bulmuştur.

Crook (2010) 173 okul psikolojik danışmanından veri toplayarak yaptığı çalışmada okul psikolojik danışmanlığı öz yeterlikleri ile kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlikleri arasındaki ilişkiyi ve bu değişkenlerin ırk, cinsiyet, mesleki deneyim gibi çeşitli demografik değişkenlerle ilişkilerini incelemiştir. Araştırma sonucunda okul danışmanlığı öz yeterlikleri ile kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlikleri arasında anlamlı ve pozitif yönde ilişki bulunmuştur. Ayrıca katılımcıların kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algılarının cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaşmadığı; mesleki deneyim, çalışılan bölge ve ırka göre ise anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur.

Herdi, Kartadinata ve Taufiq (2019) Endonezya'da Negeri Jakarta Üniversitesi'nde yüksek lisans öğrenimi göre 30 psikolojik danışmanla yaptıkları çalışmada kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterliği ve etkililiğini sağlayan faktörleri incelemişlerdir. Araştırma kapsamında Çok Kültürlü Danışmanlık için Genel ve Özel Faktörler Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre kültüre duyarlı psikolojik danışma etkililiğini ve yeterliğini yordayan (a) özgül danışmanlık tekniklerindeki farklılıklar, (b) kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterliği, (c) psikolojik danışma protokollerine uyma, (d) özgül danışmanlık tekniklerini birleştirebilme olmak üzere dört özgül faktör ve (a) psikolojik danışmanın kişisel yeterlikleri (b) danışan kaynaklı faktörler (ego gücü, motivasyonu, psikolojik esnekliği gibi içsel ya da sosyal destek, maddi durum ve güvenlik gibi dışsal faktörler), (c) terapötik uyuşma, (d) danışanların psikolojik danışmandan, danışma sürecinden ve sonuçlarından beklentileri, (e) benimsenen psikolojik danışma yaklaşımı, kuramsal temel ve teknikler olmak üzere beş genel faktör bulunmuştur. Araştırmacılar, psikolojik danışman eğitiminde bu faktörlerin dikkate alınabileceğini belirtmektedirler.

Pope-Davis, Reynolds, Dings ve Nielson (1995) psikolojik danışmanlık ve klinik psikoloji programlarında öğrenim gören yüksek lisans 344 öğrencisi ile yürüttükleri çalışmada katılımcıların kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterliklerini çeşitli demografik

değişkenlere göre incelemişlerdir. Araştırmanın sonucunda cinsiyete göre kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlikleri farklılaşmazken, diploma derecesine göre kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterliklerinin beceri boyutu puanlarının anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmüştür. Öte yandan, farklı etnik kimliklerden danışanlarla çalışma saatlerine göre kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik puanlarının farklılaştığı görülmüştür.

Constantine ve Yeh (2001) çalışma grubunun 156 okul psikolojik danışmanından oluştuğu araştırmalarında katılımcıların benlik kurgularının ve önceki akademik eğitimlerinin kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterliği üzerindeki rolünü incelemişlerdir. Araştırma sonuçlarına göre erkek okul psikolojik danışmanlarının kadınlara göre daha yüksek karşılıklı bağımlı benlik kurgularına sahip oldukları bulunmuştur. Ayrıca, kadın okul psikolojik danışmanlarının yüksek bağımsız benlik kurgularının ve daha önce aldıkları kültüre duyarlı psikolojik danışma kurslarının sayısının kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterliğini anlamlı bir şekilde yordadığı bulunmuştur.

Weide Shibl (2010) yaptığı çalışmada 97 beyaz psikolojik danışmanın bilişsel esnekliği, ırksal kimlik durumları ve kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları arasındaki ilişkileri incelemiştir. Araştırmanın sonucunda bilişsel esneklik ile kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlikleri arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunmuştur.

Chaichanasakul (2011) kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterliklerinin gelişimsel modelini önermiş ve modeli çok kültürlü deneyimler, bilişsel esneklik, kültürel esneklik ve çok kültürlü kişilik değişkenlerine göre incelemiştir. Çalışma grubunun 262'si kadın 54'ü erkek olmak üzere toplam 316 ruh sağlığı alanında eğitim gören kişiden oluştuğu araştırmada çok kültürlü deneyimlerin bilişsel esneklik ve kültürel esneklik değişkenlerini yordadığı; bu iki değişkenin de çok kültürlü kişiliği yordadığı; çok kültürlü kişiliğin ise kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterliği ile pozitif yönlü ilişkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anbe (2016) 175'i erkek 349'u kadın olmak üzere toplam 524 katılımcı ile yaptığı 3'lü çalışmada kültür, yaratıcılık ve esneklik faktörleri arasındaki ilişkileri ortaya koymuştur.

Araştırma sonucunda sadece çok kültürlü deneyimin yaratıcılığı yordamadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanında, çok kültürlü kişilik ve bireysel ölçütlerin otantiklik, genel yaratıcılık, esneklik ve içgöründe artış sağladığı görülmüştür. Ayrıca, yaratıcılık ile otantiklik arasında pozitif yönlü ve esneklik ile yaratıcılık arasında yüksek düzeyde pozitif yönlü ilişkiler bulunmuştur.

Xu vd. (2021) 300 üniversite öğrencisinden veri toplayarak yürüttükleri çalışmada otantiklik ile yaratıcılık arasındaki ilişkide deneyime ve değişime açıklığın aracılık rolünü incelemişlerdir. Çalışmanın sonucuna göre deneyime ve değişime açıklığın otantiklik ile yaratıcılık arasındaki ilişkide tam aracılık rolü üstlendiği tespit edilmiştir. Araştırmada, otantikliğin yaratıcı davranış ve farklı düşünebilme performansı ile ilişkili olduğu bulunmuştur.

Yurtdışı alanyazın incelendiğinde kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterliği değişkeninin bilişsel esneklik, otantiklik, farkındalık, terapist yetkinliği, terapötik ittifak, çok kültürlü kişilik, kültürel esneklik gibi bazı değişkenlerle ilişkisini inceleyen araştırmalara rastlanılmaktadır. Ayrıca otantiklik ve esnekliğin yaratıcılık ile ilişkisinin incelendiği ve çok kültürlü kişilik ile esneklik arasındaki ilişkinin incelendiği görülmektedir. Diğer taraftan doğrudan otantiklik ile bilişsel esneklik arasındaki ilişkiyi inceleyen bir çalışmaya ulaşılamamıştır. Ayrıca otantiklik ve kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları değişkenlerinin arasındaki ilişkide bilişsel esnekliğin aracılık rolünün incelendiği bir çalışmaya ulaşılamamıştır. Bu araştırmanın bu açıdan alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

BÖLÜM III

YÖNTEM

Araştırmanın bu bölümünde araştırma modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları, veri toplama süreci ve verilerin analizine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bu araştırma psikolojik danışmanların otantiklik düzeyleri ve kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları arasındaki ilişkide bilişsel esneklik düzeylerinin aracılık rolünü incelemeyi amaçlayan ilişkisel tarama modelinde betimsel bir çalışmadır. İlişkisel tarama modeli, iki veya daha fazla değişken arasındaki varolan korelasyona bakılarak bir grubun belirli özelliklerinin müdahale edilmeksizin belirlenmeye çalışıldığı araştırma desendir (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2018; Karasar, 2014). Bu araştırmanın bağımlı değişkeni kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları, bağımsız değişkeni otantiklik düzeyleri ve aracı değişkeni de bilişsel esneklik düzeyleridir.

3.2. Çalışma Grubu

Bu çalışmada olasılığı bilinmeyen örnekleme yöntemlerinden “uygun örnekleme” yöntemi ile çalışma grubu belirlenmiştir. Uygun örnekleme yönteminde uygulama için elverişli olan yerlerden ve araştırma için ulaşılabilir olan gruplardan seçim yapılması yolu ile çalışma

grubu oluşturulmaktadır (Erkuş, 2017). Bu sayede araştırma sürecinde ortaya çıkabilecek zaman ve maddi kayıp gibi unsurlar giderilebilmektedir (Büyüköztürk vd., 2018). Çalışma grubu belirlenirken katılımcıların farklı bölgelerde yer alan eğitim kurumları (Milli Eğitim Bakanlığı'na bağlı Rehberlik ve Araştırma Merkezleri ile devlet veya özel öğretim kurumları bünyesindeki ilkokul, ortaokul ve liselerde çalışan psikolojik danışmanlar) ile özel psikolojik danışma merkezleri ve üniversitelerin rehberlik ve psikolojik danışma birimlerinde çalışıyor olmalarına dikkat edilmiştir.

Bu araştırmanın çalışma grubu Türkiye'nin Ankara, Antalya, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Konya, Mersin ve Muğla olmak üzere çeşitli illerinde çalışan veya çalışmayan toplam 617 psikolojik danışmandan oluşmaktadır. Green (1991) çoklu korelasyon testi için asgari örneklem büyüklüğünün $n \geq 50 + 8m$ (n =Örneklem, m =bağımsız değişken sayısı) formülüyle; bireysel yordayıcıların testi için ise asgari örneklem büyüklüğünün $n \geq 104 + 8m$ formülüyle hesaplanabileceğini belirtmektedir (akt. Tabachnick ve Fidell, 2015, s.123). Bu araştırmadaki değişken ve veri toplanan katılımcı sayıları dikkate alındığında örneklem büyüklüğünün yeterli sayıda olduğu söylenebilir. Tablo 1'de çalışma grubunu oluşturan katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

Tablo 1

Katılımcıların Demografik Özelliklerine İlişkin Betimsel İstatistikler

		N	%
Cinsiyet	Kadın	493	79.9
	Erkek	124	20.1
Öğrenim Düzeyi	Lisans	450	72.9
	Lisansüstü	165	26.7
	Devlet ilkokulu	132	21.4
	Devlet ortaokulu	124	20.1
	Devlet lisesi	111	18
	Özel ilkokul	29	4.7
	Özel ortaokul	14	2.3
	Özel lise	32	5.2

	Rehberlik ve Araştırma Merkezi	29	4.7
	Üniversite Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Hizmetleri Birimi	9	1.5
	Özel Psikolojik Danışma Merkezi	11	1.8
	Diğer	62	10
	Çalışmıyor	55	8.9
Mesleki Deneyim	0-5 yıl	304	49.3
	6-11 yıl	120	19.4
	12-17 yıl	38	6.2
	18 yıl ve üstü	155	25.1

Tablo 1 incelendiğinde katılımcıların 493'ünün (%79.9) kadın ve 124'ünün (%20.1) erkek olduğu görülmektedir. Katılımcıların öğrenim düzeylerine göre dağılımlarına bakıldığında 450'sinin (%72.9) lisans ve 165'inin (%26.7) lisansüstü eğitim derecesine sahip olduğu görülmektedir. Lisansüstü öğrenim gören katılımcıların 149'u (%24.1) yüksek lisans, 16'sı (%2.1) ise doktora derecesine sahip olduklarını belirtmişlerdir. Çalıştıkları kurumlara göre katılımcıların dağılımları incelendiğinde 132'sinin (%21.4) devlet ilkokulunda, 124'ünün (%20.1) devlet ortaokulunda, 111'inin (%18) devlet lisesinde, 29'unun (%4.7) özel ilkokulda, 14'ünün (%2.3) özel ortaokulda, 32'sinin (%5.2) özel lisede, 29'unun (%4.7) Rehberlik ve Araştırma Merkezlerinde, 9'unun (%1.5) Üniversitelerin Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Hizmetleri Birimlerinde, 11'inin (%1.8) Özel Psikolojik Danışma Merkezlerinde ve 62'sinin de (%10) başka kurumlarda çalıştıkları görülmektedir. 55 katılımcı (%8.9) ise halihazırda herhangi bir işte çalışmamaktadır. Katılımcıların mesleki deneyimlerine göre dağılımları incelendiğinde ise katılımcıların 304'ünün (%49.3) 0-5 yıl, 120'sinin (%19.4) 6-11 yıl, 38'inin (%6.2) 12-17 yıl ve 155'inin de (%25.1) 18 yıl ve üstü mesleki deneyime sahip oldukları görülmektedir.

3.3. Veri Toplama Araçları

Araştırmada veri toplama araçları olarak Kişisel Bilgi Formu (EK 1), Otantiklik Ölçeği (EK 2), Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterlikleri Ölçeği (EK 3) ve Bilişsel Esneklik Envanteri (EK 4) kullanılmıştır. Aşağıda bu veri toplama araçlarına ilişkin bilgilere yer verilmiştir.

3.3.1. Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından çalışmanın amaçlarına uygun olarak hazırlanan Kişisel Bilgi Formu'nda katılımcıların cinsiyetleri gibi demografik özellikler ile meslekteki çalışma süreleri, çalıştıkları il ve çalışılan kurumun türü gibi mesleki bilgiler hakkında veri toplamaya yönelik maddeler yer almaktadır.

3.3.2. Otantiklik Ölçeği

Wood vd. (2008) tarafından geliştirilen Otantiklik Ölçeği Türkçe'ye İlhan ve Özdemir (2013) tarafından uyarlanmıştır. Ölçek 7'li Likert tipinde ve 12 maddeden oluşan bir yapıya sahiptir. Ayrıca ölçek “Kendine Yabancılaşma” (2, 7, 10, 12), “Otantik Yaşam” (1, 8, 9, 11) ve “Dış Etkileri Kabullenme” (3, 4, 5, 6) olmak üzere her biri 4'er maddeli 3 alt boyuttan oluşmaktadır. Ölçekte her bir maddeden alınabilecek en düşük puanın 1, en yüksek puanın ise 7 olduğu belirtilmektedir. Buna göre her alt boyutun puanlaması 4 ile 28 arasında olmaktadır. Yabancılaşma alt boyutundan alınan puanların artması bireyin kendine yabancılaşma düzeyinin artmasını ifade etmektedir. Diğer taraftan dışsal etkileri kabullenme alt boyutundan alınan puanlar katılımcıların dışsal etkilere karşı ne derece kabul edici olduğuna işaret etmektedir. Otantik yaşam alt boyutundan alınan puanlar ise bireyin değerlerine ve inançlarına ne derece uygun bir yaşam sürdürdüğünü göstermektedir. Ölçeğin her bir alt boyutundan alınan puanları diğer alt boyutlardan ayrı bir şekilde yorumlamak

mümkün olduğu gibi otantik yaşam alt boyutundan alınan puanların diğer iki alt boyuttan alınan puanların toplamından farkı hesaplanarak katılımcıların saf otantiklik puanları elde edilebilmektedir. Ölçeğin tümünden alınabilecek en düşük puan 12, en yüksek puan ise 84'tür. Buna göre ölçekte otantik yaşam puanının yüksek, kendine yabancılaşma ve dış etkileri kabullenme puanının düşük olması katılımcının otantikliğinin yüksekliğine işaret etmektedir (İlhan ve Özdemir, 2013).

Ölçeğin doğrulayıcı faktör analizinin 165 üniversite öğrencisinden alınan verilerle yürütüldüğü, uyum ve yordama geçerliği çalışmaları için ise 240 üniversite öğrencisine ulaşıldığı belirtilmektedir. Uyum ve yordama geçerliği çalışmaları kapsamında tüm alt boyutlar ile öznel iyi oluş ve özerklik ihtiyacı arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuş; ayrıca tüm alt boyutların öznel iyi oluşa ait varyansın %26'sını açıkladığı görülmüştür. Ölçeğin Türkçe uyarlamasının orijinal yapısı ile aynı psikometrik özellikleri sergilediği belirtilmektedir. Ölçeğin orijinal formunda Kendine Yabancılaşma alt boyutunun .78, Dış Etkileri Kabullenme alt boyutunun .78 ve Otantik Yaşam alt boyutunun .69 Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısına sahip olduğu bulunmuştur. Ölçeğin Türkçe uyarlamasında ise Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayıları Kendine Yabancılaşma alt boyutu için .79, Dış Etkileri Kabullenme alt boyutu için .67 ve Otantik Yaşam alt boyutu için .62 olarak bulunmuştur (İlhan ve Özdemir, 2013). Ayrıca bu çalışmadaki veriler üzerinden ilgili ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı ölçeğin tümü için .70, kendine yabancılaşma alt boyutu için .79, dış etkileri kabullenme alt boyutu için .86 ve otantik yaşam alt boyutu için .66 olarak hesaplanmıştır.

3.3.3. Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterlikleri Ölçeği

Özer (2014) tarafından geliştirilen Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterlikleri Ölçeği 5'li Likert Tipinde (1=Beni hiç tanımlamıyor, 3=Beni orta derecede tanımlıyor, 5= Beni tamamen tanımlıyor) olup 26 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin farkındalık, bilgi ve beceri

olmak üzere üç alt boyutu bulunmaktadır. Farkındalık boyutunda 9 madde, bilgi boyutunda 6 madde ve beceri boyutunda 11 madde bulunmaktadır. Ölçekte 9 ters madde (2, 4, 7, 10, 12, 15, 17, 19, 24) bulunmakta ve bu maddelerin hepsi farkındalık boyutunun içerisinde yer almaktadır. Ölçeğin maddelerinden alınabilecek puanlar 1 ile 5 arasında değişmektedir. Buna göre bilgi ve beceri boyutlarında “Beni hiç tanımlamıyor” cevabı için 1 puan, “Beni biraz tanımlıyor” cevabı için 2 puan, “Beni orta derecede tanımlıyor” cevabı için 3 puan, “Beni oldukça tanımlıyor” cevabı için 4 puan ve “Beni tamamen tanımlıyor” cevabı için 5 puan verilmektedir. 6 maddeli bilgi boyutunda en düşük 6 puan, en yüksek 30 puan alınabilmekte; 11 maddeli beceri boyutunda ise en düşük 11 puan, en yüksek 55 puan alınabilmektedir. Farkındalık boyutundaki tüm maddeler ters puanlandığı için “Beni tamamen tanımlıyor” cevabı için 1 puan, “Beni oldukça tanımlıyor” cevabı için 2 puan, “Beni orta derecede tanımlıyor” cevabı için 3 puan, “Beni biraz tanımlıyor” cevabı için 4 puan ve “Beni hiç tanımlamıyor” cevabı için 5 puan verilmektedir. Bu bağlamda 9 maddelik farkındalık boyutunda alınabilecek en düşük puan 9, en yüksek puan ise 45’tir. 26 maddeden oluşan ölçeğin tamamından alınabilecek en düşük puan 26, en yüksek puan ise 130’dur. Ölçme aracından alınan yüksek puan yüksek düzeyde algılanan kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterliğine, düşük puan ise düşük düzeyde algılanan kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterliğine işaret etmektedir (Özer, 2014).

Ölçeğin geliştirme sürecinde 332 psikolojik danışmandan veri toplandığı belirtilmektedir. Ölçeğin doğrulayıcı faktör analizi sonucunda uyum indeksleri χ^2 /sd : 2.51; RMSEA: .07; NFI: .92; NNFI: .95; CFI: .95; IFI: .95; GFI: .85; AGFI: .83; SRMR: .06 olarak bulunmuştur. Farkındalık boyutu .88, bilgi boyutu .84 ve beceri boyutu .88 Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısına sahiptir. Tüm ölçeğin Cronbach Alpha iç tutarlılık katsayısı ise .88 olarak bulunmuştur. Ayrıca ölçekteki üç boyutun toplam varyansın %50.86’sını açıkladığı belirtilmektedir. (Özer, 2014). Bu çalışmadaki veriler üzerinden ölçeğin farkındalık boyutu için .77, bilgi boyutu için .88, beceri boyutu için .84 ve ölçeğin tümü için .87 Cronbach alpha iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır.

3.3.4. Bilişsel Esneklik Envanteri

Dennis ve Vander Wal tarafından 2010 yılında geliştirilen envanterin Türkçe'ye uyarlaması Sapmaz ve Doğan (2013) tarafından yapılmıştır. Orijinal formu 7'li Likert tipi olan ölçme aracı Türkçe'ye "hiç uygun değil", "uygun değil", "biraz uygun", "uygun" ve "tamamen uygun" seçenekleri ile 5'li Likert tipinde uyarlanmıştır. Ölçme aracı 20 maddeden oluşmaktadır ve bu maddelerin 6'sı (2, 4, 7, 9, 11 ve 17) ters madde şeklindedir. Envanterin "Alternatifler" ve "Kontrol" olmak üzere iki boyutu bulunmaktadır. "Alternatifler" boyutu 13 maddeden, "kontrol" boyutu ise 7 maddeden oluşmaktadır. Envanterden alınan puanların artması katılımcıların bilişsel esneklik düzeylerinin yüksekliğine işaret etmektedir.

Ölçme aracının geçerlik ve güvenirlik çalışmaları 551 üniversite öğrencisi ile yapılmıştır. Ölçüt bağıntılı geçerlik çalışmaları kapsamında ölçeğin Boratav Depresyon Tarama Ölçeği, Bilişsel Esneklik Ölçeği ve İyimserlik Ölçeği ile arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Bunun sonucunda envanterin kontrol alt boyutu ($r = -.34, p < .01$), alternatifler alt boyutu ($r = -.26, p < .01$) ve toplam puanı ($r = -.38, p < .01$) ile Boratav Depresyon Tarama Ölçeği arasında negatif yönde; kontrol alt boyutu ($r = .38, p < .01$), alternatifler alt boyutu ($r = .45, p < .01$) ve toplam puanı ($r = .49, p < .01$) ile İyimserlik Ölçeği arasında pozitif yönde; kontrol alt boyutu ($r = .35, p < .01$), alternatifler alt boyutu ($r = .50, p < .01$) ve toplam puanı ($r = .46, p < .01$) ile Bilişsel Esneklik Ölçeği arasında pozitif yönde istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Dilsel eşdeğerlik çalışmaları sonucunda Bilişsel Esneklik Envanteri'nin orijinal formu ile Türkçe'ye uyarlaması arasında .97'lik bir korelasyon bulunmuştur. Güvenirlik çalışmaları kapsamında test tekrar test puanı "alternatifler" boyutu için .78, "kontrol" boyutu için .73 ve tüm ölçme aracı için .75 olarak bulunmuştur. Ayrıca "alternatifler" boyutu .90, "kontrol" boyutu .84 ve tüm ölçme aracı ise .90 Cronbach alpha iç tutarlılık katsayısına sahiptir (Sapmaz ve Doğan, 2013). Bu çalışmadaki veriler üzerinden envanterin kontrol boyutu için .87, alternatifler boyutu için .92 ve tümü için .92 Cronbach alpha iç tutarlılık katsayısı hesaplanmıştır.

3.4. Verilerin Toplanması

Veriler 2021-2022 eğitim öğretim yılı içerisinde Ocak ve Şubat aylarını kapsayan yaklaşık 2 aylık bir süreçte toplanmıştır. Veriler toplanmadan önce mevcut çalışmada kullanılan ölçme araçlarını uyarlayan öğretim üyelerinden mail yolu ile izin alınmıştır. Ardından sırasıyla Gazi Üniversitesi Etik Komisyonu ve T.C. Milli Eğitim Bakanlığı Strateji Geliştirme Başkanlığı'ndan etik izinler alınmıştır. Uygulama aşamasında araştırmanın konusu çerçevesinde üç ölçme aracı ve kişisel bilgi formu kullanılarak veriler toplanmıştır. Verilerin toplanma süreci kağıt kalem testleri ile yüz yüze olarak ve Google form uygulaması ile çevrimiçi olarak yürütülmüştür. Ölçme araçları cevaplanmadan önce katılımcılar gönüllülük ve kişisel bilgilerin gizliliğine ilişkin sözlü veya yazılı olarak bilgilendirilmişlerdir.

3.5. Verilerin Analizi

Veriler IBM SPSS 25 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Değişkenler arasındaki ilişkileri inceleyebilmek amacıyla Pearson Momentler Çarpımı Korelasyon Katsayısı kullanılmıştır. Psikolojik danışmanların otantiklik düzeyleri ve kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları arasındaki ilişkide bilişsel esneklik düzeylerinin aracılık rolünü inceleyebilmek için PROCESS Macro Model 4 kullanılmıştır. Psikolojik danışmanların cinsiyetlerine, öğrenim düzeylerine ve mesleki deneyimlerine göre kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları toplam puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek için bağımsız örneklem t-testi; kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik alt boyut (farkındalık, bilgi ve beceri) puanlarının farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek için ise tek yönlü çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) kullanılmıştır. Çalışmada katılımcıların öğrenim düzeyleri ve mesleki deneyimlerine ilişkin veriler kategorik olarak toplanmıştır. Ancak bazı kategorilerde frekans dağılımının düşük olması sebebiyle gruplar birleştirilmiştir.

Regresyon analizinde örneklem büyüklüğünün belirli bir sayıda olması, uç değerlerin analize dahil edilmemesi ve varyansların homojen olması gibi bir dizi varsayım bulunmaktadır (Tabachnick ve Fidell, 2015). Bu doğrultuda basit aracılık analizi yapılmadan önce mevcut araştırmanın bu varsayımları sağlayıp sağlamadığına ilişkin ön analizler yapılmış ve ilgili varsayımları sağladığı görülmüştür.

Alanyazında farklı görüşler olsa da bir veri setindeki kayıp veri sayısının %5'i geçmemesinin ölçüt olarak belirtildiği görülmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2015). Bu çalışmada toplam boş bırakılan madde sayısı %5'i geçen katılımcıların verileri analize dahil edilmemiştir. Veri analizine başlanmadan önce boş maddelere seri ortalaması olacak şekilde değer atanmıştır.

Uç değerleri belirleme ve veri setinden çıkarma konusunda birden fazla yöntem bulunmaktadır. Mahalanobis Uzaklığı, Cook uzaklığı değerleri 1'den büyük veriler, z puanları ± 3 aralığında olmayan değerler ve kutu grafiği analizi sonucu uç değerler tespit edilebilmektedir (Karagöz, 2017). Bu dört yöntem kullanılarak 8 tane uç değerler belirlenmiş ve veri setinden çıkarılmıştır. Böylece ham sayısı 625 olan veri setinden 617 uygulama analize dahil edilmiştir. Tablo 2'de çalışmadaki değişkenlere ilişkin çarpıklık ve basıklık katsayıları paylaşılmıştır.

Tablo 2

Araştırmada Ele Alınan Değişkenlere İlişkin Çarpıklık ve Basıklık Katsayıları

	Çarpıklık Katsayısı	Basıklık Katsayısı
KDPDYA	-0.085	-0.145
Otantiklik	-0.607	-0.063
Bilişsel Esneklik	-0.428	-0.132

Tablo 2 incelendiğinde tüm değişkenlerin çarpıklık ve basıklık değerlerinin ± 1 aralığında olduğu görülmektedir. Normal dağılım için bu değerlerin ± 1 aralığında olmasının ideal olduğu belirtilmektedir (Darren ve Mallery, 2001). Bu doğrultuda, çarpıklık ve basıklık değerleri incelendiğinde bu çalışmada normal dağılımın sağlandığı söylenebilir.

Psikolojik danışmanların araştırmada kullanılan ölçme araçlarından aldıkları en düşük puanlar, en yüksek puanlar ve ortalama puanlar ile standart sapmalar Tablo 3’te sunulmuştur.

Tablo 3

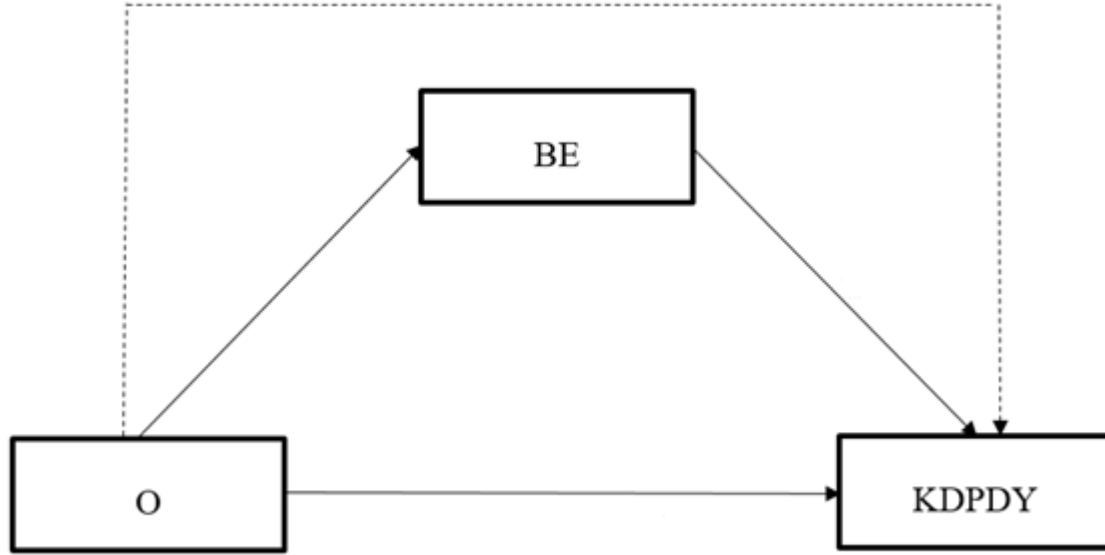
Çalışmada Kullanılan Ölçme Araçlarına İlişkin Betimsel İstatistikler

	Min.	Max	Ort.	Ss.
ÇKPDYÖ	63	130	99.79	12.36
Otantiklik Ölçeği	-27	20	2.26	9.97
Bilişsel Esneklik Envanteri	53	100	83.64	9.77

Tablo 3 incelendiğinde Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterlikleri Ölçeği’nden alınan en düşük puanın 63, en yüksek puanın 130, ortalama puanın 99.79 ve standart sapmanın 12.36 olduğu görülmektedir. Otantiklik Ölçeği’nden alınan en düşük puan -27, en yüksek puan 20, ortalama puan 2.26 ve standart sapma ise 9.97’dir. Bilişsel Esneklik Envanteri’nden alınan en düşük puan 53, en yüksek puan 100, ortalama puan 83.64 ve standart sapma da 9.97 olarak bulunmuştur.

Basit aracılık testi yapılırken bazı varsayımların karşılanması gerektiği belirtilmektedir. Öncelikle bağımsız değişken ile bağımlı değişken arasında, bağımsız değişken ile aracı değişken arasında ve aracı değişken ile de bağımlı değişken arasında anlamlı bir ilişkinin olması gerekmektedir. Ayrıca aracı değişken denkleme dahil edildiğinde bağımsız ve bağımlı değişken arasındaki ilişkinin gücünü veya varlığını değiştirmelidir. Aracı değişken modele eklendikten sonra bağımsız ve bağımlı değişken arasındaki ilişki anlamsızlaşıyorsa tam aracılık rolü, ilişki anlamsızlaşmayıp gücü anlamlı bir şekilde değişiyorsa kısmi aracılık rolü üstlendiği belirtilmektedir (Şen, 2020). Basit aracılık modeline ilişkin bir diğer analiz olan bootstraping araştırmadaki orijinal verilerin numune olarak alınması ve taklit yoluyla çoğaltılması sonucu aracılık modelinin güvenilirliğinin artırılmasını sağlayan bir işlem olarak tanımlanmaktadır (Hayes, 2009). Hayes (2009) yeniden örnekleme sayısının en az 5000 olmasının gerektiğini belirtmektedir. Bu nedenle araştırmada basit aracılık modeline ilişkin

veriler 5000 bootstrapping örneklemeyle incelenmiş ve anlamlılıkları %95 güven aralığı temel alınarak değerlendirilmiştir. Bu araştırmada test edilen basit aracılık modeli Şekil 3’te paylaşılmıştır.

O= Otantiklik, BE= Bilişsel Esneklik, KDPDY= Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterlikleri

Şekil 3. Basit aracılık modeli

Şekil 3’te görüldüğü gibi öncelikle araştırmanın değişkenlerinin basit aracılık analizi varsayımlarını karşılayıp karşılamadığına bakılmıştır. Ardından aracı değişkenin rolü incelenmiştir.

Bağımsız örneklem t-testi ve çok değişkenli varyans analizi (MANOVA) yapılabilmesi için basit aracılık analizi için de kullanılan, parametrik testlere özgü varsayımlar test edilmiştir. Bu varsayımlara ek olarak çok değişkenli varyans analizi yapılmadan önce bu analizin varsayımları arasında gösterilen (Pallant, 2017; Tabachnick ve Fidell, 2015) örneklem büyüklüğü, çoklu bağlantı ve tekillik ve varyans-kovaryans matrislerinin homojenliği gibi bir dizi durum incelenmiştir. Yapılan ön testler sonucunda kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları alt boyut puanlarına ilişkin verilerin MANOVA varsayımlarını sağladığı görülmüştür.

BÖLÜM IV

BULGULAR VE YORUM

Çalışmanın bu bölümünde araştırmada yanıt aranan sorulara ilişkin elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Bu kapsamda öncelikle araştırmada ele alınan değişkenler arasındaki ilişkiler ortaya konmuştur. Ardından psikolojik danışmanların otantiklik düzeyleri ile kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları arasındaki ilişkide bilişsel esneklik düzeylerinin aracılık rolü incelenmiştir. Son olarak psikolojik danışmanların kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları toplam ve alt boyut (farkındalık, bilgi ve beceri) puanlarının cinsiyetlerine, öğrenim düzeylerine ve mesleki deneyimlerine göre farklılaşıp farklılaşmadığı incelenmiştir.

4.1. Araştırmanın Değişkenleri Arasındaki İlişkilere İlişkin Değerler ve Yorumu

Araştırmada ele alınan değişkenler arasındaki ilişkilere ilişkin değerler Tablo 4'te paylaşılmıştır.

Tablo 4

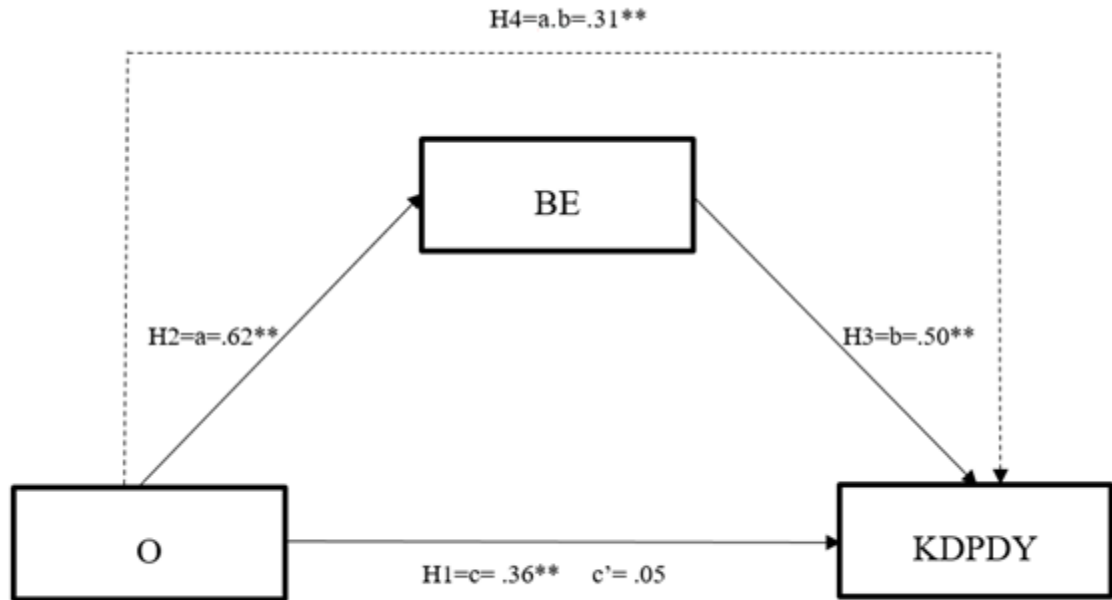
Araştırmanın Değişkenleri Arasındaki İlişkiler

Değişkenler	1	2	3
1: Kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algısı	1		
2: Otantiklik	.360*	1	
3: Bilişsel Esneklik	.528*	.622*	1

* p<.01

Tablo 4 incelendiğinde psikolojik danışmanların kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları ile otantiklik düzeyleri ($r = .36, p < .01$) ve bilişsel esneklik düzeyleri ($r = .53, p < .01$) arasında pozitif yönde ve orta düzeyde anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir. Ayrıca psikolojik danışmanların otantiklik düzeyleri ile bilişsel esneklik düzeyleri arasında pozitif yönde ve orta düzeyde anlamlı bir ilişki belirlenmiştir ($r = .62, p < .01$).

4.2. Psikolojik Danışmanların Otantiklik Düzeyleri ve Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterlik Algıları Arasındaki İlişkide Bilişsel Esneklik Düzeylerinin Aracılık Rolüne İlişkin Bulgular ve Yorumu

O= Otantiklik, BE= Bilişsel Esneklik, KDPDY= Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterlikleri

Şekil 4. Psikolojik danışmanların otantiklik düzeyleri ve kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları arasındaki ilişkide bilişsel esneklik düzeylerinin aracılık rolü

Şekil 4 incelendiğinde psikolojik danışmanların otantiklik düzeylerinin bilişsel esneklik düzeyleri üzerindeki doğrudan etkisi anlamlı olarak bulunmuştur ($\beta = .62, p < .001$, GA= En Düşük=.55, En Yüksek=.67). Ayrıca psikolojik danışmanların bilişsel esneklik düzeylerinin kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları üzerindeki doğrudan etkisi anlamlı olarak bulunmuştur ($\beta = .50, p < .001$, GA= En Düşük=.52, En Yüksek=.74). Psikolojik

danışmanların otantiklik düzeylerinin kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları üzerindeki toplam etkisi anlamlı olarak bulunmuştur ($\beta=.36$, $p < .001$, GA= En Düşük=.35, En Yüksek=.54). Diğer taraftan psikolojik danışmanların otantiklik düzeylerinin kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları üzerindeki doğrudan etkisinin anlamsız ($\beta=.05$, $p > .05$, GA= En Düşük= -.04, En Yüksek=.17), dolaylı etkisinin ise anlamlı olduğu ($\beta=.31$, $p < .001$, GA= En Düşük=.26, En Yüksek=.37) görülmektedir. Bulgular psikolojik danışmanların otantiklik düzeyleriyle kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları arasındaki ilişkide bilişsel esneklik düzeylerinin tam aracılık rolü üstlendiğini göstermektedir. Değişkenler arasındaki toplam, doğrudan, dolaylı etkiler ve güven aralıkları Tablo 5’te paylaşılmıştır.

Tablo 5

Psikolojik Danışmanların Otantiklik Düzeyleri, Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterlik Algıları ve Bilişsel Esneklik Düzeyleri Arasındaki Toplam, Doğrudan, Dolaylı Etkiler ve Güven Aralıkları

Modeller	Toplam Etki	Doğrudan Etki	Dolaylı Etki	Karar
O → BE	-	.62** (.55, .67)	-	
BE → KDPDY	-	.50** (.52, .74)	-	Tam Aracı
O → KDPDY	.36** (.35, .54)	.05 (-.04, .17)	.31** (.26, .37)	

**p < .001, O= Otantiklik, BE= Bilişsel Esneklik, KDPDY= Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterliği

Tablo 5 incelendiğinde psikolojik danışmanların otantiklik düzeylerinin kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları üzerindeki toplam etkisinin anlamlı, doğrudan etkisinin anlamsız ve dolaylı etkisinin anlamlı olduğu görülmektedir. Bu sonuçlar ışığında psikolojik danışmanların bilişsel esneklik düzeylerinin otantiklik düzeyleri ve kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları arasındaki ilişkide tam aracı rol üstlendiği görülmektedir.

4.3. Psikolojik Danışmanların Cinsiyetlerine Göre Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterlik Algıları Toplam ve Alt Boyut (Farkındalık, Bilgi ve Beceri) Puanlarına İlişkin Bulgular ve Yorumu

Tablo 6

Psikolojik Danışmanların Cinsiyetlerine Göre Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterlik Algıları Toplam Puanlarına İlişkin T-Testi Sonuçları

	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	t	p	η^2
KDPDY Toplam	Kadın	493	100.26	12.21	1.884	.060	-
	Erkek	124	97.92	12.81			

Tablo 6 incelendiğinde psikolojik danışmanların kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları toplam puanları cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t(615)=1.884$, $p>.05$). Psikolojik danışmanların cinsiyetlerine göre kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları alt boyut (farkındalık, bilgi ve beceri) puanlarına ilişkin MANOVA sonuçları Tablo 7’de paylaşılmıştır.

Tablo 7

Psikolojik Danışmanların Cinsiyetlerine Göre Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterlik Algıları Alt Boyut (Farkındalık, Bilgi ve Beceri) Puanlarına İlişkin MANOVA Sonuçları

Wilks’ Lambda	F	Hipotez Sd	Hata Sd	P	Kısmi η^2
.979	4.302	3	613	.005	.021

Tablo 7 incelendiğinde psikolojik danışmanların cinsiyetlerine göre kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları alt boyut (farkındalık, bilgi ve beceri) puanlarından en az birinin anlamlı düzeyde farklılaştığı görülmektedir (Wilks’ Lambda .979, $F(3, 613)=4.302$ $p<.05$, $\eta^2=.021$). $\eta^2=.021$ olarak bulunmuştur. Bu değer küçük etki büyüklüğüne işaret etmektedir. Psikolojik danışmanların cinsiyetlerine göre hangi alt boyut puanlarında anlamlı düzeyde farklılaşma olduğuna ilişkin yapılan analiz sonuçları Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8

Psikolojik Danışmanların Cinsiyetlerine Göre Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterlik Algıları Alt Boyut (Farkındalık, Bilgi ve Beceri) Puanlarındaki Farklılığın Kaynağına İlişkin MANOVA Sonuçları

Boyutlar	Cinsiyet	N	$\bar{X}$	Ss	F	P	Kısmi η^2
Farkındalık	Kadın	493	37.14	5.07	8.812	.003	.014
	Erkek	124	35.58	5.88			
Bilgi	Kadın	493	20.87	4.78	.031	.860	.000
	Erkek	124	20.96	4.79			
Beceri	Kadın	493	42.24	6.39	1.710	.191	.003
	Erkek	124	41.39	6.95			

Wilks' Lambda=.979

Tablo 8 incelendiğinde kadın katılımcıların ($\bar{X}$ =37.14) erkek katılımcılara ($\bar{X}$ =35.58) göre farkındalık puanlarının daha yüksek olduğu görülmektedir ($F(1, 615)=8.812, p=.003$). $\eta^2=.014$ olarak hesaplanmıştır ve bu değer küçük etki büyüklüğüne işaret etmektedir. Diğer taraftan psikolojik danışmanların bilgi alt boyutu ($F(1, 615)=.031, p=.860$) ve beceri alt boyutu puanları ($F(1, 615)=1.710, p=.191$) cinsiyetlerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir.

4.4. Psikolojik Danışmanların Öğrenim Düzeylerine Göre Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterlik Algıları Toplam ve Alt Boyut (Farkındalık, Bilgi ve Beceri) Puanlarına İlişkin Bulgular ve Yorumu

Tablo 9

Psikolojik Danışmanların Öğrenim Düzeylerine Göre Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterlik Algıları Toplam Puanlarına İlişkin T-Testi Sonuçları

	Öğrenim Düzeyi	N	$\bar{X}$	Ss	t	p
KDPDY Toplam	Lisans	450	99.62	12.18	-.645	.519
	Lisansüstü	165	100.35	12.85		

Tablo 9'da görüldüğü şekilde psikolojik danışmanların kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları toplam puanları öğrenim düzeylerine göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir ($t(613)=-.645, p>.05$). Psikolojik danışmanların öğrenim düzeylerine göre

kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları alt boyut (farkındalık, bilgi ve beceri) puanlarına ilişkin MANOVA sonuçları Tablo 10’da paylaşılmıştır.

Tablo 10

Psikolojik Danışmanların Öğrenim Düzeylerine Göre Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterlik Algıları Alt Boyut (Farkındalık, Bilgi ve Beceri) Puanlarına İlişkin MANOVA Sonuçları

Wilks’ Lambda	F	Hipotez Sd	Hata Sd	P
.993	1.356	3	611	.255

Tablo 10 incelendiğinde psikolojik danışmanların öğrenim düzeylerine göre kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları alt boyut (farkındalık, bilgi ve beceri) puanlarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir (Wilks’ Lambda .993, F(3, 611)=1.356 p>.05).

4.5. Psikolojik Danışmanların Mesleki Deneyimlerine Göre Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterlik Algıları Toplam ve Alt Boyut (Farkındalık, Bilgi ve Beceri) Puanlarına İlişkin Bulgular ve Yorumu

Tablo 11

Psikolojik Danışmanların Mesleki Deneyimlerine Göre Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterlik Algıları Toplam Puanlarına İlişkin T-Testi Sonuçları

	Mesleki Deneyim	N	$\bar{X}$	Ss	t	p	η^2
KDPDY	0-11 yıl	424	99.54	12.09	-.735	.463	-
Toplam	12 yıl ve üstü	193	100.33	12.93			

Tablo 11’de görüldüğü üzere psikolojik danışmanların kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları toplam puanları mesleki deneyimlerine göre anlamlı düzeyde bir farklılık göstermemektedir (t(615)=-.735, p>.05). Psikolojik danışmanların mesleki deneyimlerine göre kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları alt boyut (farkındalık, bilgi ve beceri) puanlarına ilişkin MANOVA sonuçları Tablo 12’de paylaşılmıştır.

Tablo 12

Psikolojik Danışmanların Mesleki Deneyimlerine Göre Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterlik Algıları Alt Boyut (Farkındalık, Bilgi ve Beceri) Puanlarına İlişkin MANOVA Sonuçları

Wilks' Lambda	F	Hipotez Sd	Hata Sd	P
.988	2.386	3	613	.068

Tablo 12 incelendiğinde psikolojik danışmanların mesleki deneyimlerine göre kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları alt boyut (farkındalık, bilgi ve beceri) puanlarının anlamlı düzeyde farklılaşmadığı görülmektedir (Wilks' Lambda .988, $F(3, 613)=2.386$ $p>.05$).

BÖLÜM V

TARTIŞMA

Çalışmanın bu bölümünde, araştırma sonucunda elde edilen bulgular ilgili alanyazında yer alan araştırma sonuçları ile ilişkilendirilerek tartışılmıştır.

5.1. Psikolojik Danışmanların Otantiklik Düzeyleri ve Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterlik Algıları Arasındaki İlişkide Bilişsel Esneklik Düzeylerinin Aracılık Rolüne İlişkin Bulguların Tartışılması

Bu başlık altında öncelikle araştırmanın birinci alt problemi olarak ele alınan basit aracılık modelinin hipotezlerine ilişkin bulguların tartışılmasına yer verilmiş, devamında da tüm modele ilişkin bulgular tartışılmıştır.

5.1.1. Psikolojik Danışmanların Otantiklik Düzeylerinin Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterlik Algıları Üzerindeki Toplam Etkisine Yönelik Bulgunun Tartışılması

Araştırmanın birinci alt problemi bağlamında ele alınan birinci hipotez test edilmiş ve psikolojik danışmanların otantiklik düzeylerinin kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları üzerindeki toplam etkisinin pozitif yönde ve anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Başka bir ifadeyle, psikolojik danışmanların otantik olmalarının kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algılarını artırdığı ve yordayıcı role sahip olduğu söylenebilir. Bu bağlamda

“Psikolojik danışmanların otantiklik düzeylerinin kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları üzerindeki toplam etkisi anlamlıdır.” şeklindeki hipotezin kabul edildiği ve doğrulandığı görülmektedir.

Corey (2017) otantikliğin psikolojik danışmanlarda bulunması gereken önemli bir özellik olduğunu belirtmektedir. İşmen Gazioğlu ve Demir (2020) yaptıkları çalışmada psikolojik danışman adaylarının otantiklik düzeylerinin psikolojik danışman öz yeterlikleri üzerinde yordayıcı role sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır. Psikolojik danışman yeterliklerinden biri olarak görülen otantikliğin kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlikleriyle de ilişkili olduğu görülmektedir. Nitekim Prince (2003) yaptığı çalışmada otantik olmamanın kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlikleri ile negatif yönde ilişkili olduğunu bulmuştur. Bir başka deyişle, otantiklik ile kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterliklerinin pozitif yönde ilişkili olduğunu söylemek mümkündür. Campbell vd. (2018) ise yaptıkları çalışmada otantikliğin bir bileşeni olarak görülen farkındalığın psikolojik danışmanlarda kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterliklerini tüm alt boyutlarıyla beraber yordadığı sonucuna ulaşmıştır. Bu açıdan mevcut araştırmadaki sonucun ilgili alanyazın ile tutarlı olduğu söylenebilir.

Otantiklik birçok kuramda vurgulanan bir kavram olup bireyin dışsal etkilere karşı benliğinin bilincinde olarak kendi olabilmesini ve özüne uygun davranabilmesini ifade eder (Maslow, 2011; Rogers, 1961). Bireyin otantik olmasının toplumsal ahlaki normlar yerine kişinin kendisine yol gösteren içsel ahlakını yansıttığı ve farklı anlamlara/değerlere açık olmasına olanak sağladığı belirtilmektedir (Taylor, 2003). Diğer taraftan Young (2019) psikolojik danışmanların danışanlarını kültürel basmakalıp yargılarla değerlendirmeleri yerine danışanlarının biricik kültürel arka planlarını kavramalarının önemine vurgu yapmaktadır.

Otantikliğin bir bileşeni olan ilişkisel otantiklik iletişim sürecinde bireyin saydam olması ve kendisini açıkça ifade edebilmesi anlamına gelmektedir (Kernis ve Goldman, 2006). Farklı kültürlerden danışanlarla çalışırken kültürel farklılıklara değinmekten kaçınmanın terapötik

ilişkiye zarar verdiği (Hook vd., 2016) ve kültürel farklılıklara açıkça değinebilmenin ise işlevsel olduğu (Barrott, 2014) düşünüldüğünde kültüre duyarlı psikolojik danışma sürecinde ilişkisel otantiklik önemli bir öge olabilir. Bu bağlamda psikolojik danışmanların otantik olmalarının baskın kültürel kalıp yargılara hapsolmadan danışanları ile doğal, saydam ve biricik bir terapötik ilişki kurmalarında önemli bir etmen olduğu düşünülmektedir. Bunu destekler nitelikte Jung vd. (2015) yaptıkları çalışmada danışanlar tarafından algılanan terapist otantikliğinin terapötik ittifakın anlamlı bir yordayıcısı olduğunu bulmuştur. Buna göre psikolojik danışman otantikliği artıkça terapötik ittifakın artacağı söylenebilir. Alanyazından elde edilen bilgiler ve bu araştırmanın sonuçları birlikte değerlendirildiğinde, psikolojik danışmanların otantiklik düzeylerinin kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algılarının anlamlı bir yordayıcısı olduğu görülmektedir. Bu bağlamda psikolojik danışmanların otantiklik düzeyleri artıkça kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algılarının artacağı söylenebilir.

5.1.2. Psikolojik Danışmanların Otantiklik Düzeylerinin Bilişsel Esneklik Düzeyleri Üzerindeki Doğrudan Etkisine Yönelik Bulgunun Tartışılması

Araştırmanın birinci alt problemi bağlamında ele alınan ikinci hipotez test edilmiş ve psikolojik danışmanların otantiklik düzeylerinin bilişsel esneklik düzeyleri üzerindeki doğrudan etkisinin pozitif yönde ve anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Başka bir ifadeyle, psikolojik danışmanların otantik olmalarının bilişsel esneklik düzeylerini artıracığı söylenebilir. Bu bağlamda “Psikolojik danışmanların otantiklik düzeylerinin bilişsel esneklik düzeyleri üzerindeki doğrudan etkisi anlamlıdır.” şeklindeki hipotezin kabul edildiği ve doğrulandığı görülmektedir.

Kottler (2017) psikolojik danışmanların otantik bir şekilde düşüncelerinin ve davranmalarının yeni deneyimlere açık olmalarına, yaratıcılıklarına ve esnek problem çözme becerilerine sahip olmalarına olumlu katkı sağlayacağını belirtmektedir. Bunu destekler biçimde Çeltekliligil (2021) yaptığı çalışmada otantiklik ve alt boyutları ile bilişsel esneklik

düzeyleri arasında pozitif yönde ilişki bulmuştur. Ancak otantiklik ve bilişsel esnekliğin doğrudan ilişkisini inceleyen çalışmalar sınırlı kalmaktadır. Diğer taraftan farklı çalışmalarda otantikliğin bir bileşeni olarak kabul edilen farkındalığın (Kernis ve Goldman, 2006) bilişsel esneklik ile ilişkisinin bulunduğu (Akyüz, 2020) ve bilişsel esneklik üzerinde yordayıcı role sahip olduğu görülmektedir (Peker Akman ve Demir, 2021). Dolayısıyla elde edilen sonuçların literatür ile uyumlu olduğu söylenebilir.

Alışılmış bilgi ve alışkanlıkların yeni sentezler veya eylem dizileri üretmek için yeniden yapılandırılması olarak tanımlanan bilişsel esneklik (Deak, 2003), bireyin bağlamın koşullarına uygun davranış biçimi ve çözüm stratejileri üretmesini sağlamaktadır (Martin ve Rubin, 1995). Bilişsel esnekliğe sahip olmayan kişiler ise bir problemle başa çıkarken tek bir noktada sabitlendikleri için çevresel şartlar değişse bile davranışlarını ve çözüm stratejilerini değiştiremezler (Canas vd., 2006). Bu açıdan bilişsel esnekliğin problem çözme becerileri, başa çıkma biçimleri, yaratıcılık ve deneyime açıklık gibi fenomenlerle bağlantılı olabileceği söylenebilir. İlgili alanyazın incelendiğinde otantiklik ile problem çözme becerileri (Nas, 2020; Pullu, 2019; Tekin, 2021), başa çıkma biçimleri (Kernis ve Goldman, 2006), yaratıcılık (Anbe, 2016; Pullu, 2019) ve deneyime açıklık (Xu vd., 2021) gibi bilişsel esneklikle bağlantılı olan bir dizi kavramın ilişkili olduğu bulunmaktadır. Bilişsel olarak esnek bireylerin deneyime açık olması, uyumsuz yerine uyumlu başa çıkma biçimlerini tercih etmeleri, duruma uygun sağlıklı problem çözme becerileri geliştirebilmeleri ve tek bir çözüme odaklanmayıp yaratıcı bir biçimde çözüm stratejileri üretmeleri beklenebilir. Otantiklik ve bilişsel esneklik arasındaki doğrudan ilişkiyi inceleyen çalışmaların sınırlı olduğu düşünüldüğünde dolaylı ilişkilere odaklanmak anlamlı gözükmemektedir. Bu bağlamda otantikliğin bilişsel esnekliğin bileşenleri ile ilişkili olduğu söylenebilir.

Otantik bireyler yaşamlarını dışsal ölçütlere göre değil, kendi benliklerine uygun bir şekilde sürdürürler (Maslow, 2011; Rogers, 1961). Otantik olmayan kişilerin otantik olan kişilere göre daha çok çevresel koşullara bağlı oldukları düşünüldüğünde çevresel değişikliklerden de daha çok etkilenmeleri beklenebilir. Bu bağlamda otantik bireyler kendi özlerine uygun

kararlar vererek potansiyellerini harekete geçirebildikleri için bağlamsal değişiklerde de duruma uygun çözüm stratejileri geliştirmekte zorlanmayacaklardır. Kısacası, mevcut araştırmada elde edilen bulguların da desteklediği gibi bireyin otantik olmasının bilişsel esneklik düzeyini olumlu yönde etkilediği görölmektedir.

5.1.3. Psikolojik Danışmanların Bilişsel Esneklik Düzeylerinin Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterlik Algıları Üzerindeki Doğrudan Etkisine Yönelik Bulgunun Tartışılması

Araştırmanın birinci alt problemi bağlamında ele alınan üçüncü hipotez test edilmiş ve psikolojik danışmanların bilişsel esneklik düzeylerinin kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları üzerindeki doğrudan etkisinin pozitif yönde ve anlamlı düzeyde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Başka bir ifadeyle, psikolojik danışmanların bilişsel anlamda esnek olmalarının kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algılarını artıracadıı söylenebilir. Bu bağlamda “Psikolojik danışmanların bilişsel esneklik düzeylerinin kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları üzerindeki doğrudan etkisi anlamlıdır.” şeklindeki hipotezin kabul edildiği ve doğrulandığı görölmektedir.

Bu araştırmanın sonuçlarıyla tutarlı olarak kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlikleri ve bilişsel esneklik düzeyleri arasında pozitif yönde ilişki ortaya koyan çalışmalar bulunmaktadır (Alan, 2020; Weide Shibl, 2010). Buna ek olarak Martinez ve Dong (2020) yaptıkları çalışmada bilişsel esnekliğin yanı sıra bilişsel katılığın da kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları üzerinde yordayıcı role sahip olduğunu keşfetmiştir. Ayrıca bilişsel esneklik ile deneyime açıklık ve belirsizliğe tahammölsüzlük gibi değişkenlerin ilişkili olduğu bilinmektedir (Güvenç, 2019). Tüm bu bilgiler ışığında, farklı kültürlerden danışanlar ile çalışmanın psikolojik danışma sürecinde yeni durumları ve dolayısıyla belirsizliği ifade ettiği düşünöldüğünde psikolojik danışmanların bilişsel esneklik düzeylerinin yüksek olmasının kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları açısından önemli olduğu söylenebilir.

İlgili alanyazında bilişsel esnekliğin kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterliklerinin yordanmasında aracılık rolünün incelendiği çalışmalar bulunmaktadır. Buyruk Genç (2019) yaptığı çalışmada etkili psikolojik danışman nitelikleri ile kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlikleri arasındaki ilişkide bilişsel esnekliğin ve kültürel zekânın aracılık rolü oynadığını tespit etmiştir. Chaichanasakul (2011) ise yaptığı çalışmada kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterliklerinin gelişimsel modelini önermiştir. Buna göre çok kültürlü deneyimlerin kişilerin bilişsel esneklik ve kültürel esnekliklerini yordadığı; bu iki değişkenin de çok kültürlü kişiliği yordadığı; çok kültürlü kişiliğin ise kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterliği ile pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur. Bu çalışmalarda görüldüğü üzere bilişsel esneklik kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterliklerini yordamada aracılık rolü üstelenen bir faktör de olabilmektedir. Bu açıdan mevcut araştırmadaki sonuçların ilgili alanyazın ile tutarlı olduğu görülmektedir.

5.1.4. Psikolojik Danışmanların Otantiklik Düzeylerinin Bilişsel Esneklik Düzeyleri Aracılığıyla Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterlik Algıları Üzerindeki Dolaylı Etkisine Yönelik Bulgunun Tartışılması

Araştırmanın birinci alt problemi bağlamında ele alınan dördüncü hipotez test edilmiş ve psikolojik danışmanların otantiklik düzeyleri ile kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları arasındaki ilişkide bilişsel esneklik düzeylerinin tam aracılık rolü oynadığı sonucuna ulaşılmıştır. Diğer bir ifadeyle, psikolojik danışmanların otantik olmalarının bilişsel esneklik düzeylerini artırdığı, bunun da kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algılarını olumlu yönde etkilediği söylenebilir. Bu bağlamda “Psikolojik danışmanların otantiklik düzeylerinin bilişsel esneklik düzeyleri aracılığıyla kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları üzerindeki dolaylı etkisi anlamlıdır.” şeklindeki hipotezin kabul edildiği ve doğrulandığı görülmektedir.

Bu araştırmada incelenen üç değişkeni birlikte ele alan bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu açıdan bu değişkenlere ilişkin modelin mevcut çalışmada ilk defa test edildiği söylenebilir.

Öte yandan bu araştırmada ele alınan değişkenlerin bir kısmını birlikte olmasa da ayrı ayrı inceleyen farklı çalışmalar mevcuttur. Alanyazın incelendiğinde otantik olmamak ile kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterliklerinin negatif yönde ilişkili olduğunu bulunmuştur (Prince, 2003). Diğer taraftan Campbell vd. (2018) tarafından yapılan çalışmada otantiklikliğin bir boyutu olan farkındalığın kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlikleri üzerinde yordayıcı role sahip olduğu tespit edilmiştir. İlişkisel otantiklik ise farklı kültürden danışanlarla çalışırken kültürel farklılıklara saygınlıkla değinmenin önemi (Barrott, 2014) ve farklılıkları gözardı etmenin terapötik ilişkiye zarar verdiği (Hook vd., 2016) düşünüldüğünde kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlikleri açısından önemli bir faktör gibi görünmektedir. Bunu destekler biçimde Jung vd. (2015) yaptıkları çalışmada danışanlar tarafından algılanan terapist otantikliğinin danışman ile danışan arasındaki terapötik ittifakı olumlu yönde etkilediğini ortaya koymuştur.

Bireyin bilişsel anlamda esnek olmasının, otantikliğin kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterliklerini yordamasında önemli bir faktör olduğu düşünülmektedir. Nitekim iki farklı kültürden bireyin iletişim kurmasının, baskın kültürün azınlık grubunu dışladığı *ayrımcılık* ya da her iki kültürün etkileşim kurmadan kimliklerini korudukları *marjinallik* gibi olası sonuçları olduğu belirtilmektedir (Berry, 1974; 2008; 2015). Bu olumsuz sonuçlarda her iki tarafın kültürünü çevrelerinden etkilenmeden, otantik bir şekilde korudukları söylenebilir. Ancak bunun kültüre duyarlı bir tutum için yeterli olmadığı düşünülmektedir. Öyle ki otantik bireylerin içinde bulundukları baskın kültürel normlar ve kalıp yargıları kapsayan düşünüş biçimlerinden sıyrılabilirdikleri için bilişsel anlamda daha esnek olacakları; bu sayede daha kültüre duyarlı bir tutum sergileyebilecekleri söylenebilir.

Bu araştırma sonucunda otantikliğin kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları üzerindeki dolaylı etkisinin anlamlı ve doğrudan etkisinin anlamsız olduğu bulunmuştur. Buna göre bireyin otantik olmasının kültüre duyarlı olmasını doğrudan sağlayan bir faktör olmadığı görülmektedir. Nitekim kişi kendi kültüründen farklı olan bir kültürü dışlayarak ya da kendisini izole ederek de otantik bir yaşam sürebilir. Ancak bireyin otantik olması bilişsel

anlamda esnek olmasına katkı sağladığı ölçüde kişi kültüre duyarlı bir tutum sergileyebilir. Mevcut araştırmanın sonuçları bunu desteklemektedir. Psikolojik danışmanların otantik olmaları bilişsel esneklik düzeylerini olumlu yönde etkilemekte; bilişsel esneklik düzeyleri ise kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algılarını artırmaktadır. Bu açıdan bakıldığında psikolojik danışmanların daha otantik bir yaşam sürerek dolaylı olarak, bilişsel esneklik düzeylerini artırarak ise doğrudan kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algılarını artırabilecekleri söylenebilir.

5.2. Psikolojik Danışmanların Cinsiyetlerine Göre Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterlik Algıları Toplam ve Alt Boyut (Farkındalık, Bilgi ve Beceri) Puanlarına İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırmanın ikinci alt problemi ele alındığında psikolojik danışmanların kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları toplam puanları ile bilgi ve beceri alt boyutu puanlarının cinsiyete göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Buna karşılık psikolojik danışmanların kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterliklerinden farkındalık alt boyutunda alınan puanların kadınların lehine cinsiyete göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. İlgili alanyazın incelendiğinde birçok çalışmada psikolojik danışmanların kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algılarının cinsiyete göre farklılaşmadığı görülmekle birlikte (Barden ve Greene, 2015; Demir, 2016; Demirel, 2016; Dodson, 2013; Güçlücan, 2016; Kim ve Cho, 2022; Pope-Davis vd., 1995; Uğur vd., 2021), kadın psikolojik danışmanların erkeklerden daha yüksek kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algısına sahip oldukları sonucuna ulaşan çalışmalar da mevcuttur (Korban, 2018; Lüleci, 2014; Mindrup, Spray ve Lamberghini-West, 2011; Yalçın Güler, 2020). Bu çalışmada ilgili alanyazınla kısmen tutarlı olarak psikolojik danışmanların cinsiyete göre kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterliklerinde farkındalık boyutu haricinde anlamlı bir fark bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Mevcut araştırmada psikolojik danışmanların kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları toplam puanları ile bilgi ve beceri alt boyutları puanlarında cinsiyete göre anlamlı bir fark bulunmamıştır. Bilgi ve becerinin sonradan kazanılabilen bir yapıda olduğu düşünüldüğünde bu sonuç anlaşılabilmektedir. Diğer taraftan bu çalışmada kadın psikolojik danışmanların erkeklerden daha yüksek farkındalığa sahip oldukları sonucuna ulaşılmıştır. Alanyazın incelendiğinde bunu destekleyen çalışmalar olduğu görülmektedir. Örneğin Mindrup vd. (2011) kadın psikolojik danışmanların erkeklerden daha fazla kültürel farkındalığa sahip olduğunu bulmuştur. Benzer şekilde Prince (2003) yaptığı çalışmada kadın psikolojik danışmanların erkek psikolojik danışmanlara göre kültüre duyarlı psikolojik danışma konusunda daha yüksek farkındalığa ve bilgiye sahip oldukları sonucuna ulaşmıştır. Lüleci (2014) ise yaptığı çalışmada psikolojik danışmanların çok kültürlülük tutumlarında cinsiyete göre kadınların lehine anlamlı bir farklılık olduğu sonucuna ulaşmıştır.

İçinde yaşadığımız toplumun dünyanın birçok toplumuna benzer şekilde ataerkil bir kültürel yapıya sahip olduğu söylenebilir. Erkek kültürünün baskın olması sonucunda kadınlar ayrımcılık ve baskıya maruz kalabilmektedir. Demirel'e (2016) göre ayrımcılık ve baskıya maruz kalmak insanları kültürel farklılıklara daha duyarlı hale getirebilmektedir. Araştırmacı, yaptığı çalışmada din ve etnik köken boyutunda bunu destekleyen bulgulara ulaşmıştır. Mevcut araştırmada ise bunun cinsiyet boyutunda da geçerli olabileceği düşünülmektedir.

Kadın psikolojik danışmanların erkeklerden farkındalık boyutunda daha yüksek puana sahip olmalarının bir diğer açıklaması ise ataerkil toplumsal yapıya sahip olmamız nedeniyle cinsiyet boyutunda kadının kültürü evre ile uyuşmazken erkeğin kültürünün uyuşmasıdır. Bunun sonucunda erkeklerin kadınlara oranla daha çok kültürel hapsolma yaşamaları beklenebilir. Kültürel hapsolma bireyin kendi kültürünü tek gerçek olarak görmesi, yani gerçekliklerinin yerini kültürel algılarının alması anlamına gelmektedir (Wrenn, 1962; 1985'ten akt. Pedersen, 1998). Bu bağlamda erkeklerin kültürel farkındalıklarının kadınlardan düşük olmasının beklenebileceğini söylemek mümkündür.

5.3. Psikolojik Danışmanların Öğrenim Düzeylerine Göre Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterlik Algıları Toplam ve Alt Boyut (Farkındalık, Bilgi ve Beceri) Puanlarına İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırmanın üçüncü alt problemi ele alındığında psikolojik danışmanların kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları toplam ve alt boyut puanlarının öğrenim düzeylerine göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Alanyazındaki yapılan çalışmalar incelendiğinde bu konuda farklı sonuçlara ulaşıldığı görülmektedir. Yurtiçi ve yurtdışında yapılan bazı çalışmalarda psikolojik danışmanların kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algılarının öğrenim düzeylerine göre farklılaşmadığına ilişkin bulgular söz konusudur (Alan, 2020; Demirel, 2016; Kim ve Cho, 2022; Prince, 2003). Diğer taraftan Güçlücan (2016) ve Demir (2016) tarafından yapılan çalışmalarda lisansüstü öğrenim görmüş psikolojik danışmaların lisans mezunlarından daha yüksek düzeyde kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algısına sahip oldukları bulgusuna ulaşılmıştır. Benzer şekilde Barden ve Greene (2015) psikolojik danışmanların kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algılarının lisansüstü eğitimde geçirdikleri süreyle ilişkili olduğunu bulmuştur.

Psikolojik danışmanların öğrenim düzeyleri dışında kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algılarını etkileyen daha önemli faktörlerin olabileceği düşünülmektedir. Örneğin, kültüre duyarlı psikolojik danışma alanında lisans ve lisansüstü eğitim düzeyinde verilen derslerin eksikliğine vurgu yapılmaktadır (Akalin ve Türküm, 2021; Kağnıcı, 2013). Nitekim Yalçın Güler (2020) yaptığı çalışmada psikolojik danışmanların kültüre duyarlı psikolojik danışma ile ilgili eğitim almalarının (bir ders, kurs, seminer, vb.) bu konudaki yeterlik algılarını olumlu yönde etkilediği sonucuna ulaşmıştır. Benzer şekilde Kim ve Cho (2022) yaptıkları çalışmada psikolojik danışmanların kültüre duyarlı psikolojik danışma ile ilgili eğitim almalarının ve bu konuda uygulama yapmalarının kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algılarını anlamlı bir şekilde yordadığını bulmuştur. Demir (2016) ise çalışmasında okul psikolojik danışmanlarının kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik

algılarının bu konuda ders alıp almama durumuna göre farklılaşmadığını bulmasına karşın, farklı kültürlerden danışanlarla çalışma sıklıklarına göre farklılaştığını tespit etmiştir.

Bir başka olası açıklama ise kişilerin öğrenim düzeylerinin yanında mezun oldukları üniversitenin sunduğu imkanlar ve kalitesinin kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algılarıyla ilişkili olabileceğidir. Bunu destekler nitelikte Lülecı (2014) yaptığı çalışmada psikolojik danışmanların mezun oldukları üniversiteye göre çok kültürlülük tutum puanları arasında anlamlı düzeyde bir farklılık bulunduğunu tespit etmiştir. Ayrıca araştırmacı Türkiye’deki üniversitelerin Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık lisans programlarının öğrenim çıktılarında kültüre duyarlılık ile ilgili kazanımların yer almadığına dikkat çekmektedir. Buyruk Genç (2019) ise psikolojik danışmanların kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algılarının öğrenim düzeylerine göre farklılaşmamasına karşın üniversite eğitimi sırasında yapılan bireyle psikolojik danışma oturum sayısı ile bireyle psikolojik danışma ve grupla psikolojik danışma süpervizyonu alma durumuna göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı sonucuna ulaşmıştır. Bütün bu bulgular esas alındığında, psikolojik danışmanların kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algılarının öğrenim düzeyleri haricinde, mezun olunan üniversitede sunulan eğitimin içeriği, farklı kültürlerden danışanlarla çalışıp çalışmama durumu, süpervizyon hizmeti almış olmak, bu konuda alınan dersler ve eğitimler gibi çeşitli faktörlerden etkilenebileceği düşünülebilir.

5.4. Psikolojik Danışmanların Mesleki Deneyimlerine Göre Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterlik Algıları Toplam ve Alt Boyut (Farkındalık, Bilgi ve Beceri) Puanlarına İlişkin Bulguların Tartışılması

Araştırmanın dördüncü alt problemi ele alındığında psikolojik danışmanların kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları toplam ve alt boyut puanlarının mesleki deneyimlerine göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Alanyazın incelendiğinde yapılan çalışmaların birçoğunda psikolojik danışmanların mesleki deneyimleri ile kültüre duyarlı psikolojik

danışma yeterlik algıları arasında anlamlı bir ilişki bulunmadığı sonucuna ulaşıldığı görülmektedir (Alan, 2020; Buyruk Genç, 2019; Demir, 2016; Demirel, 2016; Dodson, 2013; Güçlücan, 2016; Korban, 2018). Bu açıdan yapılan araştırmanın sonuçlarının ilgili alanyazın ile tutarlı olduğu söylenebilir.

Kültüre duyarlı psikolojik danışma yaklaşımının Türkiye’de literatüre yurtdışı alanyazına göre epeyce sonradan girdiği söylenebilir. Ayrıca bu yaklaşımın Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık lisans programlarında yeterince yer almadığı vurgulanmaktadır (Akalin ve Türküm, 2021; Kağnıcı, 2013). Bunu destekler şekilde Buyruk Genç (2019) psikolojik danışmanların lisans eğitimlerinde kültüre duyarlı psikolojik danışma yaklaşımıyla ilgili zorunlu ders almadıklarını ve Milli Eğitim Bakanlığı’nın bu konuda verdiği hizmet içi eğitimlerin yetersiz kaldığını belirtmektedir. Hatta son dönemde lisans programlarında ders olarak daha çok yer verilmeye başlanan bu yaklaşıma ilişkin yeni mezunların eğitim görme fırsatının deneyimli psikolojik danışmanlara göre nispeten daha yüksek olabileceği söylenebilir. Demir (2016) ise kültüre duyarlı psikolojik danışma yaklaşımı konusunda MEB bünyesinde verilen hizmetiçi eğitimlerin yeterli olmamasına ek olarak bu konuda sağlanan süpervizyon desteğinin de yetersiz olduğunu belirtmektedir. Bu araştırmanın çalışma grubunun önemli bir bölümünü MEB bünyesinde çalışan psikolojik danışmanların oluşturduğu düşünüldüğünde alanyazındaki bu bilgilerin önem arz ettiği söylenebilir.

Dolayısıyla psikolojik danışmanların kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algılarının eğitimlerle, psikolojik danışma uygulaması yapma ya da süpervizyon hizmeti alma gibi yollarla geliştirilebileceği düşünülürse sadece mesleki deneyimin artmasının bu konuda bir farklılık ortaya koymayabileceği söylenebilir. Nitekim kültüre duyarlı psikolojik danışma konusunda eğitim alma durumunun (Kim ve Cho, 2022; Yalçın Güler, 2020), farklı kültürlerden danışanlarla yapılan oturumu sayısının (Kim ve Cho, 2022) ve süpervizyon hizmeti alınmasının (Buyruk Genç, 2019) psikolojik danışmanların bu konudaki yeterlik algılarını olumlu etkilediğini gösteren çalışmalar bulunmaktadır. Bu bağlamda Türkiye’de hala kültüre duyarlı psikolojik danışma yaklaşımının tam olarak bilinmemesi, bununla

bağlantılı olarak bu yaklaşımla ilgili yeterince hizmetiçi eğitim verilmemesi, özellikle Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde çalışan meslek elemanlarının yeterince süpervizyon yardımı alamamaları gibi çeşitli faktörler psikolojik danışmanların mesleki deneyimleri artsa da bu konudaki yeterlik algılarının anlamlı bir şekilde artmamasının nedeni olabilir.

BÖLÜM VI

SONUÇ VE ÖNERİLER

Çalışmanın bu bölümünde araştırmada elde edilen bulgulara dayalı olarak sonuçlar ve bu sonuçlarla ilişkili önerilere yer verilmiştir.

6.1. Sonuçlar

Bu araştırmada elde edilen bulgulara ilişkin olarak aşağıda belirtilen sonuçlara ulaşılmıştır.

1. Araştırmanın birinci alt problemi olarak psikolojik danışmanların otantiklik düzeyleri ve kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları arasındaki ilişkide bilişsel esneklik düzeylerinin aracılık rolü incelenmiş ve aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır.

1.1. Psikolojik danışmanların otantiklik düzeylerinin kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları üzerindeki toplam etkisinin anlamlı olduğu bulunmuştur.

1.2. Psikolojik danışmanların otantiklik düzeylerinin bilişsel esneklik düzeyleri üzerindeki doğrudan etkisinin anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

1.3. Psikolojik danışmanların bilişsel esneklik düzeylerinin kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları üzerindeki doğrudan etkisinin anlamlı olduğu bulunmuştur.

1.4. Psikolojik danışmanların otantiklik düzeylerinin kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları üzerindeki doğrudan etkisinin anlamsız; buna karşın bilişsel esneklik düzeyleri aracılığıyla dolaylı etkisinin anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Bu sonuçlar ışığında psikolojik danışmanların bilişsel esneklik düzeylerinin otantiklik düzeyleri ve kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları arasındaki ilişkide tam aracı rol üstlendiği bulunmuştur.

2. Psikolojik danışmanların kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları toplam puanları ile bilgi ve beceri alt boyut puanları cinsiyetlerine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermezken, farkındalık alt boyutu puanları anlamlı düzeyde farklılık göstermektedir. Kadın psikolojik danışmanların farkındalık alt boyutu puanlarının erkek psikolojik danışmanlardan daha yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

3. Psikolojik danışmanların kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları toplam ve alt boyut (farkındalık, bilgi ve beceri) puanlarının öğrenim düzeylerine göre farklılık göstermediği bulunmuştur. Buna göre lisans ve lisansüstü düzeyde mezun psikolojik danışmanların kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları puanları arasında anlamlı düzeyde bir farklılık olmadığı görülmüştür.

4. Psikolojik danışmanların kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları toplam ve alt boyut (farkındalık, bilgi ve beceri) puanlarının mesleki deneyimlerine göre farklılık göstermediği bulunmuştur. Buna göre 0-11 yıl arası ve 12 yıl ve üstü mesleki deneyime sahip psikolojik danışmanların kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları puanları arasında anlamlı düzeyde bir farklılık olmadığı görülmüştür.

6.2. Öneriler

Bu başlık altında araştırma sonucunda ulaşılan bulgular çerçevesinde yeni çalışma yapacak olan araştırmacılara ve uygulayıcılara yönelik önerilere yer verilmiştir.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1. Bu araştırmada psikolojik danışmanların otantiklik düzeyleri ve kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları arasındaki ilişkide bilişsel esneklik düzeylerinin aracılık rolü incelenmiştir. Araştırmada olasılığı bilinmeyen örnekleme yöntemlerinden uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Yeni yapılacak araştırmalarda bu çalışmadaki değişkenler arasındaki ilişkiler Türkiye'nin farklı bölgelerinde çalışan psikolojik danışmanlardan veri toplanarak ölçüt örnekleme yöntemi ile incelenebilir.
2. Bu araştırma farklı kurumlarda çalışan veya hali hazırda çalışmayan psikolojik danışmanlardan veri toplanarak yapılmıştır. Benzer bir araştırma özel psikolojik danışma merkezlerinde çalışan psikolojik danışmanlar gibi daha çok danışma uygulaması yapma fırsatı olan bir çalışma grubu üzerinde yürütülebilir.
3. Bu araştırmada psikolojik danışmanların otantiklik düzeylerinin kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları üzerinde bilişsel esneklik düzeyleri aracılığıyla yordayıcı role sahip olduğu bulunmuştur. Otantikliğin bireyin yaşadığı toplumun kültüründen bağımsız ele alınamayacak ve oldukça kapsamlı bir kavram olduğu söylenebilir. Dolayısıyla yeni yapılacak çalışmalarda psikolojik danışmanların otantik olmalarını engelleyen toplumsal faktörler ve bu faktörlerle başa çıkma biçimleri incelenebilir.
4. Bu çalışmanın bağımsız değişkeni olan otantiklik psikolojik danışmanların sahip olmaları gereken bir özellik olmasına rağmen bu kavramın Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık alanında pek çalışılmadığı ve daha çok felsefe, güzel sanatlar vb. alanlarda çalışıldığı görülmektedir. Psikolojik danışmanlar için otantikliğin diğer alanlardaki kullanımlarından çok daha farklı anlamlar ifade ettiği söylenebilir. Ayrıca kavramın kapsamlılığı nedeniyle bu araştırmada ulaşılan sonuçların genellenebilirliği düşük olabilir. Dolayısıyla psikolojik danışmanların otantiklik düzeyleriyle ilgili daha fazla çalışma yapılmasının ve bunun psikolojik danışma sürecindeki yansımalarının incelenmesinin alandaki bu boşluğu doldurması bakımında önemli olduğu söylenebilir. Ayrıca psikolojik danışmanların

psikolojik danışma sürecindeki otantiklik düzeylerini ölçen bir ölçme aracının geliştirilmesi faydalı olabilir.

5. Bu araştırma kapsamında basit aracılık modeli değişkenlerin toplam puanları üzerinden yapılmıştır. İleride yapılacak çalışmalarda değişkenlerin alt boyutları da modele dahil edilerek konu daha kapsamlı bir şekilde ele alınabilir.

6. Psikolojik danışmanların ve psikolojik danışman adaylarının kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algılarını geliştirmek amacıyla otantiklik düzeylerini ve bu yolla bilişsel esneklik düzeylerini artırmaya yönelik psikoeğitim programları geliştirilebilir ve bu doğrultuda yarı deneysel çalışmalar yapılabilir.

Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

1. Lisans ve lisansüstü eğitim düzeylerinde teorik ve uygulamalı dersler, seminer ve kurs gibi meslek elemanlarına yönelik düzenlenecek olan hizmetiçi eğitimler vb. yollarla psikolojik danışmanların bilişsel esneklik düzeyleri geliştirilerek kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları artırılabilir.

2. Lisans ve lisansüstü eğitim düzeylerinde teorik ve uygulamalı dersler, seminer ve kurs gibi meslek elemanlarına yönelik düzenlenecek olan hizmetiçi eğitimler vb. yollarla psikolojik danışmanların otantiklik düzeyleri geliştirilerek bilişsel açıdan daha esnek olmaları sağlanabilir; böylece kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları artırılabilir.

3. Bu araştırmada psikolojik danışmanların kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algıları toplam ve alt boyut puanlarının öğrenim düzeylerine göre farklılaşmadığı bulunmuştur. Bu sonuç Türkiye'deki Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık programlarında lisans ve lisansüstü eğitim düzeylerinde kültüre duyarlı psikolojik danışma yaklaşımıyla ilgili teorik derslere ve uygulamalara yeterince ve sistematik bir şekilde yer verilmediğine işaret ediyor olabilir. Bu doğrultuda hem lisans hem de lisansüstü eğitim düzeylerinde yer alan Bireyle Psikolojik Danışma Uygulamaları derslerinde öğrencilerin danışanları ile kendi

kültürleri arasındaki farklılıkları ve bunun psikolojik danışma sürecine yansımalarını analiz etmeleri istenebilir, bu derslerde verilen süpervizyon hizmetleri kültüre duyarlı psikolojik danışma yaklaşımı çerçevesinde sağlanabilir. Ayrıca “Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma” adı altında hem lisans hem de lisansüstü düzeyde müfredat programlarına zorunlu ve seçmeli dersler konulması faydalı olabilir.

4. Milli Eğitim Bakanlığı bünyesinde ulusal veya yerel düzeyde hizmetiçi eğitim etkinlikleri planlanırken okul psikolojik danışmanları için kültüre duyarlı psikolojik danışma yaklaşımı ile ilgili seminerlere ve kurslara yer verilebilir. Ayrıca okul psikolojik danışmanlarının otantiklik ve bilişsel esneklik düzeylerini artırmaya yönelik ulusal veya yerel düzeyde hizmetiçi eğitim etkinlikleri planlanabilir. Bu yollarla okul psikolojik danışmanlarının kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algılarının geliştirilebileceği düşünülmektedir.

5. Üniversitelerin Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık programlarında öğrenim gören lisans ve lisansüstü öğrencilerinin kültürel farkındalıklarını artırmaya yönelik okul içi ve dışı çeşitli etkinlikler düzenlenebilir. Ayrıca öğrenciler farklı kültürler ile etkileşim kurarak kültürel farkındalıklarını artırmalarını sağlamak amacıyla yurt içi ve yurtdışı değişim programlarına yönlendirilebilir.

6. Üniversitelerin Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık lisans programlarında okutulan “Psikolojik Danışma Becerileri” dersinde öğrencilerin kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlik algılarını artırmak için bilişsel esneklikle ilgili etkinliklere yer verilebilir. Bu etkinliklerde tartışma, örnek olay gibi yöntemler kullanılarak bilişsel esneklikle ilişkili olan yaratıcılık, problem çözme ve başa çıkma becerileri gibi özelliklerin geliştirilmesine odaklanılabilir.

KAYNAKLAR

- Akalın, M. B. & Türküm A. S. (2021). Kültüre duyarlı psikolojik danışma. *Anadolu University Journal of Education Faculty*, 5(1), 81-107.
<https://doi.org/10.34056/aujef.850094>
- Akyüz, B. (2020). *Öğretmen adaylarının bilişsel farkındalık, bilişsel esneklik ve öz yeterlik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi).
<https://acikbilim.yok.gov.tr/sayfasından> erişilmiştir.
- Alan, S. (2020). *Psikolojik danışmanların çok kültürlü psikolojik danışma yeterlikleri ile bilişsel esneklik düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi).
<https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- American Counseling Association. (2014). *Code of ethics*.
<https://www.counseling.org/resources/aca-code-of-ethics.pdf> adresinden erişilmiştir.
- American Psychiatric Association. (2018). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders (DSM)-5 Tanı ölçütleri başvuru el kitabı* (E. Köroğlu, Çev.). Ankara: HYB.
- Anbe, K.M. (2016). *Three studies on culture and creativity: The influence of cultural syndromes, multicultural personality, and multicultural experience on divergent, convergent, and holistic tasks of creativity*. (Doctoral dissertation). Retrieved from
<https://www.proquest.com/docview/1847950621/A5E4EB7A02694B69PQ/1?accountid=11054>
- Anderson, P. (2002). Assessment and development of executive function (EF) during childhood, *Child Neuropsychology*, 8(2), 71-82, DOI: 10.1076/chin.8.2.71.8724

- Anderson, P., Anderson, V., Northam, E. & Taylor, H. (2000). Standardization of the contingency naming test for school-aged children: A new measure of reactive flexibility. *Clinical Neuropsychological Assessment*, 1, 247–273.
- Arredondo, P., Toporek, R., Brown, S. P., Jones, J., Locke, D. C., Sanchez, J. & Stadler, H. (1996). Operationalization of the multicultural counseling competencies. *Journal of multicultural counseling and development*, 24(1), 42-78. <https://doi.org/10.1002/j.2161-1912.1996.tb00288.x>
- Aydın, B. (2014) *Kültüre duyarlı psikolojik danışma eğitiminin psikolojik danışman adaylarının kültüre duyarlılık düzeyleri üzerindeki etkisi*. (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Bakioğlu, F. (2017). *Psikolojik danışman adaylarının özyeterlikleri ile kültüre duyarlılıkları, cinsiyet rolleri ve bilinçli farkındalıkları arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Barden, S. M. & Greene, J. H. (2015). An investigation of multicultural counseling competence and multicultural counseling self-efficacy for counselors-in-training. *International Journal for the Advancement of Counselling*, 37(1), 41-53. DOI 10.1007/s10447-014-9224-1
- Barrett-Lennard, G. T. (1998). *Carl Rogers' helping system: Journey ve substance*. London: Sage. <https://ebookcentral.proquest.com/lib/gazi-ebooks/reader.action?DocId=1024106> adresinden erişilmiştir.
- Barrott, J. (2014). Psikolojik danışmada kültür ve çeşitlilik. W. Dryden ve A. Reeves (Eds.), *Psikolojik danışma uygulamalarında temel konular içinde* (s.270-282), (F. Akkoyun, Çev. Ed.). Ankara: Nobel.
- Beck, J. S. (2020). *Bilişsel davranışçı terapi: Temeller ve ötesi* (2. Baskı), (M. Şahin, Çev. Ed.). Ankara: Nobel.

- Bektaş, Y. (2006). Kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlikleri ve psikolojik danışman eğitimindeki yeri. *Ege Eğitim Dergisi*, 7(1), 43-59.
- Berry, J. W. (1974). Psychological aspects of cultural pluralism: Unity and identity reconsidered. *Topics in Culture Learning*, 2, 17-22.
- Berry, J. W. (2008). Globalisation and acculturation. *International Journal of Intercultural Relations*, 32(4), 328-336. <https://doi.org/10.1016/j.ijintrel.2008.04.001>
- Berry, J. W. (2013). Kültürel açıdan çoğulcu toplumlarda bir arada yaşamak: Kültürlenme ve çok-kültürlülüğü anlamak ve yönetmek. S. Bekman ve A. Aksu-Koç (Eds.), *İnsan gelişimi, aile ve kültür: Farklı bakış açıları içinde* (s. 275-289). İstanbul: Koç Üniversitesi.
- Berry, J. W. (2015). Global psychology: implications for cross-cultural research and management. *Cross Cultural Management*, 22(3), 342-355. <https://doi.org/10.1108/CCM-03-2015-0031>
- Bilgin, M. (2009). Bilişsel esnekliği yordayan bazı değişkenler. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(36), 142-157.
- Bond, T. (2017). *Psikolojik danışmanlıkta etik ve yasal konular* (3. Baskı), (B. Yeşilyaprak, Çev. Ed.). Ankara: Nobel.
- Budak, S. (2005). *Psikoloji sözlüğü* (3. Basım). Ankara: Bilim ve Sanat.
- Buyruk Genç, A. (2019). *Psikolojik danışmanların etkili psikolojik danışman nitelikleri ile kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlikleri arasındaki ilişkide kültürel zekanın ve bilişsel esnekliğin aracı rolü*. (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. & Demirel F. (2018). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (24. Baskı). Ankara: Pegem.

- Campbell, A., Vance, S. R. & Dong, S. (2018). Examining the relationship between mindfulness and multicultural counseling competencies in counselor trainees. *Mindfulness*, 9(1), 79-87. DOI: 10.1007/s12671-017-0746-6
- Canas, J. J., Fajardo, I. & Salmeron, L. (2006). Cognitive flexibility. *International Encyclopedia of Ergonomics and Human Factors*, 1, 296-301. DOI: 10.13140/2.1.4439.6326
- Chaichanasakul, A. (2011). *Culturally transcendent, developmental model of multicultural counseling competence: an integration of theories*. (Doctoral dissertation). Retrieved from <https://www.proquest.com/docview/1024734325/DF095049671B42A9PQ/1?accountid=11054>
- Chen, G. (1987). *Dimensions of intercultural communication competence*. (Doctoral dissertation). Retrieved from <https://www.proquest.com/docview/303609323/87EBFE7D449C4776PQ/1?accountid=11054>.
- Constantine, M. G. & Yeh, C. J. (2001). Multicultural training, self-construals, and multicultural competence of school counselors. *Professional School Counseling*, 4(3), 202-213.
- Corey, G. (2015). *Psikolojik danışma, psikoterapi kuram ve uygulamaları* (8. Baskı). Ankara: Mentis.
- Crook, T. (2010). *Relationship between counseling self-efficacy and multicultural counseling self-efficacy among school counselors*. (Doctoral dissertation). Retrieved from http://etd.auburn.edu/bitstream/handle/10415/2323/TyCrook_Diss_Aug-9-2010%5B1%5D.pdf?sequence=2&ts=1437302845922
- Çeltekligil, Z. (2021). *Üniversite öğrencilerinin otantiklik düzeyleri ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi, bilişsel esnekliğin olası aracı rolünün*

- değerlendirilmesi.* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Çetin, M., Gül, F. Ö. & Erol, I. (2018). An analysis on school psychological counselors' dealing with difference in multicultural contexts. *International Journal of Progressive Education*, 14(3), 93-112.
- Çolak, T.S. (2020). Kuramlara giriş. T. S. Çolak (Ed.), *Psikolojik danışmada kuramsal anlayış* içinde (s. 1-11). Ankara: Pegem.
- Darren, G. & Mallery, P. (2001). *SPSS for Windows step by step: A simple guide and reference, 10.0 update*. Boston: Allyn and Bacon
- Deak, G. O. (2003). The Development of Cognitive Flexibility and Language Abilities. R. V. Kail (Ed.), *Advances in child development and behavior* içinde, (s. 271–327). Academic.
- <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?Doi=10.1.1.163.8966&rep=rep1&type=pdf> adresinden erişilmiştir.
- Demir, İ. H. (2016). *Okul psikolojik danışmanlarının kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlikleri ve çok kültürlü kişilik özelliklerinin incelenmesi.* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Demirel, K. (2016). *Psikolojik danışmanların çok kültürlü psikolojik danışma yeterlik algılarının incelenmesi.* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Dennis, J. P. & Vander Wal, J. S. (2010). The cognitive flexibility inventory: Instrument development and estimates of reliability and validity. *Cognitive therapy and research*, 34(3), 241-253. DOI: 10.1007/s10608-009-9276-4
- Dodson, F. K. (2013). Exploring the multicultural competence of school counselors. *The Journal of Counselor Preparation and Supervision*, 5(2), 2.

- Dökmen, Ü. (2003). *Yarına kim kalacak? Evrenle uyumlaşma sürecinde varolmak, gelişmek, uzlaşmak* (8. Basım). İstanbul: Sistem.
- Erdur-Baker, Ö. (2007). Psikolojik danışma ve kültürel faktörler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(27), 109-119. Doi:10.17066/pdrd.10366
- Erkal, M.E. (1997). *Sosyoloji (toplumbilimi)*. İstanbul: Der.
- Erkan, S. (2020). *Kültüre duyarlı psikolojik danışma*. Ankara: Pegem.
- Erkuş, A. (2017). *Bilimsel araştırma süreci* (5. Baskı). Ankara: Seçkin.
- Ersever, Ö. H. (1991). Psikolojik danışmada kültürel farkların önemi, *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 24(1), 203-211. https://doi.org/10.1501/Egifak_00000000731
- Frankl, V.E. (2014). *İnsanın anlam arayışı* (S. Budak, Çev.), (17. Baskı). İstanbul: Okyanus.
- Gladding, S. T. (2015). *Psikolojik danışma: Kapsamlı bir meslek* (N. Voltan Acar, Çev. Ed.), (6. Baskı). Ankara: Nobel.
- Guignon, C. (2008). *Kimim ben: Otantik olmak* (Çev: A. Tüzer). Ankara: Lotus.
- Güçlücan, N. (2016). *Psikolojik danışmanların kültürel duyarlılık algılarının demografik değişkenler açısından incelenmesi*. (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Gülmüş, Ö. (2021). *Okul psikolojik danışmanlarında özgecilik düzeyleri ve kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterlikleri arasındaki ilişkide benlik kurgularının ve öz şefkatin aracılık rolü* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Güvenç, F. (2019). *Üniversite öğrencilerinde bilişsel esneklik ve belirsizliğe tahammülsüzlük ile kişilik özellikleri arasındaki ilişki*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Halbur, D. A. & Halbur, K. V. (2014). *Psikolojik danışma ve psikoterapide kuramsal yöneliminizi geliştirme* (B. Engüner Tekinalp & Ş. Işık Terzi, Çev.). Ankara: Pegem.

- Hanna, F. J., Bemak, F. & Chung, R. C. Y. (1999). Toward a new paradigm for multicultural counseling. *Journal of Counseling & Development*, 77(2), 125-134.
- Harris, R. (2019). *ACT'i kolay öğrenmek* (4. Baskı). İstanbul: Litera.
- Harter, S. (2005). Authenticity. C. R. Snyder & S. J. Lopez (Eds.), *Handbook of Positive Psychology* içinde (s. 382-394). New York: Oxford University Press.
<https://ebookcentral.proquest.com/lib/gazi-ebooks/reader.action?Docid=3052021>
adresinden erişilmiştir.
- Hayes, A. F. (2009). Beyond Baron and Kenny: Statistical mediation analysis in the new millennium. *Communication Monographs*, 76(4), 408-420.
<https://doi.org/10.1080/03637750903310360>
- Herdi, H., Kartadinata, S. & Taufiq, A. (2019). What Makes the Efficacy and Effectiveness of Multicultural Counseling?. *JOMSIGN: Journal of Multicultural Studies in Guidance and Counseling*, 3(1), 1-14.
- Hofstede, G. (2011). Dimensionalizing cultures: The Hofstede model in context. *Online readings in psychology and culture*, 2(1), 2307-0919.
http://mchmielecki.pbworks.com/w/file/fetch/64591689/hofstede_dobre.pdf
- Hofstede, G. & Hofstede, G. J. (2005). *Cultures and organizations: software of the mind*. New York: Mcgraw-Hill.
- Holcomb-McCoy, C., Harris, P., Hines, E. M. & Johnston, G. (2008). School counselors' multicultural self-efficacy: A preliminary investigation. *Professional School Counseling*, 11(3), 2156759X0801100303.
- Hook, J.N., Farrell, J.E., Van Tongeren, D.R., Davis, D.E., Deblaere, C. & Utsey, S.O. (2016). Cultural humility and racial microaggression in counseling. *Journal of Counseling Psychology*, 63(3), 269-277. <https://doi.org/10.1037/cou0000114>
- Ivey, A. E., D'Andrea, M., Bradford Ivey, M. B. & Simek-Morgan, L. (2002). *Theories counseling and psychotherapy a multicultural perspective* (5. Edition). Boston: Allyn and Bacon.

- İlhan, T. & Özdemir, Y. (2013). Otantiklik Ölçeğinin Türkçe'ye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(40), 142-153. Doi:10.17066/pdrd.09169
- İşmen Gazioğlu, A.E. & Demir, İ. (2020). Psikolojik danışman adaylarının danışman özyeterliliğini yordamada otantiklik ve dünyaya ilişkin varsayımlarının rolü. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(44), 827-844. <https://doi.org/10.31795/baunsobed.691544>
- Jung, E., Wiesjahn, M., Rief, W. & Lincoln, T. M. (2015). Perceived therapist genuineness predicts therapeutic alliance in cognitive behavioural therapy for psychosis. *British Journal of Clinical Psychology*, 54(1), 34-48. <https://doi.org/10.1111/bjc.12059>
- Kağıtçıbaşı, C. (1996). The Autonomous-Relational Self: A New Synthesis. *European Psychologist*, 1(3), 180–186. <https://doi.org/10.1027/1016-9040.1.3.180>
- Kağıtçıbaşı, Ç. (1998). Multiculturalism and psychotherapy: The Turkish case. P. Pedersen (Ed.), *Multiculturalism as a fourth force* içinde (s. 75-90). Newyork: Hamilton.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2000). *Kültürel psikoloji*. İstanbul: Evrim.
- Kağıtçıbaşı, Ç. (2006). *Yeni insan ve insanlar*. (10. Basım). İstanbul: Evrim.
- Kağnıcı, D.Y. (2013). Çok kültürlü psikolojik danışma eğitiminin rehberlik ve psikolojik danışmanlık lisans programlarına yerleştirilmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 5(40), 222-231. Doi:10.17066/pdrd.65045
- Kağnıcı, D.Y. (2019). *Kültür ve psikolojik danışma*. Ankara: Pegem.
- Karagöz, Y. (2017). *Spss ve Amos uygulamalı nitel-nicel-karma bilimsel araştırma yöntemleri ve yayın etiği*. Ankara: Nobel.
- Kararımak, Ö. (2008). Çok kültürlülük, kültürel duyarlılık ve psikolojik danışma. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 3(29), 116-129.
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel araştırma yöntemi* (27. Baskı). Ankara: Nobel.

- Keller, M. S. (2020). How we got into ‘authenticity’ and ‘originality’ thinking, and why we should find a way out of it. Claviez, T., Sweers, B. & Imesch, K. (Eds.), *Critique of authenticity içinde* (s.135-155). Vernon Press.
- Kernis, M. H. (2003). Toward a conceptualization of optimal self-esteem, *Psychological Inquiry*, 14(1), 1-26. DOI: 10.1207/S15327965PLI1401_01
- Kernis, M. H. & Goldman, B. M. (2006). A multicomponent conceptualization of authenticity: Theory and research. *Advances in experimental social psychology*, 38, 283-357. [https://doi.org/10.1016/S0065-2601\(06\)38006-9](https://doi.org/10.1016/S0065-2601(06)38006-9)
- Kim, M. & Cho, H. J. (2022). South Korean counselors’ perceived multicultural counseling competence: Relationship with openness to experience, perceived general counseling competence, and multicultural counseling education/practice. *Journal of Multicultural Counseling and Development*, 1-10. <https://doi.org/10.1002/jmcd.12255>
- Koç, Z. (2003). Kültüre duyarlı psikolojik danışma yaklaşımı: Kuramsal bir açıklama. *Gazi Üniversitesi Endüstriyel Sanatlar Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11, 1-17.
- Korban, İ. (2018). *Psikolojik danışmanların çok kültürlü psikolojik danışma yeterliklerinin psikolojik danışma becerilerini yordama düzeyi*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Kottler, J.A. (2017). *Terapist olmak üzerine* (E. Okan Gezmiş, Çev.). İstanbul: Pegasus.
- Lawton, B. (2014). Danışma Sürecini Yapılandırmak. W. Dryden ve A. Reeves (Eds.), *Psikolojik danışma uygulamalarında temel konular içinde* (s. 37-49), (F. Akkoyun, Çev. Ed.). Ankara: Nobel.
- Leong, F.T.L. & Santiago-Rivera, A.L. (1998). Climbing the multiculturalism summit: Challenges and pitfalls. P. Pedersen (Ed.), *Multiculturalism as a fourth force içinde* (s. 61-71). Newyork: Hamilton.

- Lüleci, S. (2014). *Psikolojik danışmanlar için çokkültürlü tutum ölçeğinin geliştirilmesi ve uygulanması*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Martens, W. H. J. (2004). A theoretical model of fragile authenticity structure. *International Journal of Philosophical Practice*, 2(3), 32-47. <https://doi.org/10.5840/ijpp20042315>
- Martin, M. M. & Anderson, C. M. (1998). The cognitive flexibility scale: Three validity studies. *Communication Reports*, 11(1), 1-9. DOI: 10.1080/08934219809367680
- Martin M., Anderson, C.M. & Thweatt, K.S. (1998). Aggressive communication traits and their relationships with the cognitive flexibility scale and the communication flexibility scale. *Journal of Social Behavior and Personality*, 13(3), 531-540.
- Martin, M. M. & Rubin, R. B. (1995). A new measure of cognitive flexibility. *Psychological reports*, 76(2), 623-626. Doi:10.2466/pr0.1995.76.2.623
- Martinez, J. K. & Dong, S. (2020). An investigation of multicultural counseling competence development among graduate-level counseling students through mindfulness, cognitive complexity, and cognitive flexibility. *International Journal for the Advancement of Counselling*, 42(3), 292-306. <https://doi.org/10.1007/s10447-020-09400-2>
- Maslow, A. (2011). *İnsan Olmanın Psikolojisi* (O. Gündüz, Çev.). İstanbul: Kuraldışı.
- Mindrup, R. M., Spray, B. J. & Lamberghini-West, A. (2011). White privilege and multicultural counseling competence: The influence of field of study, sex, and racial/ethnic exposure. *Journal of Ethnic & Cultural Diversity in Social Work*, 20(1), 20-38.
- Moodley, R. (2007). (Re)placing multiculturalism in counselling and psychotherapy, *British Journal of Guidance & Counselling*, 35(1), 1-22, DOI: 10.1080/03069880601106740

- Murdock, N. L. (2019). *Psikolojik danışma ve psikoterapi kuramları* (F. Akkoyun, Çev. Ed.), (2. Baskı). Ankara: Nobel.
- Nas, C. (2020). *Otantik öğrenme yaklaşımına dayalı araştırma ve sorgulama temelli etkinliklerin 5. sınıf öğrencilerinin akademik başarılarına ve yaratıcı problem çözme özelliklerine etkisinin incelenmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Özer, Ö. (2014). *Çokkültürlü psikolojik danışma yeterlikleri ölçeğinin geliştirilmesi*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Pallant, J. (2017). *SPSS kullanma kılavuzu: SPSS ile adım adım veri analizi*. Ankara: Anı.
- Parekh, B. (2002). *Çokkültürlülüğü yeniden düşünmek* (B. Tanrıseven, Çev.). Ankara: Phoenix.
- Pedersen, P. (1996). The importance of both similarities and differences in multicultural counseling: Reaction to CH Patterson. *Journal of Counseling and Development: JCD*, 74(3), 236. DOI:10.1002/j.1556-6676.1996.tb01858.x
- Pedersen, P. (1998). Culture-centered interventions as a fourth dimension of psychology. P. Pedersen (Ed.), *Multiculturalism as a fourth force* içinde (s. 3-17). Newyork: Hamilton.
- Pedersen, P. (2000). *A handbook for developing multicultural awareness* (3. Baskı). Alexandria, VA: American Counseling Association.
- Pedersen, P. B. (2002). The Making of a Culturally Competent Counselor. *Online Readings in Psychology and Culture*, 10(3), 1-13. <http://dx.doi.org/10.9707/2307-0919.1093>
- Peker Akman, T. & Demir, M. (2021). Üniversite öğrencilerinin bilinçli farkındalıkları ile bilişsel esneklikleri arasındaki ilişki. *Yaşam Becerileri Psikoloji Dergisi*, 5(9), 11-20. DOI: 10.31461/ybpd.879554
- Pope-Davis, D. B., Reynolds, A. L., Dings, J. G. & Nielson, D. (1995). Examining multicultural counseling competencies of graduate students in

- psychology. *Professional Psychology: Research and Practice*, 26(3), 322–329. <https://doi.org/10.1037/0735-7028.26.3.322>
- Prince, K. J. (2003). *An Empirical Examination of the Relationships Among Authenticity, Self-actualization, and Multicultural Counseling Competency* (Doctoral dissertation). Retrieved from https://getd.libs.uga.edu/pdfs/prince_kevin_j_200308_phd.pdf
- Pullu, E.K. (2019). *Programlama öğretiminde otantik görev odaklı uygulamaların öğrencilerin akademik başarısına, tutumlarına, problem çözme ve yaratıcı düşünme becerilerine etkisi* (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Ratzlaff, C., Matsumoto, D., Kouznetsova, N., Raroque, J. & Ray, R. (2000). Individual psychological culture and subjective well-being. *Culture and subjective well-being*, 37-59.
- Rogers, C.R. (1961). *On becoming a person: A therapist's view of psychotherapy*. Boston: Houghton Mifflin.
- Rose, T. (2019). *Ortalamanın sonu* (2. Baskı), (T. Göbekçin, Çev.). Ankara: Paloma.
- Sapmaz, F. & Doğan, T. (2013). Bilişsel esnekliğin değerlendirilmesi: Bilişsel Esneklik Envanteri Türkçe versiyonunun geçerlik ve güvenirlik çalışmaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 46(1), 143-161. https://doi.org/10.1501/Egifak_0000001278
- Sarıçalı, M. (2018). *Üniversite öğrencilerinde olumlu mizah kullanımı ve özgünlük ilişkisinde bilişsel esnekliğin ve psikolojik kırılganlığın aracılığı: karma desen araştırma* (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Satıcı, B. (2014). *Psikolojik danışman adaylarının psikolojik danışma öz-yeterlik algılarının mizah tarzları ve süpervizyon yaşantıları açısından incelenmesi* (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

- Scott, W. A. (1962). Cognitive complexity and cognitive flexibility. *Sociometry*, 405-414.
<https://doi.org/10.2307/2785779>
- Solso, R.L., Maclin, M.K. & Maclin, O.H. (2018). *Bilişsel psikoloji* (A. A. Dinn, Çev.). İstanbul: Bilge.
- Spiro, R.J., Coulson, R.L., Feltovich, P.J. & Anderson, D.K. (1988). Cognitive flexibility theory: Advanced knowledge acquisition in ill-structured domains. *Center for the Study of Reading Technical Report*, no. 441.
https://www.ideals.illinois.edu/bitstream/handle/2142/18011/ctrstreadtechrepv01988i00441_opt.pdf adresinden erişilmiştir.
- Spiro, R.J., Feltovich, P.J., Jacobson, M.J. & Coulson R.L. (1991). Knowledge representation, content specification, and the development of skill in situation-specific knowledge assembly: Some constructivist issues as they relate to cognitive flexibility theory and hypertext. *Educational technology*, 31(9), 22-25.
- Sue, D.W., Arredondo, P. & McDavis, R.J. (1992). Multicultural counseling competencies and standards: A Call to the profession. *Journal of Counseling & Development*, 70, 477-486. <https://doi.org/10.1002/j.1556-6676.1992.tb01642.x>
- Şen, S. (2020). *Mplus ile yapısal eşitlik modellemesi uygulamaları*. Ankara: Nobel.
- Tabachnick, B. G. & Fidell, L. S. (2015). *Çok değişkenli istatistiklerin kullanımı*. (M. Baloğlu Çev.) Ankara: Nobel.
- Taylor, C. (2003). *The ethics of authenticity* (7. Baskı). Londra: Harvard University.
- Tekin, S. (2021). *Üniversite öğrencilerinin otantiklik düzeyleri ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi* (Doktora Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.
- Triandis, H.C. (1999). Cross-Cultural Psychology. *Asian Journal of Social Psychology*, 2, 127-143. <https://doi.org/10.1111/1467-839X.00029>
- Triandis, H. C. (2001). Individualism-collectivism and personality. *Journal of personality*, 69(6), 907-924. <https://doi.org/10.1111/1467-6494.696169>

- Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği (2018). *Psikolojik danışma ve rehberlik alanında çalışanlar için etik kurallar* (12. Baskı). Ankara: Türk PDR Derneği.
- Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Derneği (2021). *Psikolojik danışma etik kodları*. Ankara: Türk PDR Derneği.
- Türkiye İstatistik Kurumu (2019). *Uluslararası göç istatistikleri*. <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Uluslararası-Göç-Istatistikleri-2019-33709> adresinden erişilmiştir.
- Uğur, A., Çalık, E., Bağcı, B. & Uzun, İ. B. (2021). Yabancı uyruklu öğrencilerle çalışan psikolojik danışmanların öz yeterlilikleri ile çok kültürlülük algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Milli Eğitim Dergisi*, 50(1), 613-632. DOI: 10.37669/milliegitim.960026
- Weide Shibl, G. (2010). *The relationships among white counselors' cognitive flexibility, racial identity statuses, and perceived multicultural counseling competence*. (Doctoral dissertation). Retrieved from <https://www.proquest.com/docview/305246517/36C8548C7C054385PQ/1?accountid=11054>
- Wood, A. M., Linley, P. A., Maltby, J., Baliousis, M. & Joseph, S. (2008). The authentic personality: A theoretical and empirical conceptualization and the development of the Authenticity Scale. *Journal of Counseling Psychology*, 55(3), 385-399. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.55.3.385>
- Xu, X., Xia, M., Zhao, J. & Pang, W. (2021). Be real, open, and creative: How openness to experience and to change mediate the authenticity-creativity association. *Thinking Skills and Creativity*, 41, 100857.
- Yakışır, A. N. (2009). *Bir modern olgu olarak çokkültürlülük*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Yalçın Güler, İ. (2020). *Okul psikolojik danışmanlarının Suriyelilere yönelik kaygı ve sosyal temaslarının çokkültürlü psikolojik danışma yeterlik algılarıyla ilişkisi*. (Yüksek Lisans Tezi). <https://tez.yok.gov.tr> sayfasından erişilmiştir.

Yıldırım, O. (2020). Kültüre duyarlı psikolojik danışma yeterliklerinin yordanmasında kültürel zekâ, çok kültürlü psikolojik danışma eğitimi ve mesleki deneyimin rolü. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 11(1), 41-52. DOI: 10.19160/ijer.676897

Young, M. E. (2019). *Yardım sanatını öğrenme: Temel yardım becerileri ve teknikleri* (F. Bacanlı ve G. Yüksel Çev. Eds.), (6. Baskı). Ankara: Pegem.

EKLER

EK 1. Kişisel Bilgi Formu

1. Cinsiyetiniz: Kadın () Erkek ()

2. Eğitim Durumunuz:

Lisans ()

Yüksek Lisans ()

Doktora ()

3. Çalıştığınız İl:

4. Çalıştığınız Kurum:

Devlet;

İlkokulu ()

Ortaokulu ()

Lisesi ()

Özel;

İlkokul ()

Ortaokul ()

Lise ()

Rehberlik ve Araştırma Merkezi ()

Üniversite Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Hizmetleri Birimi ()

Özel Psikolojik Danışma Merkezi ()

Çalışmıyorum ()

Diğer:

5. Mesleki Tecrübeniz: 0-5 yıl () 6-11 yıl () 12-17 yıl () 18 yıl ve üstü ()

EK 2. Otantiklik Ölçeği

Aşağıdaki ifadeleri dikkatlice okuduktan sonra kendinizi 1 ile 7 arasında derecelendirin. 1- beni hiç tanımlamıyor, 7- beni tamamen tanımlıyor. İfadelerin karşısındaki uygun rakamı daire içine alarak işaretleyiniz.

<i>Hiç</i>		<i>Orta düzeyde</i>			<i>Tamamen</i>		
1	2	3	4	5	6	7	
1	Kişinin kendisi olmasının popüler olmasından daha iyi olduğunu düşünüyorum.						1 2 3 4 5 6 7
3	Başkalarının görüşlerinden çok fazla etkilenirim.						1 2 3 4 5 6 7
6	Diğer insanlar (başkaları) beni çok etkiler.						1 2 3 4 5 6 7
7	Kendimi yeteri kadar tanımadığım hissine kapılıyorum.						
9	Birçok ortamda olduğum gibi davranırım.						1 2 3 4 5 6 7
10	Kendimi gerçek benden uzak hissediyorum.						1 2 3 4 5 6 7
11	Değerlerime ve inançlarıma uygun olarak yaşarım.						1 2 3 4 5 6 7

EK 3. Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterlikleri Ölçeği

	Değerli Katılımcı;					
	Aşağıdaki ölçek içerisinde kullanılan "farklı kültür" kavramı sizin mensup olduğunuz kültürden farklı olan durumları nitelemek amacı ile kullanılmıştır. Çalışma kapsamında kültür; içinde yaş, cinsiyet, sosyoekonomik düzey, dil, ırk, etnik köken, dini inanç ve cinsel yönelimi içeren bir kavram olarak değerlendirilmiştir. İfadeleri değerlendirirken kültür kavramını bu anlamı ile dikkate almanız beklenmektedir. Lütfen aşağıdaki ifadelerin sizi ne kadar tanımladığını derecelendiriniz.	1 Beni hiç tanımlamıyor	2	3 Beni orta düzeyde tanımlıyor	4	5 Beni tamamen tanımlıyor
1	Farklı kültüre mensup danışanlarımın dini inanışları hakkında bilgi sahibiyim.	()	()	()	()	()
5	Farklı kültüre mensup danışanlarımla çalışırken sözsüz iletişimlerini uygun ve doğru bir şekilde anlayabilirim.	()	()	()	()	()
9	Farklı kültüre mensup danışanlarımla çalışırken farklı danışma süreçleri tasarlarım.	()	()	()	()	()
11	Farklı kültüre mensup danışanlarımla çalışırken sözel iletişimlerini uygun ve doğru şekilde anlayabilirim.	()	()	()	()	()
14	Farklı kültüre mensup danışanlarımla çalışırken kullandığım ölçme araçlarının kültürel sınırlılıklarına dikkat ederim.	()	()	()	()	()
17	Bir psikolojik danışman olarak; danışanlarımın kendi kültürüme yakın bireyler olmasını tercih ederim.	()	()	()	()	()
19	Bir psikolojik danışman olarak, mensup olduğum kültürün danışana olan bakış açımı etkilediğini fark ediyorum.	()	()	()	()	()
21	Farklı kültüre mensup danışanlarımla çalışırken kültürel farklılıklardan kaynaklanabilecek yanlış anlamaları fark edebilirim.	()	()	()	()	()
24	Farklı kültüre mensup danışanlarımla çalışırken onlara yardımcı olamayacağımı düşünürüm.	()	()	()	()	()

EK 4. Bilişsel Esneklik Envanteri

Aşağıdaki ifadeleri dikkatlice okuduktan sonra kendinizi 1 ile 5 arasında derecelendirin. (1) Hiç uygun değil (2) Uygun değil (3) Biraz uygun (4) Uygun (5) Tamamen uygun	(1) Hiç uygun değil	(2) Uygun değil	(3) Biraz uygun	(4) Uygun	(5) Tamamen uygun
2. Zor durumlarla karşı karşıya kaldığımda karar vermekte güçlük çekerim.					
5. Zor durumlara pek çok farklı açılardan bakmak hoşuma gider.					
7. Zor durumlarla karşılaştığımda o kadar stresli olurum ki, sorunu nasıl çözeceğimi düşünemem.					
9. Zor durumlarla baş edebilmek için önümde farklı birçok seçeneğin olması benim için sıkıntı vericidir.					
11. Zor durumlarla karşılaştığımda tam olarak ne yapacağımı bilemem.					
14. Herhangi bir duruma çoğu kez farklı açılardan bakarım.					
16. Davranışların nedenlerini anlamaya çalışırken bütün olası gerçekleri ve bilgileri göz önünde bulundururum.					
18. Zor bir durumla karşılaştığımda durur ve çözüm için çeşitli yollar düşünürüm.					
20. Zor durumlarla ilgili harekete geçmeden önce pek çok seçeneği değerlendiririm.					

EK 5. Otantiklik Ölçeği Kullanım İzni

Ölçek Kullanım İzni

Gelen Kutusu x

26 Ocak Sal 22:02

☆ ↶ ⋮

Mehmet Buğra Akalın

Alici: [REDACTED]

Değerli hocam iyi akşamlar dilerim. Ben Gazi Üniversitesi PDR Anabilim Dalında araştırma görevlisi Mehmet Buğra Akalın. İzniniz olursa Yalçın Özdemir hocam ile birlikte geliştirmiş olduğunuz Otantiklik Ölçeği'ni tezim kapsamında kullanmak istiyorum. Ölçek ile ilgili makalenizi okudum hocam. Buna ek olarak ölçeğin puanlama ve yorum aşamasında dikkat etmem gereken önemli noktaları belirtirseniz çok memnun olurum. Şimdiden ilginiz için çok teşekkür ederim hocam. İyi çalışmalar dilerim hocam.

27 Ocak Çar 23:19

☆ ↶ ⋮

Merhaba Mehmet bey,

İstemiş olduğunuz Otantiklik Ölçeği ekte. Tezinizde kolaylıklar diliyorum.

EK 6. Çok Kültürlü Psikolojik Danışma Yeterlikleri Ölçeği Kullanım İzni

Ölçek Kullanım İzni

Gelen Kutusu x✕ 🖨️ ↗

26 Ocak Sal 21:50

☆ ↶ ⋮

Değerli hocam merhaba. Ben Gazi Üniversitesi PDR Anabilim Dalında araştırma görevlisi Mehmet Buğra Akalın. İzniniz olursa geliştirmiş olduğunuz Çokkültürlü Psikolojik Danışma Yeterlilikleri Ölçeği'ni tezim kapsamında kullanmak istiyorum. Ölçek ile ilgili tezinizi okudum hocam. Buna ek olarak ölçeğin puanlama ve yorum aşamasında dikkat etmem gereken önemli noktalar varsa belirtirseniz çok memnun olurum. Şimdiden ilginiz için çok teşekkür ederim hocam. İyi akşamlar dilerim.

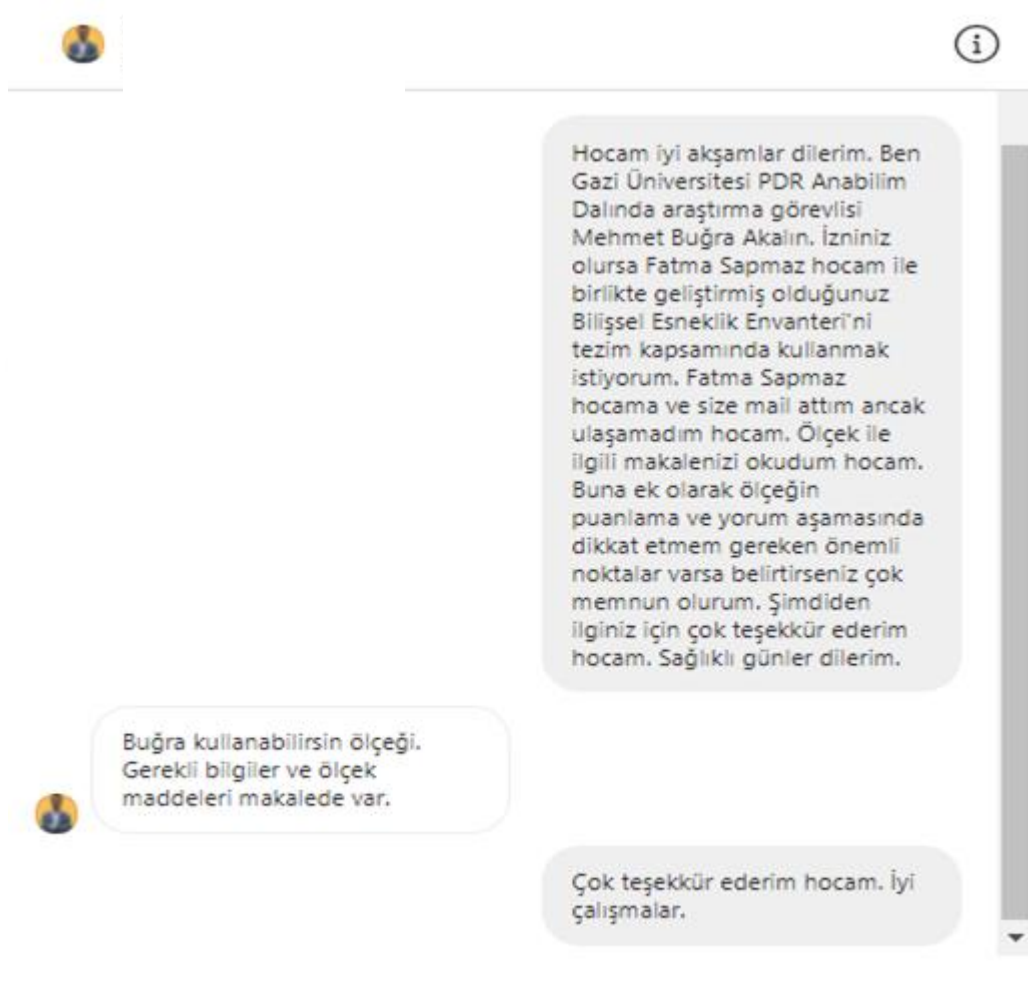
27 Oca 2021 04:07

☆ ↶ ⋮

Merhaba olme aracını araştırmanızda kullanabilirsiniz.
İyi çalışmalar dilerim.

EK 7. Bilişsel Esneklik Envanteri Kullanım İzni

EK 8. Üniversite Etik Kurul İzni

Evrak Tarih ve Sayısı: 01.12.2021-E.224922

T.C.
GAZİ ÜNİVERSİTESİ
Etik Komisyonu

Sayı : E-77082166-302.08.01-224922
Konu : Bilimsel ve Eğitim Amaçlı

01.12.2021

Sayın Dr. Öğr. Üyesi Zehni KOÇ
Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Anabilim Dalı Başkanlığı - Öğretim Üyesi

Üniversitemiz Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı **Yüksek Lisans Öğrencisi Mehmet Buğra AKALIN**'ın, **Dr.Öğr.Üyesi Zehni KOÇ**'un danışmanlığında yürüttüğü **“Psikolojik Danışmanların Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterliklerini Yordamada Benlik Saygısı, Otantiklik ve Bilişsel Esneklik Düzeylerinin Rolü”** adlı tez çalışması ile ilgili konu Komisyonumuzun **23.11.2021** tarih ve **18** sayılı toplantısında görüşülmüş olup,

İlgilinin çalışmasının, yapılması planlanan yerlerden izin alınması koşuluyla yapılmasında etik açıdan bir sakınca bulunmadığına oybirliği ile karar verilmiş ve karara ilişkin imza listesi ekte gönderilmiştir.

Bilgilerinizi rica ederim.

Araştırma Kod No: 2021 -1075

Komisyon Başkanı

Ek:1 Liste
DAĞITIM
Gereği:

Bilgi:
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğüne

Bu belge,güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

01.12.2021

EK 9. Milli Eğitim Bakanlığı Etik Kurul İzni

Evrak Tarih ve Sayısı: 13.01.2022-E.263193

Evrak Tarih ve Sayısı: 12.01.2022-E.263104

T.C.
MILLÎ EĞİTİM BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

Sayı : E-49614598-605.01-41055880
Konu : Araştırma Uygulama İzin Talebi

11.01.2022

DAĞITIM YERLERİNE

- İlgi: a) Gazi Üniversitesi Rektörlüğünün 07/12/2021 tarihli ve E-80287700-302.08.01-231846 sayılı yazısı.
b) Milli Eğitim Bakanlığı'nın 21/01/2020 tarihli ve 2020/2 Nolu Araştırma Uygulama İzinleri Genelgesi.

İlgi (a) yazı ile Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bilim Dalı Yüksek Lisans öğrencisi Mehmet Buğra AKALIN'ın "Psikolojik Danışmanların Kültüre Duyarlı Psikolojik Danışma Yeterliklerini Yordamada Benlik Saygısı, Otantiklik ve Bilişsel Esneklik Düzeylerinin Rolü" konulu çalışmasına veri sağlamak amacıyla anket çalışması yapma izin talebine ilişkin ilgi yazı ve ekleri Bakanlığımız tarafından incelenmiştir.

Bakanlığımıza bağlı resmi/özel okul ve kurumlarda öğrenci, öğretmen ve okul yöneticilerinin katılımıyla yapılması planlanan uygulamanın covid-19 tedbirlerine uyulması ve denetimi il/ilçe milli eğitim müdürlükleri ve okul/kurum idaresinde olmak üzere, kurum faaliyetlerini aksatmadan, gönüllülük esasına göre; onaylı bir örneği Bakanlığımızda muhafaza edilen ve uygulama sırasında da mühürlü ve imzalı örnekten çoğaltılan, veri toplama araçlarının uygulanmasına ilgi (b) Genelge doğrultusunda izin verilmiştir.

Gereğini bilgilerinize rica ederim.

Bakan a.
Başkan

Ek: Onaylı Veri Toplama Araçları (9 Sayfa)

Dağıtım:
Gereği:
Ankara, Antalya, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Konya,
Mersin ve Muğla Valiliğine
(İl Milli Eğitim Müdürlüğü)

Bilgi:
Gazi Üniversitesi Rektörlüğüne

Bu belge,güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

GAZİLİ OLMAK AYRICALIKTIR...